

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР**

**ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВИЩОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ:
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА**

**ТЕЗИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР АКАДЕМІЇ**

(4-5 грудня 2013 року)

Харків 2013

Редакційна колегія

Шумик Д.В. (відп. редактор), Руденко Г.І.,

Калабухін Ю.Є., Колісник К.Є.,

Мкртич'ян Д.І., Прогонний О.М.,

Скорик О.О., Устенко О.В.,

Захарченко В.В., Павлов В.І.

СЕКЦІЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ
ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

*О.П. Гужва, В.М. Щербак,
Т.М. Саламатіна*

НАОЧНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ КУРСІВ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ТА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Наочність відіграє важливу роль у навчальному процесі. У наш час, коли потік інформації вимірюється тим, у якій мірі віднайдені зорові характеристики загального змісту, сучасні методики викладання саме зоровим характеристикам (маються на увазі ілюстрації, схеми та ін.) надають переважного значення в засвоєнні матеріалу. У гуманітарних курсах спиратись на ілюстрації досить важко, багато що залежить від того, якими мисленими блоками керується викладач, що він вважає для студентів важливим, на чому прагне зосередити увагу. Обидва курси «Історія України» та «Історія української культури» можуть бути поєднані у двох аспектах: вони мають періодизацію, у них зафіксована певна дієвість, яку можна викласти через послідовність картин, ілюстрацій. Вони можуть зійтися в тих площинах, де йдеться про духовність українського народу, про універсалії, що стають найбільш повним виміром духовного буття.

Так, скажімо, якою мірою може бути задіяна софійність, тобто мудрість народу?

В усіх випадках ця універсалія має висвітлювати будь-яку тему курсів, надихати викладача на пошуки аргументів у ствердженні прагнень українського народу до незалежності та створення української держави. У періодах історичного розвитку бажано висвітлити, спираючись на наочність, взаємодію різних верств народу, постаті провідних історичних діячів. Бажано, щоб в обох курсах розкривались значення центрів науки, освіти, мистецтва. Існує багато історичних документів про діяльність братських шкіл, системи навчання в Острозькій та Києво-Могилянській академіях. Великого значення впродовж історії набувають центри духовного просвітництва: Києво-Печерська лавра та Святогорський монастир. Надзвичайно збагачують лекції взірці народно-поетичної творчості: народні епоси, перекази, козацькі літописи. І тут наочність сприяє поглибленню знань та формуванню цілісного світогляду.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Однією з найскладніших проблем сучасної освіти є проблема підвищення мотивації студентів до навчання. Будь-яка діяльність людини може бути успішною лише в тому випадку, коли людина так чи інакше зацікавлена в результатах своєї праці, коли в неї є розуміння необхідності виконання певної роботи, коли існують певні стимули, які спонукають людину до дії.

На формування навчальної мотивації студента вищого навчального закладу впливає ряд факторів, які можна систематизувати за двома групами.

По-перше, це соціально-психологічні фактори, до яких належать фактори макросередовища (загальнодержавні, етнічні, релігійні тощо) та фактори мікросередовища (сім'ї, ВНЗ, суспільних організацій, неформальних об'єднань тощо). Зокрема, загальнодержавні фактори містять у собі економічні, політичні, культурні умови життя в державі, вплив засобів масової інформації. Фактори мікросередовища містять культурні, освітні, ідейні особливості, в яких формується конкретна особистість.

До психологічних факторів належать: вікові особливості, риси характеру, схильності, інтереси особистості, рівень загальноосвітньої та професійної підготовки, а також суб'єктивні фактори – потреба у самоствердженні, потенціал особистості, здатність до самоаналізу та саморозвитку.

Мотиви до навчання поділяються на внутрішні та зовнішні. Внутрішні мотиви діють у тому випадку, коли навчальна діяльність сама по собі є цінною для студента. Зовнішні мотиви переважають у тому випадку, коли основний поштовх до діяльності дають соціальні фактори. У свою чергу зовнішня мотивація поділяється на позитивну, метою якої є досягнення певного успіху, збільшення авторитету серед викладачів та товаришів по навчанню, та негативна, метою якої є уникнення покарань за погане навчання.

На жаль, сучасна ситуація з мотивацією студентів до навчання є незадовільною. Це пояснюється:

- 1) загальнодержавною ситуацією, при якій успішне навчання слабо корелює з подальшими життєвими досягненнями;
- 2) соціальними факторами, зокрема, падінням авторитету викладача в суспільстві, зменшенням поваги до освічених людей у суспільстві;
- 3) особистісна незрілість значної частини студентів, у яких відсутня внутрішня мотивація до навчання.

При вивченні гуманітарних дисциплін у технічному ВНЗ до цих негативних факторів додається ще й четвертий – нерозуміння з боку студентів необхідності вивчення гуманітарних наук, їх прикладного значення.

У зв'язку з цим основою навчальної мотивації для більшості студентів виступають зовнішні мотиви, тобто тиск на студентів з боку викладачів та адміністрації ВНЗ, примус їх до навчання адміністративними методами. Такий спосіб мотивації студентів є найменш ефективним.

Для підвищення якості навчання необхідно максимально посилити внутрішню мотивацію студентів до навчання. Для цього слід, по-перше, переконливо показати студентам необхідність і практичну корисність вивчення гуманітарних дисциплін, по-друге, максимально зацікавити студентів предметом, по-третє, широко використовувати активні, нестандартні методи навчання, стимулювати здорову конкуренцію, змагання між студентами.

І.А. Сніжко

СТВОРЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Кілька років тому до кола гуманітарних дисциплін, що викладаються у вищих навчальних закладах, було залучено курс «Історія української культури». Ця дисципліна спрямована на розширення гуманітарної підготовки студентів, формування творчої активності майбутніх фахівців. Вона дає уявлення про етапи розвитку української культури, забезпечує розуміння системного зв'язку всіх складових культури – мистецтва, етнографії, матеріальної культури, наукового знання, усіх форм духовних цінностей. Значення курсу полягає у формуванні наукового світогляду студентів, підвищенні загальноосвітнього, фахового і культурного рівня майбутніх спеціалістів.

Співробітники кафедри активно працюють над створенням методичного забезпечення курсу. У 2011 р. вийшли друком «Плани семінарських занять та методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів денної форми навчання», укладачі проф. О. П. Гужва, В. М. Щербак, Т. М. Саламатіна.

Конспект лекції «Культура первісної доби» вийшов друком у 2012 р. Первісний період посідає особливе місце в історії людства. Він є дуже важливим етапом, коли було закладено фундамент усього подальшого розвитку суспільства. Від цієї межі бере початок процес етнічного поділу людства – через культурну неперервність кам'яного віку до сучасних націй, народів та етносів. У первісний період почали складатися основи початкової суспільної організації людських колективів, зароджувались

ідеологічні уявлення та перші форми людської духовності – релігія, мораль, мистецтво.

Від появи перших людей до завершення енеолітичної епохи на теренах України пройшло кілька великих міграційних потоків, що приносили з собою нові вміння і досягнення. Культурні надбання первісної епохи лежать в основі як загальної культури людства, так і української культури зокрема.

Про здобутки матеріальної і духовної культури свідчать археологічні знахідки, зроблені на пам'ятках України. Вони ілюструють процес розвитку мислення людини, її адаптації до навколишнього середовища. Поховання, культові споруди, витвори мистецтва і прикраси розповідають про становлення духовного світу давнього населення.

Цього року підготовлено до друку конспект лекції «Культура бронзового та раннього залізного віку». Відкриття бронзи та її поширення викликали принципові зміни в усіх сферах життя суспільства. Удосконалювалось виробництво, зародилась приватна власність, розширився обмін і контакти між окремими районами. З'явилися поховання під курганними насипами, багато з них досліджено на території України. Бронзолivarне виробництво сприяло виникненню в Україні потужних осередків металообробки. Ливарна справа виокремилась у самостійну галузь, досить швидко людина оволоділа різними її видами: кування, лиття, карбування, гравіювання по металу.

Перехід від бронзового до залізного віку позначився революційними змінами в господарстві, технологіях обробки металів, військовій справі, побуті. У цей час історія України перейшла від дописемного, праісторичного, до писемного, історичного періоду. З'явилися підстави говорити про реальні, а не умовні, назви племен і народів, що населяли Україну, вивчати особливості їх буття на тлі епохальних історичних подій. Новим у розвитку мистецтва можна вважати появу спеціалізації, виділяються художники, співаки, розповідачі. Провідним видом творчості продовжує залишатися прикладне мистецтво.

Робота зі створення конспектів лекцій з дисципліни «Історія української культури» продовжується, зокрема на наступний рік заплановано видання конспекту лекції «Культура Київської Русі».

М.Є. Целуйко

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Перед вищою освітою постають нові завдання, пов'язані із новими умовами соціалізації, у тому числі виховання компетентної особистості фахівця. Структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних

навчальних мотивів – невід’ємна складова частина у процесі навчання студента як особистості.

Мотивація є основним засобом, який дасть змогу підвищити рівень зацікавленості студентів до навчального процесу, а також їх особистий науковий, творчий потенціал. Від недостатньо вмотивованого студента нічого очікувати сприяння ні з розвитку знань, ні з розвитку науки.

Одне з найбільш поширених перешкод процесу навчання полягає у втраті студентом мотивації продовження навчання. Втрата мотивації може бути серйозним ускладненням, оскільки студентові наразі дуже важко зосередитися на виконанні завдань. Набагато складніше стає готуватися до виконання тестових завдань, складання іспитів, завершення проектів. Саме мотивація проковує людину долати у процесі навчання різні труднощі, почуття нудьги чи втоми. Без мотивації власне завдання навчання втрачає будь-який сенс. Однак тих, хто побоюється можливої втрати мотивації, можна легко заспокоїти. Бажання і можливість учитися можуть бути стимульовані штучними прийомами.

Дуже корисним є зосередитися на невеликих завданнях, які можна виконати легко. Розвивати мотиви досягнення цієї мети надзвичайно важливо. Тому обов'язковим є організація такого процесу, де ставиться завдання, яке потрібно вирішити. Тобто кожне заняття з теми або іншого рішення проблеми мусить бути націлене на результат, що дає змогу студентам переживати успіх у діяльності.

Також час об'єктивно вимагає зміни ролі й місця викладача в процесі навчання. Студент може бути дійовою особою, а викладач - його партнером у навчанні й розвитку. Навчально-виховний процес має базуватися на взаємному обміні думками як між викладачем та студентами, так і між студентами. При цьому головне завдання викладача донести до студента фахові знання враховуючи та за потребою корегуючи наукову позицію студента.

Позитивною мотивацією навчальної діяльності студентів може бути створення викладачем проблемної ситуації, що спонукає студентів до пошуку рішення проблеми, крок за кроком підводячи їх до мети. Для цього новий навчальний матеріал подається у формі проблемного завдання. В його умові є протиріччя, які потрібно знайти і вирішити. Процес пізнання студентів при даній формі подання інформації наближається до пошукової, дослідницької діяльності.

До шляху підвищення мотивації також слід включити:

- запровадження системи рейтингової оцінки знань студентів;
- забезпечення наочності у навчанні;
- запровадження системи публікації успіхів студентів і нагородження їх за чудові успіхи й прагнення;
- можливість запровадити індивідуальну систему навчання студентів;

- використання активних методів навчання в умовах раціонального поєднання різних організаційних форм навчання;
- розв'язування нових і незвичних задач, які вимагають інших, раніше студентам невідомих, способів опрацювання;
- мотивацію творчої активності студентів;
- дотримання принципів зв'язку теорії і практики;
- підвищення прикладної спрямованості результатів навчання;
- формування навичок користувача інформаційних технологій;
- мотивацію студентів до активності в інтернет-форумах, присвячених курсу, он-лайн курсах.

О.В. Кравченко

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ "ІСТОРІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ"

У самостійній роботі студентів з вивчення історії залізничного транспорту важливе місце належить виконанню навчальних завдань, які спрямовані на поглиблене опрацювання й узагальнення матеріалу. Завдання сприяють формуванню у молоді як сукупності вмінь та навичок практичної професійної діяльності, так і рис характеру майбутнього фахівця-залізничника.

Застосування навчальних завдань передбачає створення мотивації у студентів щодо вивчення історії галузі, достатнє інформаційне та методичне забезпечення їх виконання, індивідуалізацію завдань з урахуванням особливостей спеціальності студентів, місць їх постійного проживання, виробничої практики та майбутньої роботи, рівня підготовки, особистих інтересів.

У практикумі "Історія залізничного транспорту" вміщена система різноманітних навчальних завдань, що призначені:

- для розвитку вміння аналізувати текст, документ, мапу, статистичні матеріали та інші джерела, що містять інформацію з історії залізничного транспорту;
- з'ясування походження залізничних термінів;
- аналізу причинно-наслідкових зв'язків у розвитку залізничного транспорту, визначення тенденцій його еволюції;
- вивчення подій, які мали ключове значення у розвитку залізничної справи, їх хронологічне визначення;
- порівняння процесів і подій, характерних для залізниць різних країн;

- орієнтації у технічних та експлуатаційних особливостях залізничної техніки певних епох, в особливостях розвитку залізничного транспорту в різних країнах світу;
- ідентифікації певних об'єктів залізничної техніки попередніх часів за їх фотографічними, макетними та іншими зображеннями;
- визначення внеску видатних науковців та інженерів, винахідників, керівників і виробничників у розвиток залізничної галузі, а також для вирішення інших навчальних завдань.

Робота з навчальними завданнями передбачає застосування як традиційних способів, так і методів активного навчання (аналіз конкретних ситуацій, дискусії, парна і групова діяльність, ознайомлення з музейними експозиціями, імітаційні ігри та ін.). Результати виконання завдань можуть бути подані у формі повідомлення, реферату, есе, наочності, електронної презентації, звіту, хронологічної чи синхроністичної таблиці тощо.

Г.Ф. Арбузов

ЗАСТОСУВАННЯ ТРЕНІНГОВИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ ДІЛОВОЇ РИТОРИКИ

У доповіді передбачається обґрунтувати нижченаведені положення.

1. Від рівня розвитку комунікативних умінь випускників академії багато в чому залежить їх професійне становлення, конкурентоспроможність на ринку праці. Однією з навчальних дисциплін, які здійснюють комунікативну підготовку, є ділова риторика. Її першочергова мета – навчання майбутніх фахівців-залізничників вибору й застосування оптимальних риторичних технологій у різноманітних ситуаціях професійної взаємодії. Запровадження тренінгових методів (насамперед ігрових та дискусій) на заняттях з ділової риторики дає змогу підвищити ефективність набуття студентами практичних умінь публічного та індивідуального ділового спілкування.

2. Застосування *ігрових методів*, що можуть включати ситуаційно-рольові, організаційно-діяльнісні, імітаційні, ділові ігри, є досить продуктивним. На початку навчання ігрові ситуації сприяють подоланню "ораторської лихоманки", зняттю психологічного захисту. Часто ігри стають інструментом діагностики й самодіагностики, визначення та подолання труднощів у спілкуванні. Гра дозволяє інтенсифікувати навчання, розкрити творчий потенціал студентів, закріпити вербальні та невербальні комунікативні вміння. За допомогою ігрових методів можна моделювати з максимальним наближенням до реальності ситуації публічної промови, проведення ділової бесіди, презентації, наради, конфлікту та ін.

3. *Метод групової дискусії* дає змогу з'ясувати (чи, можливо, змінити) думки, позиції та установки учасників групи у процесі спільного обговорення. Дискусія застосовується для надання можливості побачити конкретний аспект спілкування різнобічно, для пошуку оптимальної поведінки оратора в певних ситуаціях його взаємодії з аудиторією, для аналізу складних випадків ораторської діяльності, що повідомляються викладачем, тощо. На заняттях з ділової риторики можуть використовуватися як структуровані дискусії, у яких тема та порядок її обговорення визначається викладачем (наприклад дискусія, організована за принципом "мозкового штурму"), так і неструктуровані, тема яких обирається студентами за відносної пасивності викладача.

4. Вибір конкретного тренінгового методу для навчання ділової риторики є відповідальним завданням і визначається ефективністю методу, а також рівнем підготовки студентів групи. Досвід свідчить, що основним критерієм ефективності методу є адекватність його застосування для досягнення мети навчального заняття.

С.В. Кошевий, Г.Ф. Арбузов

ТЕХНОЛОГІЯ ДИСКУСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА ЗІ СЛУХАЧАМИ ФАКУЛЬТЕТУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Педагогічний вплив на слухачів ФПК для викладача є складнішим процесом, ніж вплив на студентів, внаслідок вікових характеристик, життєвого і професійного досвіду, мотивації до навчання, психологічних установок тощо. Як свідчить практика, сукупність цих факторів може призводити до несприйняття, а часом і активного заперечення слухачами нових поглядів і підходів. Від уміння викладача організувати плідне обговорення, навести аргументи і контраргументи залежить у підсумку його безпосередній і відтермінований вплив на аудиторію. Запровадження підвищення кваліфікації керівників та фахівців із застосуванням елементів дистанційного навчання актуалізує питання технології дискусійного спілкування, деякі аспекти якої передбачається розглянути у доповіді.

1. Дискусія – це метод інтерактивного навчання, що може застосовуватися в різних формах навчання, і особлива навчальна технологія, яка через обмін знаннями, думками, переконаннями може привести до нових підходів до фахової діяльності, зміни моделей поведінки, інтенсифікації мисленнєвої діяльності тих, хто навчається, розвитку навичок міжособистісної взаємодії та забезпечення зворотного зв'язку.

2. Результативність дискусії на занятті багато в чому обумовлюється оптимальними діями викладача, який повинен:

- сформулювати проблему і тему дискусії, сформувати необхідну мотивацію, тобто показати значущість проблеми для учасників;
- створити доброзичливу атмосферу обговорення;
- установити разом з учасниками правила ведення дискусії;
- домогтися однозначного семантичного розуміння термінів, понять, дати робоче визначення теми, що обговорюється;
- м'яко вводити групу в дискусію за допомогою відкритих запитань, які потребують обговорення;
- керувати дискусією, підтримувати високий рівень активності учасників, дотримуватися регламенту, підключати пасивних учасників;
- фіксувати запропоновані ідеї, щоб виключити повторення;
- оперативно проводити аналіз висловлених ідей, думок.

3. Активізація дискусійного обговорення досягається застосуванням викладачем таких прийомів:

- постановка проблемних запитань;
- застосування риторичних, апелятивних, альтернативних, а також уточнювальних запитань, що спонукають чіткіше сформулювати й аргументувати думки;
- парафраз – повторення викладачем висловлювань учасників дискусії з метою стимулювати переосмислення і уточнення сказаного;
- демонстрація нерозуміння, вираз сумніву (особисто або через звертання до «віртуального опонента»), який дозволяє відкоригувати недостатньо аргументовані і непродумані висловлювання;
- дво- або багатостороння аргументація, наведення альтернативної точки зору, акцентуація на іншому підході;
- «доведення до абсурду» – викладач погоджується з висловленим твердженням, а потім робить з нього абсурдні висновки;
- «твердження, що зачіпає» – викладач висловлює думку, знаючи, що вона викличе бурхливу реакцію і незгоду учасників, прагнення спростувати цю думку і викласти іншу точку зору;
- звертання до професійних інтересів учасників дискусії та ін.

4. У роботі зі слухачами ФПК технологія дискусійного спілкування може застосовуватися як в інтерактивному навчанні (лекція-бесіда, лекція-дискусія, аналіз практичних ситуацій чи ситуацій морального вибору, робота в мікрогрупах тощо), так і включатися окремими елементами в традиційний навчальний процес.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ФІЛОСОФІЇ

Семінарські заняття є дуже важливою і вкрай необхідною формою вивчення студентами дисциплін гуманітарного циклу. Філософія у цьому циклі посідає особливе місце уже тому, що вона виконує в системі знання світоглядну та методологічну функції. У теоретичному плані семінарське заняття повинне не лише закріплювати основні положення нормативного курсу філософії, які були викладені лектором на лекції, але й розширювати предметне поле філософського знання. Це перша і, мабуть, основна функція, яка покладається на семінарське заняття. Семінарське заняття актуалізує теоретичні положення теми, яка вивчається, і викладач так повинен організувати хід розгляду питань, щоб студенти могли чітко артикулювати в обговоренні своє розуміння проблеми. Це буде дуже допомагати виконанню головного завдання вивчення філософії – щоб поняття, теоретичні положення стали нормою мислення студента, а це й буде показником його теоретичної зрілості. У практичному плані семінарське заняття виконує функцію, яка полягає у формуванні здатності студента застосовувати отримані знання при аналізі різних життєвих ситуацій. Це дуже важлива для процесу формування особистості студента функція. У цьому процесі керівник семінарського заняття в найбільшій мірі виступає репрезентантом суспільних орієнтирів, на які і скеровується активність мислення студентів.

Виходячи з таких теоретичних міркувань про місце і роль семінарського заняття у вивченні філософії підкреслимо таке: удосконалення форм організації контролю знань студентів є важливою і нелегкою справою. Кожний викладач має певний досвід проведення контролю і, звісно ж, спирається на уже усталені форми цього контролю. Але швидкі зміни, які відбуваються в усіх сферах життя суспільства, яке все більше і більше стає інформаційним, вимагають постійно удосконалювати усі форми проведення навчального процесу і, зокрема, форми організації контролю знань студентів при проведенні семінарських занять з філософії. А це безпосередньо залежить від організації проведення самого семінарського заняття. Якщо студентам чітко доведено тему і конкретні питання, розгляд яких розкриває тему семінарського заняття, студентам значно легше орієнтуватися, а викладачу легше застосовувати різні форми контролю знань. Спираючись на набутий досвід, можна відмітити, що доцільно зразу ж на початку проведення семінарського заняття поставити перед студентами питання про назву теми останньої лекції і її основний зміст. Оцінки будуть виникати швидко. Наступне питання – це тема семінарського заняття і основні її аспекти. Ось ці два

питання уже створюють атмосферу організованості і чіткої націленості студентів на обговорення теми. Ефективно показала себе така форма як доповідь. На неї дається не більше 10 хвилин. Потім питання доповідачу, доповнення і коротенькі виступи у зв'язку з темою. Можна практикувати таку форму, як повторення, тобто запропонувати студенту у стислому вигляді повторити зміст озвученої доповіді. За першою доповіддю не обов'язково зразу ж іде наступна. Тут доцільно звернути увагу студентів на основні поняття теми і їх осмислення. Грамотно треба застосовувати стару шкільну форму контролю – це «запитання-відповідь». Також ефективно себе зарекомендовують такі форми контролю, як домашній письмовий коментар на якоесь висловлювання з теми і т.ін. Підготовка такого коментарю і його озвучення мобілізує знання й інтелектуальні сили студента. Так як студенти знають, що контроль вивчення дисципліни здійснюється через накопичувальну систему, то викладачеві необхідно оцінювати кожний виступ того чи іншого студента й оголошувати оцінки. Звісно, що ці міркування не бездоганні, але вони зумовлені осмисленням власного досвіду організації контролю знань студентів при проведенні семінарських занять з філософії і служать підставою для обміну набутим досвідом з іншими викладачами у цій царині.

І.В.Толстов

ДІАЛОГОВЕ ТА ЕВРИСТИЧНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТА

Сучасний розвиток українського суспільства вимагає нової системи освіти - «інноваційного навчання», яке б сформувало у майбутніх фахівців здатність до проєктивної детермінації майбутнього, відповідальність за нього, віру в себе й свої професійні здібності та можливість впливати на це майбутнє. Тому одним з головних завдань філософії сучасної вищої освіти є формування самодостатньої, духовно та творчо розвинутої особистості, що повинна досягти успіху.

Разом з тим сьогодні існують суперечності між зростанням вимог до спеціаліста та помітним падінням інтересу молоді до освіти, потребою суспільства до конкурентоспроможних фахівців і пасивним ставленням студентства до оволодіння знаннями. Ці суперечності можна розв'язати за умови активної участі майбутніх фахівців у процесі творення суспільних змін, розвитку внутрішньої потреби молоді у навичках самостійної творчої діяльності. Це можливо лише за умови активного впровадження у навчальні плани технічних спеціальностей таких гуманітарних дисциплін, як філософія, соціологія, психологія, етика та естетика та ін. Викладання цих дисциплін за допомогою інноваційних педагогічних технологій значно

підвищить рівень творчого потенціалу студента. До таких інноваційних технологій належить діалогове та евристичне навчання.

Діалогове навчання є активним видом, оскільки під час його впровадження жоден зі студентів не залишається без уваги викладача та отримує можливість висловити свою точку зору на проблему, не хвилюючись про те, що вона може бути хибною. Діалоговий тип відносин можна вважати універсальною, необхідною умовою ефективності взаємних контактів, формою розкриття потенційних можливостей учасників взаємодії. Саме в діалозі індивід набуває свого повного й неповторного вираження. При цьому кожен із учасників діалогу є представником певної позиції, оцінювального особистісного ставлення один до одного. У результаті відбуваються зміни в комунікативних знаннях, уміннях і навичках учнів. Змінюється в цьому процесі і сам педагог, який ставить нові завдання перед собою на основі рефлексії проведеної діяльності.

Більш того, діалогові технології дозволяють водночас ефективно й ненав'язливо розв'язати ще одне надзвичайно важливе завдання педагогіки вищої школи і гуманізації освіти, яке полягає у прищепленні студентам високої культури спілкування взагалі та мовленнєвої культури зокрема. Вони сприяють також розвитку логічного мислення студентів та їх уміння чітко і переконливо висловлювати свою думку.

Евристичний метод навчання є таким, що дозволяє студентам проявити творчу активність в процесі навчання, в тому числі, безперечно, і навчання гуманітарних дисциплін. Метою евристичного навчання є не стільки передавання педагогом досвіду минулого, скільки створення сприятливих умов для формування студентами під керівництвом викладача особистісного досвіду й навчальної продукції, зорієнтованої на конструювання майбутнього у зіставленні з відомими культурно-історичними аналогами. Цей метод допомагає кожному побудувати індивідуальну траєкторію розвитку.

Таким чином, успішний соціально-економічний і духовний розвиток України вимагає істотного підвищення гуманітарної культури фахівців-інженерів. Можливість максимального розкриття творчого особистісного потенціалу студентів пов'язана з необхідністю удосконалення системи їх виховання, прищеплення їм умінь та навичок ефективної міжособистісної взаємодії і ділового спілкування. Все це стає можливим лише за умови включення гуманітарної складової до структури професійної підготовки майбутнього інженера та використання інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

ЗАСТОСУВАННЯ АРТ-МЕТОДІВ У ВИКЛАДАННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Викладання психологічних дисциплін передбачає, окрім надання необхідного матеріалу й атестації студентів, закладення студентам особливих умінь, які стосуються пізнання власної особистості та самоаналізу. Важливо, щоб студенти побачили в дії ті чи інші психологічні феномени. Для цього дуже корисними можуть бути проєктивні психологічні методики.

Відмітною рисою проєктивних методик є те, що в них використовуються невизначені та слабоструктуровані стимули, які створюють найбільш оптимальні умови для проявлення внутрішнього світу людини. Найбільш інформативними проєктивними методиками є арт-методики. Малюнок – це зашифроване послання несвідомого свідомому. Робота з проєктивно-графічним матеріалом відбувається через метафору – перенесення властивостей одного предмета на інший на основі загальної ознаки. Метафора народжується в процесі асоціації.

На практичних заняттях можна використовувати різні проєктивні методики, наприклад, «Людина під дощем», за допомогою якої визначається характер подолання людиною життєвих негараздів, «Життя – боротьба», яка визначає конфліктну поведінку та опір неприємностям. Проєктивні методики більше, ніж звичайні, зберігають відчуття автономності при використанні, і дають можливість при допомозі викладача здійснити правильну інтерпретацію тексту.

При спогляданні індивідуального малюнка на задану тему проєктується зміст переживань суб'єкта. Через малюнок зручніше проникнути в підсвідомість людини і поспілкуватись з нею на «її мові» за допомогою образів і символів. Для людини, яка використовує цей метод, – це спосіб самопізнання, який дозволяє краще проаналізувати свої внутрішньоособистісні конфлікти, знайти свої слабкі сторони, з'ясувати частини особистості, які людина не приймає в собі, і при цьому – можливість знайти внутрішні ресурси для запобігання конфлікту.

В умовах практичних занять зі студентами використання арт-методик буде зручно тим, що все, що досліджується за допомогою цих методик, буде сприйматись через призму теперішнього моменту. За допомогою таких проєктивних методик краще продемонструвати студенту роль його власної відповідальності: він є автором свого малюнка, і тому відповідає за його зміст, інтерпретацію і контекст. Арт-методики краще, ніж інші, дають можливість студенту побачити відповідальність за власний вибір у різних сферах життя, і він може або залишити малюнок таким, як є, або змінити.

Арт-методики можна використовувати на практичних заняттях з дисциплін «Психологія» та «Психологія ділового спілкування» і прив'язувати їх за змістовним значенням до матеріалу, що вивчається за програмою.

В.В. Міхеєва

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЇХ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Початок ХХІ століття ознаменований різким загостренням соціальних проблем молоді у різних країнах світу. У більшості з них молодь приблизно вдвічі частіше, ніж представники старших вікових категорій, опиняється в маргінальному становищі при виборі місця праці, непропорційно великою є її частка в когорті безробітних, найнижчими показниками характеризується рівень її доходів й стартові можливості отримання освіти та самоствердження. В умовах формування ринкового середовища вітчизняна молодь вимагає особливої соціальної підтримки та соціального захисту як така, що перебуває в стані формування й утвердження життєвих позицій, складає більше половини працездатного населення держави, має свої орієнтації, інтереси і потреби, болісно відчуває на собі тягар економічної кризи та недостатність державних асигнувань на соціальні потреби. Водночас молодь є майбутнє держави, а тому від забезпечення стартових умов її діяльності залежить подальший розвиток нинішнього суспільства, а також майбутніх поколінь.

Духовне відродження народу України вимагає особливої уваги до світу цінностей молоді як майбутнього країни, гаранту суспільного прогресу. Останнім часом загострилося чимало молодіжних проблем, серед яких найголовнішими є: низький рівень життя, безробіття і значна економічна та соціальна залежність від батьків; шлюбно-сімейні проблеми (високий рівень розлучень, сімейних конфліктів); низька народжуваність - вже протягом трьох з половиною десятиліть в Україні зберігається рівень народжуваності, який не забезпечує навіть відтворення поколінь; матеріальна незабезпеченість, відсутність умов для поліпшення житлових умов; поганий стан здоров'я і зростання рівня соціальних відхилень (злочинність, пияцтво, наркоманія, проституція); втрата ідеалів, соціальної перспективи, життєвого оптимізму. Постійно скорочується питома вага молоді щодо всього населення. В Україні за останні десять років її кількість знизилася з 22 до 20 %. За всіма прогнозами, ця тенденція триватиме і надалі. До числа особливо тривожних тенденцій у молодіжному середовищі відноситься відставання рівня освіти від рівня, досягнутого найбільш розвиненими країнами; прискорення падіння престижу загальної і професійно-технічної освіти; збільшення числа

молоді, що починає трудову діяльність із низьким рівнем освіти і не має бажання продовжувати навчання; орієнтація багатьох ланок освіти на "потокowe" відтворення робітників, службовців і спеціалістів без урахування вимог споживачів; непідготовленість кадрів вищої, професійної і середньої школи до роботи в нових умовах; відставання матеріально-технічної бази всіх рівнів від нормативних вимог; зниження інтелектуального рівня аспірантського корпусу - майбутнього української науки, відтік обдарованих юнаків і дівчат із багатьох ВНЗ і з країни. Молоде покоління здебільшого виявилось без надійних соціальних орієнтирів. Соціальна незахищеність, нестача уваги суспільства визначає цю соціальну групу як дестабілізуючу суспільну силу, а в цей же час на молоді лежить відповідальність за майбутнє країни. Вирішення цих проблем потребує розроблення і втілення у соціальну практику державної молодіжної політики, яка повинна бути зорієнтована на створення нової системи професійної підготовки молоді з урахуванням тенденцій сучасного соціально-економічного буття, потреб ринку праці, подолання відчуження молоді від політичних та суспільних процесів. Державна молодіжна політика - це діяльність держави зі створення соціально-економічних, правових, організаційних умов і гарантій для соціального становлення і розвитку молодих громадян, найбільше повної реалізації творчого потенціалу молоді в інтересах суспільства. Але на рубежі ХХ-ХХІ ст. ефективній молодіжній політиці стали на заваді: дефіцит соціально-економічних ресурсів, які б могли бути використані для вирішення молодіжних проблем; зниження життєвого рівня молоді, що спричиняє песимізм, соціальну апатію; невідповідність рівня професійної підготовки молоді реальним потребам суспільства; слабка консолідованість молодіжного руху.

3.А. Сивогракова

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ

Бурхливий розвиток технологій, інформатизації, пришвидшення процесу старіння знань визначають той факт, що продовження освіти дорослими людьми стало необхідністю нашого часу. Розуміння психологічних особливостей зрілої особистості, урахування їх у змістових і методичних аспектах педагогічного процесу є необхідною умовою ефективності безперервної освіти. Серед методів, які добре себе зарекомендували в тому числі і в роботі з дорослою аудиторією у межах курсів підвищення кваліфікації ННППК, можна назвати деякі сучасні інтерактивні психолого-педагогічні технології.

Дослідження свідчать про високий потенціал щодо навчання у дорослих, у якому провідну роль відіграють процеси не стільки функціонального розвитку інтелекту, скільки якісної перебудови концептуально-особистісного змісту: динаміки смислових утворень особистості, ціннісних орієнтацій, поглядів, переконань, категоріальної будови мислення. Мотивація до навчання дорослих людей, ефективність його результатів великою мірою зумовлені: можливістю реалізувати себе у системі соціально-трудова відносин, що визначають статус особистості; реалізацією позиції активного суб'єкта діяльності і стосунків; життєвим і професійним досвідом людини.

Зазначені фактори визначають актуальність проблемного підходу в освітньому процесі, апеляції до самостійності тих, хто навчається, залучення їх до активної співучасті, широкого використання матеріалу, зміст якого безпосередньо пов'язаний з актуальним для учасників практичним досвідом: суспільним, професійним, сімейним. Цим вимогам якнайбільше відповідають інноваційні психолого-педагогічні методи, серед яких, зокрема, інтерактивні методи навчання, оскільки в їхній основі - принципи діалогічності (навіть, полілогічності), активності, рівності. Проблемний підхід до навчання реалізується через такі форми та методи, як аналіз практичних ситуацій, групові дискусії, мозкові штурми, робота в групах, рефлексивні обговорення та ін. Можливість спілкування і взаємодії дозволяють зрілій особистості об'єктивувати набуті у власному досвіді ідеї і методи, зіставити їх з підходами інших, напрацювати необхідні навички, збагатити або перебудувати деякі аспекти індивідуального досвіду.

Підходи, покладені в основу інтерактивних методів, зокрема принцип діалогізму, відкривають певні можливості для змін і традиційних форм роботи – лекції, семінару. Використання проблематизації, звернення до практичного досвіду слухачів, включення його в зміст лекційного матеріалу, представлення декількох можливих підходів розуміння одних і тих самих явищ, використання елементів дискусії, обговорення, виконання практичних завдань та ін., дають змогу зробити лекцію та семінар більш відповідними психологічним особливостям дорослої аудиторії.

В.О. Лебедєв

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

Унаслідок процесу глобалізації, який охопив усю земну кулю, і небаченого розвитку засобів масових комунікацій різні частини світу тепер пов'язані набагато тісніше, ніж у будь-яку з попередніх історичних епох. Відповідно до думки дослідників нині відбувається гібридизація культури, тобто здійснюється досить складна констеляція культурних феноменів з локального і глобального культурних процесів.

Інформаційна економіка вимагає постійної освіти. Опановуючи нові знання та навички, люди примудряються зберігати стару роботу, незважаючи на технологічну революцію. В інформаційному суспільстві формальна освіта, розрахована на професійну підготовку учнів, відмовиться від традиційних цінностей і канонів. У ньому не буде вічних істин, моральних кодексів, літературної класики і старої доброї історії батьківщини. У ньому відсутнє те, що сучасні вчителі вважають факелом священного вогню, який необхідно передати підростаючим поколінням. Відповідно зміниться і ставлення учнів до шкільної та інститутської освіти: «...моя дочка, замордована школою, все ж відчуває ніжний трепет по відношенню до Інтернету. Сита по горло домашніми завданнями, вона багато часів поспіль блукає лабіринтами Сітки, тихо мліючи від дослідження поп-культури». Основне завдання формальної освіти в інформаційну епоху зведеться до вміння «потрапити в струмінь» і залишатися на плаву при мінімальній кількості теорії, що не стосується справи. В уявній школі майбутнього будуть говорити не мовою урядів, армій або офіційних релігій. Швидше ця мова буде більш схожа на мову сучасних ділових журналів: виявлення тенденцій і сильні пристрасті. Академічній сфері не вдасться зберегти традиції західної моделі, що існували протягом століть. Як стверджує Дмитро Іванов, ми живемо в епоху науки образів та образів науки. Базові норми, що керували процесом пізнання раніше та належали до епохи модерну, – факт, відкриття, дослідження – зараз симулюються. Із заміщення реальних об'єктів та реальних дій симулякрами виконання соціальних ролей вченого, викладача, студента стає віртуальним. Як наслідок, віртуалізується ієрархія наукових ступенів і звань, наукова дискусія, науковий розподіл праці, тобто віртуалізується університет та наукова лабораторія як соціальні інститути. Наука майбутнього стане більш схожа на індустріальні дослідні інститути, у яких все розумно, мобільно, але жорстко сфокусовано на продукції і прибутку.

Люди XXI століття будуть учитися все життя - це і прокляття і благословення (згідно з Б. Стерлінгом «Майбутнє вже почалося»).

О.П.Семотюк

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

В умовах реформування вищої школи в Україні значно зростає роль самостійної роботи студентів, яка дає змогу зробити їх не пасивними споживачами знань, а активними творцями, тими, хто вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її розв'язання, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Крім того, самостійна робота – не

просто форма освітнього процесу; це його основа, бо без неї студентам неможливо ефективно засвоїти матеріал навчальної дисципліни.

Одним із основних аспектів організації самостійної роботи студентів є розроблення форм і методів її організації та контролю за нею. Такого контролю з боку викладача, який би не пригнічував ініціативу студента, а привчав його самостійно розв'язувати питання організації, планування і контролю за своєю навчальною діяльністю, виховував у ньому самостійність як особисту рису характеру, навчав самостійно здобувати знання, допомагав їх глибше засвоїти, а також підвищував творчу активність студентів.

З цього приводу варто звернути увагу на деякі проблеми.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочою програмою для засвоєння студентами у процесі самостійної роботи, повинен виноситися на підсумковий контроль разом із навчальним матеріалом, отриманим студентами на аудиторних заняттях.

Під самостійною роботою студентів слід розуміти їх самостійну діяльність як в аудиторній, так і в позааудиторній час. Глибоке засвоєння матеріалу навчальної дисципліни можливе лише на основі активного поєднання аудиторних і позааудиторних занять, оскільки формування навичок самостійної роботи відбувається і на лекціях, і на семінарських та практичних заняттях, і на консультаціях, тобто у спілкуванні з викладачем.

З метою належної організації самостійної роботи студентів та можливості її контролю необхідно на першому занятті семестру ознайомити студентів із переліком тем, які обов'язково повинні бути опрацьовані ними самостійно.

При проведенні семінарського (практичного) заняття першочергову увагу слід приділяти питанням, що самостійно опрацьовувалися студентами. Перш за все здійснювати постійний контроль наявності виконаних завдань самостійної роботи у конспектах студентів, бо самостійна робота – це не просто читання, а вибіркове читання і конспектування.

Важливим мотивуючим чинником для виконання самостійної роботи має стати суттєвий вплив позитивних оцінок за виконання самостійних завдань на оцінку підсумкового контролю (особливо це стосується необов'язкових завдань для самостійної роботи).

Необхідно постійно вдосконалювати контрольні завдання для перевірки самостійної роботи студентів.

Залежно від особливостей навчальної дисципліни викладач може пропонувати студентам різні види завдань, що передбачають самостійне їх виконання, а також контроль:

- 1) самостійне вивчення окремих тем або питань із складанням конспекту;
- 2) робота з першоджерелами;
- 3) написання рефератів;

- 4) підготовка доповідей;
- 5) підготовка письмових відповідей на проблемні питання;
- 6) виготовлення наочних посібників і т.п.

При цьому варто зауважити, що завдання, винесені на самостійну підготовку, можуть бути обов'язковими і необов'язковими.

У сучасних умовах, коли в усіх сферах суспільного життя відбувається безперервне оновлення і поновлення знань, система вищої освіти, керуючи самостійною роботою і контролюючи її, допомагає своїм студентам стати в майбутньому фахівцями, здатними до саморозвитку та самоосвіти.

В.М. Овчаренко

НЕДОЛІКИ І ПЕРЕВАГИ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

Недоліки тестування, як правило, пов'язуються, по-перше, з «угаданням» правильної відповіді з декількох можливих, а, по-друге, з тим, що частина відповідей відразу виключається студентами як повна нісенітниця, що вважається «підказкою» правильної відповіді для тих студентів, які вміють мислити логічно. Скандально відомий російський історик і публіцист Ілля Вікторович Смірнов дав навіть визначення самого терміна «тестування», яке в оригіналі звучить так: «...дешевый и простой механизм формальной отчетности в тех случаях, когда реальное наличие знаний безразлично или даже нежелательно». Відверта скандальна перекрученість такого «визначення» процесу тестування, тим не менш, висвітлює головний недолік тестової перевірки знань – формальний характер отриманих результатів.

Іншими недоліками можуть бути двозначність питань, неоднозначність відповідей, абсолютизація певних особливостей філософських концепцій тощо. Однак останні недоліки пов'язані не з процесом тестування, а з якістю і ретельністю розроблення самих тестів. Значно важливішим недоліком процесу тестування може бути, як це не дивно, процес «спеціальної» спрямованої підготовки до тестування на семінарах і навіть на лекціях. Це своєрідне «тренування», коли реальне мислення і логіка стають непотрібними, дійсно руйнує саму по собі плідну ідею тестового контролю знань. Після таких «натаскувань» результати тестувань можуть бути вдвічі більшими від реального рівня знань.

Саме прагнення «вгадати» якомога більше правильних відповідей – це вже не тестування, а своєрідна лотерея. Реальне тестування є не вгадуванням, а свідомим пошуком і вибором правильних відповідей на цікаві і достатньо відомі питання. Такі питання, бажано в іншій формі, обов'язково повинні розглядатися на попередніх лекціях або семінарських

заняттях. Саме абсолютизація можливості вгадування є тим перекрученням самої ідеї тестування, яке нам намагається нав'язати І.В. Смірнов та його послідовники.

Сам процес тестування, крім вказаних недоліків, має свої переваги. Перша перевага – це об'єктивність результатів, яка досягається виключенням додаткової аудиторної підготовки студентів до процесу тестування та виключенням повторних тестувань одних і тих тем. Друга – це видимість глибини засвоєння студентами окремих тем і розділів курсу. Третя – швидкість отримання результатів навіть у такій специфічній галузі знань, як філософія. Звичайно, треба пам'ятати, що тестування – це лише один із методів перевірки рівня знань, який не можна абсолютизувати і який не виключає інших.

І.Д. Загрійчук

ЕВРИСТИЧНА ФУНКЦІЯ ФІЛОСОФІЇ І ПРОДУКТИВНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Проблема продуктивності праці вочевидь є такою не лише для виробництва, але й для всіх інших сфер життєдіяльності людини, зокрема й для роботи навчальної. В умовах, коли суспільний прогрес пришвидшується з кожним роком, «йти в ногу з часом» стає все важче і важче, якщо не виробити в собі здатність постійно та ефективно вчитись. Останнє ж означає швидко орієнтуватись у потоці літератури, вміння відбирати необхідні джерела та в максимально короткий термін їх засвоювати. Яким способом можна досягти такого рівня освоєння світу та які інструменти можна і необхідно для цього використати?

Всім відоме висловлювання: «за деревами не бачити лісу». Воно використовується тоді, коли хочуть по-дружньому нагадати співрозмовнику, що йому б варто більш глибоко, більш теоретично сформулювати своє бачення проблеми та її вирішення. Іншими словами, мова тут іде про понятійне мислення, про необхідність узагальнення емпіричних фактів, про узгодження останніх в єдиній системі знання. Або ось ще один приклад, який зайве свідчить, що без оволодіння загальним, людині в науці робити нічого. «Хто не оволодіє загальним, той постійно буде спотикатись об нього». Вміння ж узагальнювати формується вивченням наук, але найкращим способом доведення цієї здібності до філігранності є оволодіння філософією, що те саме якби ми сказали, що слід навчитись методу теоретичного мислення.

Не раз уже підкреслювалось, що навчитись теоретичному мисленню можна найкраще, якщо вивчаєш історію філософії, коли занурюєшся в «лабораторію» творчого мислення, коли не задовольняєшся готовими результатами дослідження, а відслідковуєш, якими шляхами ці результати

отримані. Адже «голий» результат є ніщо і тільки вкупі зі способом (шляхом), який до нього привів, він є справжнім здобутком, тобто істинним результатом.

У цьому контексті творча робота, якою є справжня ефективна навчальна праця, можлива лише тоді, коли студент чи будь-яка інша людина, яка прагне знань, не задовольняється результатами наукового пізнання, а знає шляхи, на яких це знання отримано. Ба більше, вмє самостійно пройти цей шлях і використати його для розв'язання тих проблем, які ще очікують свого вирішення. І тут філософія зі своєю евристичною функцією як ніяка інша наука може і повинна стати у пригоді.

Історії відомо багато прикладів того, коли філософи задовго до наукового та експериментального підтвердження висували ідеї, що були продуктивними і служили природничим наукам упродовж століть. Одним із таких прикладів є введення античним мислителем Демокритом в теоретичний обіг поняття «атом», який до сьогодні використовується наукою.

В.О. Даніл'ян

ВЗАЄМОДІЯ СУБ'ЄКТІВ МЕДІА-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Соціально-філософський аналіз моделей медіа-освіти, які існують у сучасній світовій і вітчизняній практиці, передбачає визначення статусу взаємодії суб'єктів медіа-освітнього процесу.

Досвід медіа-освіти представлений великою кількістю моделей, які умовно можна розділити на дві групи за означеним критерієм взаємодії суб'єктів медіа-освітнього процесу - це односторонні та двосторонні моделі.

Односторонні моделі базуються на засадах односторонньої масової комунікації, тобто передбачається вплив медіа на пасивного реципієнта та використання авторитарного стилю педагогічного процесу (головним завданням освіти стає намагання педагога, який «знає все», передати знання «учню, який не знає нічого»).

Двосторонні моделі виходять з розуміння масової комунікації як інтерактивного процесу, відповідно в процесі освіти визнається цінність особистого досвіду учня, а саме навчання розглядається як процес інтеграції різних суб'єктів, тобто як діалог.

Більшість моделей медіа-освіти, представлених у сучасному освітньому просторі України, можуть бути охарактеризовані як односторонні. Спираючись на найпопулярнішу класифікацію моделей медіа-освіти, запропоновану російським ученим О. В. Федоровим, до них можна віднести протекціоністську (або захисну, базується на думці, що

медіа справляють сильний, переважно негативний вплив на аудиторію, передбачає метою зменшення негативного впливу медіа), теологічну (або етико-теологічну, виходить з передумови, що медіа здатні формувати певні духовні, етичні принципи аудиторії, а отже, має метою приєднання аудиторії до тієї чи іншої моделі поведінки чи певних ціннісних орієнтацій, певної ідеології) та споживацьку моделі. За винятком останньої, зазначені моделі об'єднуються ідеєю одностороннього впливу медіа на аудиторію, якому потрібно протистояти, змінюючи реципієнта, тобто розвиваючи критичне мислення учня чи студента.

Споживацька модель, яка базується на принципі задоволення потреб аудиторії та визнання обмеженості впливу медіа (вважається, що учні самі здатні правильно вибрати й оцінити медіатекст відповідно до своїх потреб) також є односторонньою, з тією різницею, що першість тут надається аудиторії, яка прагне задовольнити свої потреби за допомогою медіа. Отже, повноцінного діалогу теж не відбувається.

До двосторонніх моделей, що передбачають взаємодію більш-менш рівноправних суб'єктів, можна віднести модель критичного мислення (частково) та соціокультурну й екологічну моделі медіа-освіти.

Модель критичного мислення базується на твердженні, що медіа є «четвертою владою», яка визначає «порядок денний», поширює моделі поведінки й соціальні цінності серед різномірної маси індивідуумів, відповідно необхідно навчити аудиторію аналізувати, виявляти маніпулятивні дії медіа, орієнтуватися в медіа-культурі сучасного суспільства. Двосторонньою ця модель стає лише за умови, якщо в ній не лише акцентується ідея протистояння маніпуляції, а береться до уваги соціально-психологічний аспект критичного мислення (аргументація власної думки в діалозі, урахування особливостей іншого суб'єкта, з яким відбувається діалог).

Культурологічна модель медіа-освіти передбачає можливість інтерпретації медіа-текстів, вважається, що аудиторія завжди перебуває в процесі діалогу з медіа-текстами та їх оцінює, відповідно мета педагога допомогти зрозуміти, як медіа можуть збагатити знання аудиторії.

Нарешті, соціально-психологічна модель медіа-освіти зважає на вплив медіа, опосередкований спілкуванням глядача із його найближчим оточенням, та передбачає створення розвивального спілкування щодо медіа-практик та організацію спільного досвіду медіа-творчості та її рефлексії. Відповідною сучасному інформаційному суспільству і процесам в медіа-освіті буде не проста двостороння взаємодія, а паритетно-діалогічна взаємодія, яка передбачає обмін знаннями як ресурсом взаємного розвитку. Такий тип взаємодії акцентується насамперед в культурологічній та соціально-психологічній моделях медіа-освітнього процесу, дослідження яких ще потребує свого подальшого соціально-філософського обґрунтування найбільш відповідних сучасним умовам інформаційного суспільства.

ПРОБЛЕМА СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Проблема стимулювання навчальної роботи студентів на сьогоднішній день є надзвичайно важливою. Це пов'язано як із традиційно низьким рівнем шкільної підготовки основної маси майбутніх студентів, так і з тією ситуацією, що склалася за роки незалежності в українській вищій школі зокрема, та у суспільстві в цілому. Декларуючи важливість вищої освіти, наша держава до сих пір орієнтується на формальні її показники. У результаті кожен рік численні як державні, так і приватні вузи викидають на ринок праці тисячі нікому не потрібних молодих людей із дипломами про вищу освіту. В умовах такої „конкуренції” навіть кращим випускникам знайти роботу з одержаного фаху стає практично не можливо. Для прикладу – лише третина випускників вузів залізничного профілю в цьому році затребувана Укрзалізницею. Знаючи про таку ситуацію, значна частина студентів орієнтується не на глибоке освоєння знань із вибраної спеціальності, а на одержання диплому із мінімальними витратами (щоб був, на всякий випадок). У цих умовах стимулювання навчальної активності студентів перестає бути справою лише професорсько-викладацького складу вузів, а перетворюється на загальнодержавну проблему. Окремо взятий ВНЗ, навіть такий визнаний, із сучасною матеріально-технічною базою і високим рівнем професорсько-викладацького складу, як УкрДАЗТ, цілком цю проблему вирішити не в змозі.

Однак це не означає, що необхідно усунути від цієї проблеми і очікувати її загальнодержавного вирішення. У рамках ВНЗ є певний набір важелів впливу на посилення активної навчальної праці студентів. Це як навчально-методичні – використання сучасних дидактичних прийомів підвищення зацікавленості студентів в освоєнні навчального матеріалу, урізноманітнення форм проведення занять, широке використання ігрових методів у навчальному процесі, збільшення навчального часу для вироблення практичних навичок роботи та інше, так і навчально-адміністративні фактори – нарахування стипендії, зарахування сесії за підсумками поточного навчання, надання відпусток тощо. У цілому зрозуміло, що питання не просто назріло, воно вже перезріло, тому потребує постійної і систематичної уваги всіх сторін, що задіяні в навчальному процесі.

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО НАВЧАННЯ

В умовах швидкоплинного часу постійно відбувається перегляд старих і освоєння нових концепцій у різних сферах нашого життя, у тому числі в системі вищої освіти. Для українських вузів здатність адаптуватися до нових соціальних, політичних і економічних реалій, щоб відповідати сучасним світовим стандартам, є необхідним фактором для успішної праці в сучасному світі. Для виконання цієї мети дуже важливим стає вивчення мотивації навчання студентів та розроблення ефективних технологій формування професійних та етичних якостей майбутніх спеціалістів.

У структурі мотивації навчання студентів можна виділити такі мотиви: набування знань, оволодіння професією, комунікативні мотиви, отримання диплому, мотиви престижу, професійні мотиви, творча самореалізація, соціальні мотиви та ін. Так, на перших курсах одним з головних факторів є соціальні мотиви, погляди батьків, престижність обраної професії, а не оволодіння професійними навичками. У студентів старших курсів значно зростає інтерес до процесу навчання, підвищується відповідальність за результати навчальної діяльності. Значно збільшується бажання повністю використати задатки, здібності до обраної професії, бути кваліфікованим спеціалістом. Знижується значущість зовнішніх факторів до процесу навчання, суб'єктивна значущість академічних результатів навчальної діяльності.

Динамічне змінювання мотивації студентів за час перебування у ВНЗ вимагає від викладачів знання її основ та управління нею для запобігання зниження рівня мотивації, що може привести до зменшення якісних показників навчання. Основним завданням для педагогічного колективу ВНЗ є створення оптимальних умов для всебічного розвитку студентів, поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної діяльності, співвідношення навчального матеріалу з майбутньою професією, створення навчальних ситуацій, що спонукають студентів до самостійної творчої діяльності.

І.Б. Радченко

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМИ КУРСАМИ – MOODLE

Moodle – найбільш відома система розроблення дистанційних курсів. Вона використовується в багатьох університетах світу, перекладена на 75 мов. Перевага системи Moodle в тому, що будь-який педагог, після

нетривалого періоду навчання, зможе створювати навчальні курси практично будь-якої важкості. Курс може містити в собі веб-сторінки, файли мультимедіа, форуми, глосарії, тести, завдання і багато іншого.

Moodle – це авторизоване середовище, у якому нічого не можна зробити анонімно, отже, і викладач, і студент повинні пам'ятати про відповідальність.

Сучасний світ стрімко змінюється. Розвиток комп'ютерної техніки і засобів зв'язку суттєво змінюють спосіб життя людини. Не залишилась осторонь цих змін і освіта. Пройшли ті часи, коли для здійснення процесу навчання був необхідний контакт викладача й студента. Існують способи інтенсифікувати процес навчання, використовуючи методи й засоби електронного навчання (e-learning).

Moodle можна використовувати для організації:

- 1) дистанційного навчання;
- 2) дистанційної підтримки очного навчання – використання засобів електронного навчання дасть змогу студенту отримувати завдання і відправляти їх на перевірку, використовуючи систему Moodle;
- 3) підтримки очного навчання – виконання окремих практичних завдань, тестів відбувається під час навчальних занять у системі електронного навчання Moodle.

Система Moodle може забезпечити:

- 1) вибір зручного часу і місця для навчання як для викладача, так і для студента;
- 2) ґрунтовне засвоєння знань;
- 3) контакт викладача зі студентом по мірі необхідності. Якщо студент працює - він контактує з викладачем;
- 4) індивідуалізацію навчання;
- 5) економію часу.

О.М. Харламова

МЕДІ-АТЕХНОЛОГІЇ ЯК МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Сьогодні знання та інформаційно-комунікаційні технології є основою суспільного розвитку. Одним із основних завдань вищої школи є інформатизація навчально-виховного процесу, що охоплює створення та розвиток комп'ютерно-орієнтованого навчального середовища. В останні роки наголошується на ефективності застосування медіа-освітніх технологій у навчально-виховному процесі у вищих технічних навчальних закладах. Отже, ключові поняття нашого дослідження: медіа-освіта, інформаційно-комунікаційні технології, медіа-освітні технології.

Медіа-освіта містить величезний інформаційний, дидактичний та мотиваційний потенціал у навчально-виховному процесі. Основні завдання медіа-освіти – підготувати нове покоління до життя у сучасних інформаційних умовах, до сприйняття будь-якої інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, оволодіти способами спілкування на основі невербальних форм комунікацій за допомогою технічних засобів.

Серед основних європейських підходів до медіа-освіти були виділені такі: розвиток критичного мислення, семіотичний, протекціоністський, розвиток демократичного мислення, культурологічний. До основних вітчизняних підходів медіа-освіти відносять : естетичний, розвиток критичного мислення, соціокультурний, синтетичний, практичний.

Отже, медіа-освіта навчає суспільство не стояти осторонь величезного потоку інформації, а впевнено користуватись ним, фільтрувати і вибирати все, що сприятиме всебічному розвитку індивіда.

Останнім часом дуже часто вживаються терміни “технологія”, “інформаційні технології”, “інформаційно-комунікаційні технології”, “медіа-технології”, незважаючи на відсутність єдиних трактувань і визначень. Термін “технологія” посідає важливе місце в методиці медіа-освіти, оскільки застосування будь-якої технології має великий вплив на результат освіти.

Технології медіа-освіти сьогодні передбачають залучення до навчального процесу як традиційних засобів масової інформації (періодичні видання, радіо, телебачення, кіно тощо), так і засобів новітніх інформаційних технологій, а саме програмно-апаратних засобів і пристроїв, що функціонують на базі обчислювальної техніки; використовують також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Різноманітні й класифікації технологій навчання: технології навчання з орієнтацією на вирішення проблем, проектно-творчі технології навчання, технології РО, комп'ютерні технології навчання, технології дистанційного навчання, модульні технології навчання, інтегральні технології навчання і т.д.

Сьогоднішнє покоління студентів є технічно більш передовим, ніж студенти їхнього віку десятки років тому. Інтерес молоді до всього, що пов'язано з технічним прогресом, величезний. Ця зацікавленість може минути, але наразі вона допомагає викладачам. Тому, якщо не запровадити медіа-технології у навчальний процес зараз, то в майбутньому це вже не матиме такого значного ефекту.

Застосування досягнень новітніх медіа-технологій відкриває перед викладачами та студентами нові можливості, значно розширює та урізноманітнює зміст навчання, методи й організаційні форми навчально-

виховного процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання. Медіа-освітні технології якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Їх застосування підвищує ефективність подання нового матеріалу, розвиває їх розумові й творчі здібності. Медіа-технології – це потужна мотивація студентів до навчання.

В.Ф. Антонова

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування повноцінної особистості студента має важливе практичне значення, а саме у вищій школі закладаються основні особисті якості фахівця. До числа найважливіших якостей особистості сучасного фахівця можна віднести ініціативу та відповідальність, потребу у постійному оновленні своїх знань.

Оволодіння навчальним матеріалом, розвиток і виховання особистості в процесі навчання відбувається лише за умови прояву її високої активності в навчально-пізнавальній діяльності. Організована діяльність, у якій людина бере участь без бажання, не розвиває її.

На формування потреби в оволодінні знаннями суттєво впливає ситуація, в якій студент переживає задоволення від своїх успіхів у навчанні. Цей фактор ефективний в усіх випадках. Передусім він важливий для відстаючих студентів, особливо тоді, коли труднощі при навчанні не тільки долаються, а й зростають, коли студент втрачає віру у свій успіх, перестає навчатися, має негативне ставлення до навчання.

Отже, визначальним компонентом організації навчально-пізнавальної діяльності є мотивація. Вона може бути внутрішньою або зовнішньою щодо діяльності, проте завжди є внутрішньою характеристикою особистості як суб'єкта цієї діяльності. Передумовою успіху в ній є сформованість спонукальної сфери, розвиток якої потребує цілеспрямованого педагогічного впливу.

Для розвитку потреби в знаннях та інтересу до оволодіння ними педагоги використовують різноманітні шляхи і засоби. Серед них: викладання, що захоплює, новизна навчального матеріалу, використання яскравих прикладів і фактів у процесі викладу нового матеріалу, історизм, зв'язок практичного застосування знань з життєвими планами й орієнтаціями студентів; використання нових і нетрадиційних форм навчання, навчання з комп'ютерною підтримкою, використання інтерактивних комп'ютерних засобів; взаємонавчання, рецензування відповідей.

Таким чином, зовнішні фактори, а саме: новизна навчального матеріалу, нетрадиційна форма навчання, навчання з комп'ютерною підтримкою - це об'єктивні джерела стимулювання активної навчально-пізнавальної діяльності студентів та підвищення мотивації студентів .

КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Для того, щоб виявити, як студенти володіють мовою, яку вивчають, або визначити проблеми, які у них з'являються під час вивчення мови та її практичного застосування, необхідно використовувати постійний контроль. Таким чином, контроль знань студентів є невід'ємною частиною навчального процесу. Контроль забезпечує безперервний зворотний зв'язок між студентами та викладачами, допомагає студентам розвинути їх мовленнєві навички та вміння, виявляє недоліки, які слід усунути в процесі навчання. Крім того, перевірка й оцінювання знань допомагають студенту самому оцінити свої знання і здібності.

За місцем у навчальному процесі виділяють попередній, поточний, тематичний та підсумковий види контролю. Попередню перевірку проводять з метою визначення ступеня готовності студентів до навчання залежно від етапу навчання і місця проведення контролю. Попередня перевірка може проводитись у формах письмових контрольних робіт, фронтальних опитувань перед початком практичних чи лабораторних робіт, усної перевірки окремих груп студентів, стандартизованого контролю знань. Завданням поточної перевірки успішності студентів є збереження оперативного, зовнішнього і внутрішнього зворотного зв'язку. На базі отриманої інформації проводиться необхідне коригування навчальної діяльності студента, що особливо важливо для стимулювання його самостійної роботи. Важливою формою тематичної перевірки й оцінки знань студентів виступають колоквиуми. У зв'язку з розвитком кредитно-модульної системи навчання все більшого значення набуває рейтинговий контроль, який повинен стимулювати пізнавальну діяльність студентів у процесі самостійного отримання знань.

Контроль буде конструктивним тільки в тому випадку, якщо він значною мірою зосереджений на досягненнях, а не на недоліках. Він повинен бути таким, щоб студенти могли продемонструвати свої навички та здібності.

О.А. Дзюба

ЕЛЕКТРОННІ ВЕРСІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Важко назвати іншу сферу людської діяльності, яка б розвивалася так стрімко й продовжувала таку різноманітність проблем, як інформація та комп'ютеризація суспільства. У зв'язку з активним проникненням інформаційних технологій у систему освіти актуальним завданням у ВНЗ на сьогоднішній день є реорганізація навчального процесу,

переосмислення передачі систематизованих знань, навичок і вмінь, створення нових методів і технологій навчання. Електронні інформаційні технології утворили конкуренцію друкованим версіям навчальної літератури через постійне збільшення обсягу інформації та обмеженість навчального часу. Завдяки комплексу різноманітних мультимедійних можливостей процес навчання стає більш ефективним і цікавим. Суттєвими перевагами електронних версій є можливість компактного зберігання, оперативність видання та оновлення матеріалу, максимальний зв'язок з робочою програмою викладача, ефективність проведення контролю, нижча вартість, ніж у підручника, та ін. Наочність та можливість використання інтерактивних вправ має велике значення. Електронні версії навчальної літератури дають змогу подати необхідний матеріал у динамічному вигляді. Навчальний матеріал може супроводжуватися відеоматеріалами та звуковими ефектами, що надає цікавості й дає змогу опинитися в умовах, подібних до роботи на підприємствах.

Після написання тексту навчального курсу та підбору ілюстративного й довідкового матеріалу необхідно протестувати навчальний курс та доопрацювати. Однією з проблем при створенні електронних версій є захист авторського права.

О.В. Плотнікова

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Процеси, що відбуваються в сучасному світі, все з більшою очевидністю демонструють взаємозв'язок і взаємозалежність глобалізації та зростання інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційні інновації не тільки значно розширюють можливості розвитку інформаційного обміну, але й істотно підвищують цінність інформації як стратегічного ресурсу.

У галузі підвищення якості освіти все частіше використовуються інформаційні й телекомунікаційні технології для розвитку нових форм і методів навчання, в тому числі дистанційної освіти.

Очевидне посилення потреб світового співтовариства в об'єктивній, достовірній та своєчасній інформації в процесі навчання є однією з найважливіших особливостей сучасного етапу глобалізації, широкого застосування глобальних інформаційних систем.

Особливо велика роль міжнародного інформаційного простору в обміні науковою, науково-технічною, економічною та іншими видами інформації. У зв'язку з цим все більше зростає важливість знання іноземних мов для міжнародного спілкування.

Необхідне підвищення якості освіти наших студентів, виходячи не тільки з внутрішніх, але й світових критеріїв його оцінки. Потреба в якісній освіті є необхідною умовою для посилення конкурентоспроможності кваліфікованих кадрів України в Європі та у світі.

Актуальним стає питання про підвищення кваліфікації кадрів вищої освіти, включаючи підготовку спеціалістів у відповідності до сучасних рівнів розвитку інформаційних технологій, глобальних комунікацій. У зв'язку з цим можливі зміни методики викладання в мінливому світі, розширення свободи вибору методів викладання, забезпечення гнучкості процесу навчання, створення умов для відповідальності кожного студента за формування і виконання свого індивідуального навчального плану, що дає впевненість студентам, що вища освіта забезпечить їх професійну затребуваність в умовах глобального світу.

О.В. Теслюк

ЕЛЕКТРОННЕ РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

Роль новітніх інформаційних технологій у розбудові сучасного навчального закладу не можна переоцінити. Активне використання електронних ресурсів, доступ до віддалених інформаційних ресурсів дає можливість колективу викладачів і студентів здійснювати свою діяльність на суттєво новому рівні. Мереживі комп'ютерні технології дозволяють створювати принципово нове Інтернет-середовище, що є потужним засобом індивідуального і колективного навчання.

Розбудова інформаційного простору Української академії залізничного транспорту з урахуванням вимог новітніх інформаційних технологій показує, що цей процес є постійний і вимагає системного підходу, а саме постійного програмного, організаційно-управлінського удосконалення, а також науково-методичного обґрунтування. Це питання є чинником теоретичних і педагогічних досліджень та експериментальної діяльності педагогічного колективу академії.

На сучасному етапі експериментальна діяльність з питання розробки і впровадження електронних ресурсів у навчальній і управлінській діяльності вийшла на новий етап. Бібліотека академії набуває сучасного розвитку: вона оснащена оргтехнікою, в ній відкрито електронну залу, розроблено web-сайт академії, створюються навчально-методичні матеріали в електронному вигляді, забезпечено вихід до мережі Інтернет.

Але, незважаючи на великі можливості мережевих середовищ для забезпечення освітніх послуг, залишається проблема комплектування бібліотеки навчальною літературою зі спеціальних дисциплін, особливо з іноземних мов. Тому головним завданням колективу є створення

особистих ресурсів, які готуються відповідно до профілю підготовки спеціалістів.

О.В. Ель Кассем

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬ ІНОЗЕМНУ МОВУ

Різноманітні зв'язки між країнами потребують від студентів удосконалення мовленнєвих навичок та вмінь. Жоден курс навчання іноземної мови не дає повного оволодіння мовою. Тому особливу увагу треба приділяти самостійній роботі студентів. Студенти повинні застосовувати набуті знання у нових ситуаціях, самостійно користуватися довідковою літературою, робити доповіді, анотувати та перекладати статті.

Світові та національні стандарти в основу навчання ставлять саме самостійну роботу студентів. Самостійна робота розглядається як один з основних компонентів навчального процесу і повинна займати значну частину навчального навантаження. На цьому принципі базуються і новітні технології навчання.

Організацію самостійної роботи студентів у курсі іноземної мови не можна розглядати окремо від практичних занять. Самостійна робота - це частина навчального процесу, мета якої розвинути мовленнєві навички та вміння студентів. Самостійна робота передбачає не тільки виконання домашніх завдань. Можна виділити дві основні форми самостійної роботи: під час занять та поза аудиторією. Уся самостійна робота студентів повинна проходити під наглядом та контролем викладача. Викладач має спланувати, якого змісту й обсягу буде самостійна робота, підібрати завдання з поступовим зростанням рівня складності, а також контролювати хід виконання самостійних завдань та проводити підсумковий контроль.

Крім того, результативність самостійної роботи студентів значною мірою залежить від того, як вона забезпечена навчально-методичними засобами. Тому студенту також повинна рекомендуватися періодична та наукова література іноземною мовою.

Н.О. Карабітська

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Реформа освіти в Україні, яка спирається на положення Болонської конвенції, включає як один із провідних компонентів реформу мовної освіти, тобто передусім реформу процесу навчання іноземних мов відповідно до вимог загальноєвропейських рекомендацій.

Іноземна мова відіграє незамінну роль у становленні сучасного фахівця. Основний напрям розв'язання проблеми поліпшення мовної підготовки студентів технічного ВНЗ – це виховання і розвиток самостійності та творчості студентів. На сьогоднішній день удосконалення організації самостійної роботи студентів (СРС) при вивченні іноземної мови є основною метою навчального процесу у вищій школі.

Головні завдання організації самостійної роботи з іноземної мови в технічному ВНЗ – формування навчальної, професійно-мовленнєвої компетенції, розвиток самостійності як риси особистості. Своєрідність цієї дисципліни полягає в тому, що під час вивчення іноземної мови формуються вміння і навички читання наукової літератури за фахом іноземною мовою. Головна умова ефективної та результативної організації самостійної роботи – стимулювання професійного інтересу студентів через її зміст та форми (забезпечення студентів професійно орієнтованою інформацією). При цьому необхідним є створення належної інформаційно-методичної бази.

Теоретичною основою навчально-інформаційної бази з іноземної мови для СРС, яка визначає її структуру та методи роботи з нею, вважається положення про те, що процес читання являє собою один із найважливіших засобів розширення професійного та загального світогляду студентів.

За основну структурну одиницю навчально-методичної бази з іноземної мови для СРС приймається текст як джерело інформації. Передумовою відбору текстів є їх професійно орієнтована спрямованість для створення вмотивованості та зацікавленості в роботі студентів – майбутніх фахівців. Крім того, слід враховувати й інші методичні вимоги до змісту текстів: стабільність, доступність викладеного матеріалу, смислову завершеність і т. д.

За своїм характером тексти навчально-інформаційної бази з іноземної мови для СРС – це аутентичні, монологічні, послідовно розповідні, закінчені, неадаптовані (але почасти скорочені) повідомлення. Вони супроводжуються такими невербальними компонентами як малюнки, графіки, фотографії, таблиці, що сприяють формуванню мотиву та зацікавленості в інформації тексту, допомагають кращому розумінню змісту тексту, активізують процес читання.

Усі тексти супроводжуються завданнями, більшість яких має комунікативну спрямованість. Завдання до текстів сприяють розвитку вміння розуміння іншомовного тексту, удосконалення вмінь та навичок усного мовлення, які студенти отримують під час вивчення програмного матеріалу в аудиторії. Завдання передбачають не тільки переклад певних частин тексту, а й постановку питань за змістом тексту та відповіді на них, переказ змісту за планом, формулювання основної думки певних абзаців або цілого тексту, пошук у тексті уривків з певним змістом, виділення в тексті речень, що потребують спеціального уточнення, і т. д. Тексти

навчально-інформаційної бази можуть використовуватися для розвитку всіх видів читання: ознайомлюючого, вивчаючого, проглядового та пошукового.

У становленні сучасного фахівця особливої значущість набуває вміння вільно читати іноземною мовою літературу за фахом. Це зумовлено тим, що оволодіння вмінням професійно орієнтованого читання дає майбутнім фахівцям змогу здійснювати пошук, перетворення та використання професійно вагомої інформації в майбутній діяльності.

У зв'язку з цим створення навчально-інформаційної бази з іноземної мови для СРС сприятиме підвищенню професійної кваліфікації при ознайомленні із зарубіжним досвідом за фахом і самоосвітньої роботи майбутнього спеціаліста, яка пов'язана насамперед з читанням іншомовної професійно орієнтованої літератури.

Л.М. Близнюк

ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)» В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Процедура та методика оцінювання знань студентів суттєво впливають на кінцеві результати, можливість аналізу та на статистичну достовірність оцінок. Тому під час оцінювання необхідно надавати перевагу стандартизованим методам: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та оцінки підсумкового модульного контролю і виражається за багатобальною (100 балів) шкалою.

Кредитно-модульна система організації навчального процесу з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» включає:

- вивчення дисципліни, що регламентується відповідними формами організації навчального процесу і закінчується підсумковим модульним контролем;

- упровадження залікових кредитів ECTS як одиниці виміру навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння навчальної дисципліни;

- застосування шкали оцінювання ECTS, яка є рейтинговою і конвертується у прийняту в Україні систему оцінювання знань, умінь та навичок студента для внесення її у додаток до диплома міжнародного зразка (Diploma supplement).

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліку, визначеного програмою дисципліни.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми практичного заняття модуля студенту виставляються оцінки за багатобальною шкалою з використанням прийнятих у ВНЗ та затверджених методичною комісією критеріїв оцінювання й також враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми практичного заняття.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають максимальному балу за практичне заняття, на кількість тем практичних занять у модулі з додаванням балів за індивідуальну самостійну роботу студента, але не повинна перевищувати **100** балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент для допуску до підсумкового модульного контролю, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають мінімальному позитивному балу за практичне заняття, на кількість тем практичних занять у модулі. Студент на практичному занятті може бути оцінений залежно від рівня показаних ним знань від 0 балів до максимального балу за дане заняття. При цьому студентам надається можливість перескладання незадовільних поточних оцінок упродовж **двотижневого терміну** після отримання поточної незадовільної оцінки, але не пізніше дня проведення підсумкового модульного контролю під час консультацій та відпрацювань практичних занять.

О.В. Корольова

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРС ВНЗ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СУЧАСНОГО НАВЧАННЯ

Комп'ютерні технології міцно зайняли лідируючу позицію в сучасному світі, міцно зайнявши своє місце і в процесі навчання у всіх ВНЗ України. Використання інтернет-ресурсів відкриває масу можливостей полегшити спільну роботу студентів і викладачів. Наприклад створення і підтримка друкованих видань для студентства є досить дорогою справою. Вирішити дану проблему можливо за допомогою інтернет-ресурсів, а саме, створення і підтримки інтернет-сайтів, форумів ВНЗ і т.д., які практично не вимагають фінансових витрат.

Сучасний етап розвитку суспільства, різних його сфер призводить до появи нових галузей життєдіяльності людини, отже потрібні нові фахівці. Відповідно у ВНЗ відкриваються нові спеціальності, а це вимагає нових

підручників, методичних видань та ін.. Слід зазначити, що розвиток інформаційних технологій дозволяє скоротити час на підготовку автором видання. Таким чином, на сьогоднішній день у видавництвах з'являється значна кількість замовлень, які вони не встигають виконувати в друкованому вигляді. Частина навчальної літератури, в основному соціально-гуманітарних галузей, має великий попит і випускається комерційними видавництвами. Спеціалізована література, в основному технічна, не має комерційної привабливості і випускається видавництвами навчальних закладів для своїх потреб. Однак виробничі можливості таких видавництв, як правило, не можуть задовольнити зростаючий попит. Дана проблема може бути частково вирішена за рахунок випуску, розповсюдження та використання навчальної і наукової літератури в електронному вигляді. У цьому випадку використання інтернет-ресурсу є незамінним механізмом забезпечення студентства літературою в електронному вигляді.

При використанні студентами інтернет-ресурсу ВНЗ як елемент забезпечення навчального процесу інформацією, що цікавить, може виступати: телефонний довідник ВНЗ, розклад занять і консультацій (особливо це актуально для студентів заочної форми навчання); електронні версії методичних вказівок, навчальних посібників, конспектів лекцій, монографій, книг; інша інформація, яка може бути цікава студентам та іншим особам. У цьому випадку електронний ресурс дає змогу забезпечити і полегшити доступність інформації ВНЗ. Особливо це важливо студентам заочної форми навчання, які проживають у селах та інших віддалених від навчального закладу місцях.

Крім того, це дасть змогу ефективно проводити рекламні - оповіщувальні заходи: рекламу студентських заходів, різні розробки і досягнення студентів, проводити профорієнтаційну політику ВНЗ та студентського мас-медіа, розвивати інформаційну мережу та електронну бібліотеку; забезпечити підготовчий етап до дистанційного навчання.

На довершення до вищесказаного хочеться згадати, що представленість сучасного ВНЗ в інтернет-просторі відіграє не останню роль у популяризації вищої освіти в цілому та навчального закладу зокрема. Чим більше інформації буде доступно українським та іноземним абітурієнтам, тим кращий набір на перші курси можна буде очікувати.

О.О. Литвиненко

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК УСНОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ

Сучасний період розвитку суспільства в нашій державі відкриває широкі можливості для оновлення змісту освіти, що дає змогу формувати

духовно багате й професійно підготовлене покоління. Уміння спілкуватися мовою професії підвищує ефективність праці, допомагає краще орієнтуватися не тільки на виробництві, а й у безпосередніх ділових контактах із колегами. Програмою вивчення усного професійного мовлення насамперед передбачено оволодіння нормами літературної мови: орфоепічними, орфографічними, лексичними, морфологічними, синтаксичними та стилістичними. Аудиторні й домашні завдання слід будувати не на заучуванні нових відомостей та їх автоматичному відтворенні, а бажано дбати про активізацію розумової діяльності студентів, добираючи цікаві оригінальні вправи, розвиваючи усне мовлення.

Велике значення для успішного розвитку усного професійного мовлення є засвоєння основних норм етикету мовного спілкування, оскільки знання й уміле застосування правил етикету є підґрунтям для формування іміджу керівника, працівника та організації в цілому. Окрему увагу на заняттях рекомендовано приділити вивченню таких жанрів усного ділового мовлення, як бесіда, нарада, телефонне спілкування, доповідь, звертаючи увагу на використання позамовних засобів (жести, міміка).

Важливим для формування й розвитку навичок професійного мовлення є оволодіння професійною термінологією, яка виступає одним із засобів формування мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців. Для вільного володіння усною та писемною формами професійного спілкування студенти нефілологічних ВНЗ повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології, бо мовленнєва специфіка цього стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності. Доведено, що спеціальні галузеві терміни становлять понад 60% професійної лексики фахівця, решту посідає загальнонаукова термінологія та загальноповсякденні лексеми. Крім того, термінологічна лексика має велике значення для науково-виробничої комунікації, сприяючи її інтелектуалізації, полегшує процес засвоєння знань та реалізації їх у майбутній фаховій діяльності, поглиблює знання студентів про ознаки виучуваних понять, є засобом розширення активного професійно зумовленого словникового запасу, підвищує культурний рівень майбутньої української інтелігенції.

Усне професійне мовлення, як міжперсональне, так і публічне, має відповідати певним вимогам, найголовнішими серед яких є такі: чіткість, недвозначність формулювання думки; логічність, смислова точність, звідси небагатослівність мовлення; відповідність між змістом мовлення, ситуацією мовлення й використаними мовними засобами, укладання природних, узвичаєних словосполучень; вдалий порядок слів у реченнях; різноманітність мовних засобів, багатство лексики в активному словнику людини (за підрахунками науковців, у повсякденному спілкуванні люди послуговуються 23 тисячами найуживаніших слів; активний словник

освіченої людини (слова, які людина використовує, а не просто знає) – це 10-12 тисяч слів; самобутність, нешаблонність в оцінках, порівняннях, у побудові висловлювань; переконливість мовлення; милозвучність мовлення; виразність дикції; відповідність між темпом мовлення, силою голосу, з одного боку, і ситуацією мовлення – з другого.

Безперечно, найбільш доцільним для формування мовленнєвої фахової компетенції на основі науково-професійної термінології є використання текстів зі спеціальності. Невеликих за обсягом, доступних за змістом, насичених словами, стійкими словосполученнями та граматичними конструкціями, характерними для мови спеціальності. Тільки на рівні тексту виучувані професійні терміни постають як цілісна комунікативна система, придатна для використання в певних робочих ситуаціях. Бажаним було б викладання і самих професійно зорієнтованих дисциплін державною мовою, збільшення кількості україномовних підручників та галузевих перекладних і тлумачних словників.

Н.М. Нос

ДІАЛОГІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Навчально-виховний процес потребує постійного втілення в практику нових ідей стосовно форм, методів і засобів навчання, що забезпечує ефективність освітнього процесу й утримує його на необхідному рівні. Як відомо, глибокому усвідомленню матеріалу сприяє активна самостійна розумова діяльність особистості, що досягається завдяки використанню діалогічних методів. У процесі діалогу студенти мають можливість обмінюватися власними думками, різними поглядами на обговорювану навчальну проблему. Крім того, діалог у навчанні, особливо на практичних заняттях з української мови, виступає не лише як засіб набуття знань, але і як незамінна виховна технологія.

Свідченням того, що діалогізація навчання надає практичним заняттям необхідної продуктивності, є педагогічні праці багатьох науковців. Наприклад, на думку М. Кларіна, діалогове навчання стимулює спільну діяльність на занятті, освітній ріст відбувається не однобічно і розвивається не лише той, хто навчається, а встановлюється баланс між розвитком викладача та студента. Ю. Кулюткін бачить діалогове навчання як ситуацію, де роль викладача передбачає допомогу студентові висловити свої думки, навіть якщо вони помилкові. Але, готуючись саме до такої організації навчального процесу, викладач не повинен забувати про те, що саме від нього залежить остаточний результат діалогу - чи зможе він на фоні власної позиції побачити індивідуальність особистості студента.

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК КОНСПЕКТУВАННЯ У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ІНЖЕНЕРНОГО ПРОФІЛЮ

Навчання конспектування у студентів-іноземців проводиться у двох напрямках: 1) граматики; 2) мова спеціальності (читання спеціальної літератури, конспектування лекцій з предмета, написання рефератів і дослідницьких робіт, виступ з доповідями на студентських конференціях). Одним із найважливіших аспектів раціонального навчання і подальшого удосконалення наукового стилю мовлення студентів-іноземців є конспектування навчального матеріалу. Вважається, що конспектування від першої особи, тобто стислий запис змісту прочитаного, краще розвиває самостійність мислення. Це вміння тісно пов'язане з умінням користуватися книгою. Необхідність у конспектуванні може виникати у випадках, коли за обмежений час потрібно передати великий обсяг інформації, обробити значну кількість різної літератури, з живого мовлення вичленити найголовніше й найвагоміше. У залежності від напрямку роботи встановлюється характер конспектування, може допускатися поширене викладання у записі. Але майже завжди (і в цьому сутність конспектування) текст оригіналу скорочується.

На теперішній час у літературі розрізняють конспекти, опорні конспекти, логічні конспекти. Зосередимо увагу на останніх, інформація в яких закодована за допомогою різних знаків і поєднана в блоки, кількість і послідовність яких зумовлені структурою усупільнених планів вивчення різноманітних видів навчального знання. Усупільнені плани вивчення поняття, закону, теорії, приладу задають чітку структуру кожного конспекту зі струнким логічним переходом від однієї частини конспекту до іншої.

На заняттях у групах інженерного профілю можлива побудова навчання на основі структури знання про фізичне явище, аналізуючи всі явища на якісному, кількісному, суттєвому та прикладному рівнях.

На якісному рівні відбувається сприйняття явища через органи чуттів, аналіз цього явища, констатація фактів і висловлювання міркувань одиничного характеру, класифікація фактів, упровадження нових понять, проведення узагальнення, встановлення умов перебігу явища.

На кількісному рівні відбувається впровадження величин, що характеризують процеси та стани, які розглядаються на занятті, відбувається встановлення залежності між цими величинами в умовах експерименту.

На суттєвому рівні ставиться завдання, проводиться повторна констатація основних експериментальних фактів, розглядаються гіпотези, будуються моделі, які ведуть до логічних висновків.

На прикладному рівні розглядаються механізми, машини, технологічні процеси.

При роботі з логічними конспектами чітко проявляється аналітико-синтетична діяльність свідомості студента, що сприяє засвоєнню знань у повному обсязі. Організація процесу навчання з використанням логічних конспектів обумовлює еволюційну діяльність студентів від репродуктивної до творчої.

Як кінцеву мету удосконалення навичок конспектування лекцій в умовах навчального процесу розглядають:

а) сприйняття живого мовлення загальнонаукового змісту в рамках навчального матеріалу із загальнонаукових предметів (фізика, математика тощо);

б) адекватне сприйняття змісту текстів лекцій, розуміння теми й основного сенсу мовленнєвого повідомлення на тематично обмеженому матеріалі;

в) можливість часткової переробки текстів лекцій, пов'язаної з первинним і вторинним відбором інформації, її скороченням в мовному та, зокрема, змістовному аспектах;

г) синхронну письмову фіксацію інформації, що надходить, припускаючи, що можливе відкладене або негайне її відновлення і використання переважно в усній формі.

Реалізація поставлених цілей здійснюється по етапах, часові параметри яких зумовлені рівнем навчання студентів-іноземців російської мови, рівнем сформованості вмінь та навичок в усіх видах мовної діяльності, рівнем підготовки із загальнонаукових предметів.

М.І.Ситковська

ДОСВІД СТВОРЕННЯ ПОСІБНИКА З НАВЧАННЯ АНОТУВАННЯ ТА РЕФЕРУВАННЯ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЗАЛІЗНИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Особливе значення для іноземних студентів під час вивчення російської мови у ВНЗ має набування професійної компетенції, знань, Умінь та навичок, які базуються на засвоєнні інформації про досягнення науково-технічної думки в нашій країні та за кордоном, що відображено в цілій низці наукових видань, серед яких можна виділити: галузеві довідники, підручники, статті, профільні науково-технічні журнали, матеріали наукових конференцій, каталоги та проспекти, патентні описи й технічні інструкції.

Кожен з цих видів науково-технічної літератури має своє призначення та є первинною інформативною документацією.

У залежності від практичної цінності науково-технічної інформації та засобів застосування джерел ця інформація обробляється по-різному. Серед головних засобів обробки спеціальної літератури слід виділити анотацію та реферат. Вони є важливими шляхами, котрі ефективно забезпечують швидкий обмін науково-технічними досягненнями і суттєво скорочують час, необхідний на обробку та засвоєння інформації.

В Українській державній академії залізничного транспорту на кафедрі «Мовознавство» створено та підготовлено до друку навчальний посібник «Анотування та реферування учбових текстів» (автори: Ситковська М.І., Корольова О.М., Сажина Т.М.), призначений для студентів 3-4 курсів залізничних спеціальностей. Мета посібника відповідає вимогам «Программы по русскому языку для иностранных студентов нефилологического профиля». Автори посібника запропонували комплекс занять щодо навчання створення анотацій та різних типів рефератів. Матеріалом для формування відповідних умінь та навичок послужили оригінальні статті з профільних журналів.

Посібник складається з двох частин. Перша частина присвячена анотуванню та складається з чотирьох занять. Перше заняття містить теоретичні відомості про анотацію та процес анотування. Друге заняття ознайомлює студентів з правилами написання бібліографічних відомостей та має систему демонстраційних і тренувальних вправ. Третє заняття є демонстраційно-навчальним. У ньому розглянуто послідовність дій щодо написання анотації. Четверте заняття містить тексти для самостійної роботи.

Друга частина присвячена реферуванню і має аналогічну структуру: теоретичні відомості, демонстраційно-навчальний урок та блок для самостійної роботи. Спочатку студенти ознайомлюються з композиційною структурою реферату, вчаться формувати тему публікації, об'єднувати абзаци в комунікативні блоки та в кожному блоці знаходити головну, дублюючу інформацію та інформацію, яка містить ілюстрації й аргументи.

Посібник містить низку вправ, які навчають передавати інформацію економними мовними засобами. Також студенти вчаться використовувати реферативні кліше та засоби зв'язної організації тексту. Далі студенти вчаться створювати оглядові реферати, використовуючи два джерела з взаємодоповнюючою інформацією.

Кожна з двох частин може бути використана як самостійний навчальний розділ або в складі єдиного послідовного комплексу.

Крім того, засіб презентації навчального матеріалу та система тренувальних вправ дає змогу застосувати даний посібник для самостійного або дистанційного навчання.

Посібник пройшов успішну апробацію протягом навчального року і, на нашу думку, може бути використаний у процесі навчання анотування та реферування іноземних громадян у транспортних ВНЗ.

АНАЛІТИЧНІ ЗАЛІЗНИЧНІ НОМІНАЦІЇ ІЗ ПРИКЛАДКОЮ

Одним з актуальних напрямів сучасних лінгвістичних студій є вивчення терміносистем різних галузей науки й техніки. Важливим елементом терміносистем є багатокомпонентні терміни. Різновидом таких термінів є атрибутивні субстантивні номінації – з узгодженими чи неузгодженими означеннями. У сучасній українській залізничній термінології функціонує низка аналітичних номінацій, що складаються з іменника та прикладки. Вони ще не були об'єктом спеціального дослідження. Такі номінації слід відрізнити від складних слів, у яких змінюється лише одна частина або неможливо виділити стрижневе слово, таких, як *блок-пост*, *дизель-молот*, *прес-маслянка*.

Прикладкові термінологічні словосполучення найбільш поширені в назвах:

– робітників за фахом та посадою: *інженер-залізничник*, *машиніст-інструктор*;

– одиниць рухомого складу (перш за все у розгалуженій номенклатурі вагонів) та колійних машин: *вагон-буфет*, *контейнер-рефрижератор*, *платформа-контейнеровоз*;

– обладнання, пристроїв, механізмів та їхніх частин: *калібр-нутромір*, *ключ-жезл*.

Аналітичні, у тому числі й прикладкові, номінації відповідно до програм із російської та української мов як іноземних для студентів базових факультетів мають бути вивченими протягом 5–6 семестрів. Проте вважаємо за доцільне вводити такі номінації до навчальних вправ уже на етапі корегувального курсу через те, що вивчення таких аналітичних термінів є непростим завданням для іноземних студентів, оскільки компоненти прикладкових номінацій можуть належати до різних відмін, що ускладнює їх засвоєння.

А.М. Буц

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ І ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА - ДВІ ТЕОРІЇ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ НОВИЙ ТИП МИСЛЕННЯ

Новий тип мислення обов'язково виробляє нові теоретичні знання. Вони базуються на інтеграції знань, що накопичені у минулому, і досягненнях сьогодення. Для цього важливо змінити мислення людей відносно поняття суттєвості фізичної культури.

Сполучення двох взаємообумовлених один одним фізично-духовного і духовно-фізичного є необхідним і повинно перебувати у гармонії як одне ціле, але з незначним варіюванням у залежності від специфічних особливостей вікових періодів тих, хто займається фізичною культурою.

В епіцентрі методологічного культуровідповідного мислення повинна перебувати людина, у якої головною є людинотворча функція, і вона є важливим показником культури, її всебічного розвитку.

І.О. Сапегіна

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БІГУ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЬНИХ НОРМАТИВІВ

Актуальність удосконалення методики навчання бігу пов'язується з подальшими змінами у навчальних програмах і введенням модульних курсів у викладанні фізичної культури.

Метою доповіді є удосконалення методики навчання бігу, використовуючи загальнонаукову методологію системного аналізу.

Згідно з програмою навчання і тренування актуальним є удосконалення методики з кросового, швидкісного, естафетного та човникового бігу.

Досягнути мети шляхом ознайомлення з технікою бігу, виявлення типових помилок, індивідуальних особливостей, рівня фізичної підготовленості та на основі цього уточнити програму навчання.

А.Я. Єфремова

ПРОФЕСІЙНО-ОЗДОРОВЧА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВНЗ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Напружений рух потягів Укрзалізниці, стрімкий розвиток технічних засобів вимагає від сучасної студентської молоді високого рівня фізичної підготовленості, надійності та здоров'я.

Розглянуто роль професійно-оздоровчої спрямованості в процесі занять фізичним вихованням у ВНЗ залізничного профілю.

Професійно-оздоровча спрямованість, як безпосередній чинник поліпшення професійної підготовки висококваліфікованих кадрів, повинна враховуватись у системі фізичного виховання.

ПРОЯВИ АГРЕСІЇ ТА МЕТОДИ ЇЇ РЕГУЛЯЦІЇ

Агресія – це поведінка, при якій ставиться мета завдати іншим фізичної та моральної шкоди чи обмежити їх бажання. З цієї точки зору спорт, за своєю змагальною суттю, агресивний тому, що спортсмени на змаганнях намагаються обмежити прагнення інших до перемоги.

На думку вчених, змагання – це відрегульована правилами система агресивної поведінки, це агресивність, яка відображається у соціально-небезпечній формі. Поняття «агресивність» можна замінити поняттям «спортивна злість».

А.Є. Паршев, Т.В. Шепеленко

МЕТОДИКА ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ У ПІДТЯГУВАННІ НА ПЕРЕКЛАДІНІ

Проаналізувавши результати контрольного нормативу підтягування на перекладині, видно велику різницю результатів. Певна перевага цієї різниці не на рахунок високих результатів. Молоді люди із захопленням відвідують тренажерні зали, щоб розвинути силу, зміцнити м'язи, сформувати красиву статуру. Разом з цим, немає кращої та доступнішої вправи, яка дає змогу гармонійно та повноцінно розвинути майже всі м'язи плечового поясу та спини, ніж підтягування.

Метою доповіді є відповідь на запитання, у чому полягає різниця результатів та надання інформації про методику їх підвищення.

Т.В. Шепеленко, О.Р. Лучко

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ ВІДНОВЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ СПОРТСМЕНІВ

До педагогічних засобів відновлення належать фізичні вправи, їх підбір та варіативність, сполучення яких у структурі програм тренувальних занять у мезо- та мікроциклах забезпечує досягнення заданого (планованого) результату. Педагогічні засоби, що спрямовані на прискорення процесів відновлення, слід використовувати індивідуально з урахуванням функціональних особливостей організму кожного спортсмена.

Останніми роками доведена необхідність строгої відповідності між періодами напруженої роботи та відносного відновлення у мезоциклах.

При цьому необхідно враховувати тривалість цих періодів та обсяг навантаження у кожному з них. Чим більше навантаження в ударних мікроциклах, тим нижче воно повинно бути у відновлювальних; чим триваліший період напруженої роботи, тим більший повинен бути час, відведений для відновлення.

С.М. Черніна

ПСИХОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Навчання рухових дій, техніки виконання фізичних вправ, з психологічної точки зору, це процес чуттєво-раціонального пізнання і практичного оволодіння цими діями до рівня заучених дій, тобто навичок. Це єдиний процес керування тих, хто навчається, педагогом. Розрізняють три етапи – етап початкового вивчення дії, етап поглибленого, деталізованого вивчення, етап закріплення та подальшого удосконалення. Психологічна структура рухових дій складається з трьох блоків: блок формування моторних інструкцій, блок реалізації, блок контролю та корекції. Характеристика структури дії і процес оволодіння нею забезпечується двома контурами регулювання: зовнішніми та внутрішніми. Уява про рухову дію полімодальна (зір, вестибулярні та слухові процеси) та поліфункціональна (можливість закріплення і перебудови моторних інструкцій – усвідомлення дії). Йде мова про регулюючі функції уяви рухів, самоконтролю рухових дій, інтелектуалізацію навчання, індивідуальний підхід до рухових навичок.

СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ

Н.В. Гриценко

КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА АБО РЕПУТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ

Активна політика держави орієнтована на досягнення соціально-економічного прогресу, що є основою розвитку економіки. Її реалізація залежить від багатьох факторів, серед яких пріоритетне значення має наявність науково-технологічної, матеріально-технічної, ресурсної бази, досить розвиненої інфраструктури та кваліфікованих кадрів, здатних до подальшого вдосконалення професійного рівня.

Слід зазначити, що в наш час розвиток системи освіти отримав статус національного пріоритету як основи побудови демократичного суспільства, створення конкурентоспроможної економіки і забезпечення національної безпеки країни.

З кожним роком зростає конкуренція між вищими навчальними закладами. Введення механізму фінансування загострило цей процес, додавши до нього елементи ринкової економіки. У даних обставинах створення позитивної репутації і рейтингу ВНЗ є необхідним елементом підвищення його конкурентоспроможності. Висока репутація будь-якої організації завжди була і буде ключовим ресурсом управління, що дає серйозна конкурентна перевага.

Репутація освітнього закладу складається роками, десятиліттями, іноді - століттями. Чим сильніше стає репутація і чим більше унікальних рис вона набуває, тим важче її змінити. Якщо репутація позитивна, то вона може бути для ВНЗ найціннішим активом, допомагає набагато легше здобувати різні ресурси для себе і тим самим підвищувати якість своєї роботи. Коли люди дотримуються високої думки про діяльність ВНЗ, у нього з'являється більше можливостей, його діяльність стає все більш ефективною. Погана ж репутація ВНЗ може мати протилежний ефект - потенційні споживачі не довіряють йому, його освітнім послугам. Тим самим різко знижується і якісний потенціал у діяльності ВНЗ.

Однак якщо говорити про конкурентоспроможність ВНЗ, то необхідно в першу чергу визначити його рейтинг на ринку у сфері освітніх послуг. (Рейтинг - числовий або порядковий показник, що відображає важливість або значущість певного об'єкта.) З нашої точки зору, рейтинг ВНЗ можна визначити, враховуючи три напрямки.

1. Рейтинг розглядається як споживча сторона українців. Серед населення за роки існування ВНЗ за ним закріплюється своя популярність і

певна думка про якість навчання і фахівців, необхідність на ринку праці їх професій, одержаних у ВНЗ.

2. Рейтинг ВНЗ визначається розвитком науково-технічного прогресу. Вуз, в якому розвивається наукова діяльність, пов'язаний з технологічним зростанням різних галузей народного господарства (промислових підприємств), що сприяє підвищенню їх виробничо-економічної ефективності. Як наслідок, підтверджується значущість та пріоритетність даного ВНЗ.

3. Проведення державної акредитації ВНЗ.

Враховуючи дані напрями, можна виділити набір параметрів для рейтингування ВНЗ:

- параметри якості набору до навчального закладу;
- параметри гнучкої системи оплати за освіту;
- параметри якості освітнього процесу;
- параметри наукового розвитку навчального закладу;
- параметри якості продукції (кваліфікація випускників);
- символічний капітал (репутація) навчального закладу;
- параметри працевлаштування студентів (практика, студентські загони);
- параметри працевлаштування випускників;
- зв'язок ВНЗ з роботодавцями.

Однак, незважаючи на репутацію і рейтинг українських ВНЗ, мотивація і успішність студентів з впровадженням процесів забезпечення якості не підвищилися. Можливо, причина полягає в тому, що основна увага приділялась виконанню вимог національної акредитації, а не радикальному перегляду навчальних програм, що вимагає підходу, орієнтованого на студентів, при цьому студенти повинні постійно демонструвати, що вони домоглися певних результатів у навчанні, отримали навички та компетенції, передбачені курсом.

О.С. Гулай

АКТИВІЗАЦІЯ РЕКЛАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ СТВОРЕННЯ ВИСОКОГО РЕЙТИНГУ ВНЗ

Забезпечення матеріально-технічною базою для навчання та практичної підготовки студентів – це головна складова не тільки ефективної роботи кожного ВНЗ, а й створення його високого рейтингу. Разом з тим існують багато питань, пов'язаних з обмеженістю бюджетного фінансування, зменшенням загальної чисельності абітурієнтів та великою конкуренцією серед ВНЗ, що є як позитивним, так і негативним фактором злагодженої роботи. У таких умовах важливим і пріоритетним завданням є рекламне забезпечення в засобах масової інформації оголошень щодо заохочення вступу абітурієнтів до ВНЗ. Так, для підвищення рейтингу

УкрДАЗТ шляхом активізації маркетингової стратегії та створення рекламного забезпечення є необхідність чіткого визначення майбутнього абітурієнта через вузьку спеціалізацію та галузеву спрямованість ВНЗ.

Важливим активізаційним напрямком рекламної діяльності є оголошення у таких масових транспортних організаціях, як метрополітен і залізничний транспорт. Розміщення оголошень і заохочень до вступу в УкрДАЗТ повинно розміщуватись у кожному вагоні усіх сполучень залізничного транспорту та вагонах метрополітену та може виглядати так:

Українська державна академія залізничного транспорту запрошує майбутніх абітурієнтів приєднатися до дружнього та згуртованого студентського колективу на такі факультети:

Факультет управління процесами перевезень, де Ви отримаєте спеціалізацію з організації міжнародних перевезень, організації митного контролю, транспортно-експедиторської діяльності, логістичної системи на транспорті.

Факультет автоматики, телемеханіки та зв'язку, де Ви отримаєте спеціалізацію з автоматики та автоматизації на транспорті, спеціалізованих комп'ютерних мереж, телекомунікаційних систем і мереж.

Факультет механічний, де Ви отримаєте спеціалізацію з вагонів і вагонного господарства, локомотивів і локомотивного господарства, теплоенергетики, електричного транспорту, електричних систем і комплексів транспортних засобів.

Факультет будівельний, де Ви отримаєте спеціалізацію з залізничних споруд і колійного господарства, промислового та цивільного будівництва, підйомно-транспортних, дорожніх, меліоративних машин та обладнання.

Факультет економіки транспорту, де Ви отримаєте спеціалізацію з обліку та аудиту, фінансів і кредиту, економіки підприємства, маркетингу, менеджменту організацій, менеджменту зовнішньоекономічної діяльності.

Наше студентське життя наповнено різноманітними гуртками та спортивними секціями, конкурсами та змаганнями. Усі студенти мають змогу відпочити в оздоровчих пансіонатах м. Алушти та м. Євпаторії, а також працювати в студентських загонах провідників, монтерів, оглядачів рухомого складу або білетних касирів.

Запрошуємо усіх абітурієнтів!

В.І. Куделя

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Вибір методів оцінки якості знань завжди є ключовим при реалізації тієї чи іншої освітньої програми. У зв'язку з цим актуальним залишається питання про те, як краще і справедливіше визначити цю якість. Для більш

успішного та об'єктивного підходу необхідно, щоб система контролю навчальних досягнень студентів була різноплановою: з одного боку, орієнтовану на перевірку знань і умінь, з іншого - на виявлення творчих здібностей та емоційно-ціннісного ставлення до досліджуваних процесів.

Будь-яка система оцінки якості знань виконує дві функції: контролюючу та організуючу по відношенню до навчального процесу. При цьому обидві функції повинні гарантувати розвиток індивідуальних здібностей студента. Найбільшою мірою ці завдання дає змогу вирішити рейтингова система. Рейтинг студента - це сума балів, яку він набирає або заробляє протягом семестру і навчального року за всі види навчальної діяльності.

Метою рейтингової системи навчання є комплексна оцінка знань і умінь студентів у процесі опанування ними програм професійної освіти.

Робота викладачів за даною методикою вимагає від них майстерності і постійного творчого пошуку, від студентів рейтингова система вимагає систематичного і вдумливого навчання для переходу до наступного етапу освіти. Рейтингова система свідомо підвищує значення будь-якої пізнавальної діяльності студентів, оскільки від цього залежить оцінка кінцевого результату навчання, тому підвищується їх активність. Дана система дозволяє звести до мінімуму випадковість при здачі заліків та іспитів, бо оцінюються всі навчальні результати, накопичені протягом періоду навчання. Організація рейтингової системи оцінки знань можлива з будь-якої навчальної дисципліни.

Для проведення занять з рейтингової технології викладачі створюють банк контрольно-навчальних завдань (тестові завдання, проблемно-ситуаційні завдання тощо) з усіх тем навчальної дисципліни різного рівня складності, розробляють рейтинг-план навчальної дисципліни, що включає систему заохочувальних балів; а також впроваджують нові методи навчання, які дозволяють стимулювати пізнавальну діяльність студентів. Таким чином, творчо працюють і викладачі, і студенти.

Використання в академії рейтингової системи дозволяє і студентам, і викладачам з найменшою кількістю проблем добиватися поставлених цілей:

- стимулювання навчальної активності студентів;
- максимальна активізація творчої роботи викладачів і студентів;
- удосконалення та розвиток у студентів навичок самостійної роботи;
- більш повна реалізація індивідуальних здібностей студентів;
- підвищення об'єктивності оцінки знань і умінь студентів.

Досягнення цих цілей веде до підвищення рівня організації навчального процесу в академії і, в кінцевому підсумку, підвищення якості навчання.

НАЛАГОДЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ ОБМІНІВ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВНЗ

Перші рядки рейтингів ВНЗ в основному свідчать про безсумнівні заслуги ВНЗ й безумовне визнання його брэнда, ніж про затребуваність їх випускників. Фактично підприємства й компанії охоче працевлаштовують випускників заслужених профільних ВНЗ.

Входження ВНЗ в міжнародний рейтинг дає йому можливість підвищити якість підготовки випускників, а регіону - залучати в економіку випускників іноземних ВНЗ у випадку нестачі власних.

Найшвидший спосіб залучити молодих фахівців із числа іноземців в економіку - налагодити студентські обміни.

Підвищити якість підготовки випускників можна, якщо використовувати чотири бонуси, які ВНЗ здатні виконати із програм студентських обмінів: нагородження кращих студентів, налагодження майбутніми вченими зв'язків для спільної роботи в перспективі, демонстрація ступеня підготовки студентів іноземним професорам і підтягування своїх викладачів до рівня ВНЗ, з яким здійснюється обмін.

Таким чином, робота в цьому напрямку дозволить забезпечити академічну привабливість ВНЗ, досягти статусу науково-освітнього Центру, одержати визнання з боку світового наукового співтовариства, залучити необхідні інвестиції для подальшого розвитку.

О.М. Широкова

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ФУНКЦІЯ У ПІДВИЩЕННІ РЕЙТИНГУ АКАДЕМІЇ СЕРЕД ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У наш час актуальною проблемою є підвищення рейтингу академії серед вищих навчальних закладів за всіма показниками ранжирування. До них належать показники якості освітньої й наукової діяльності, а також рівень представницької функції.

Другий показник є основним, оскільки містить у собі такі інструменти, як частка іноземних студентів й індекс цитування співробітників ВНЗ. До того ж вони залежать від власної репрезентації академії.

У сучасних умовах з безлічі можливих шляхів забезпечення власного іміджу фактично переважає тільки один - просування іміджу академії в мережі Інтернет, у тому числі за допомогою веб-сайта. Це дозволяє підвищити привабливість подання академії для іноземної аудиторії й доступність наукових публікацій співробітників у мережі Інтернет.

Так, привабливість подання академії в очах закордонної аудиторії може бути реалізована тією мірою, якою на її сайті присутня інформація рідною мовою відвідувача або однією з "міжнародних" мов. У зв'язку із цим варто виділити пріоритетні напрямки перекладу змісту сайту - у першу чергу у перекладній версії сайту повинна бути представлена освітня діяльність академії: всі факультети, спеціальності й напрямки підготовки.

Крім того, цінним ресурсом є наукові праці співробітників. Наявність їх у вільному доступі дозволить підвищити помітність і цитування наукової діяльності академії в цілому. До цінних файлів також можна прилічити нормативно-правові документи, що стосуються діяльності академії, бланки документів тощо. Наповненість сайту цінним контентом (навчальними посібниками, особистими картки співробітників з бібліографією, дипломи випускників) також позитивно впливає на відвідуваність сайту.

Таким чином, забезпечивши високий представницький рівень веб-сайта академії, можна підвищити не тільки рейтинг академії, але й залучити абітурієнтів.

Ю.М. Юрченко

ФАХОВА ІНВЕСТИЦІЙНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВНЗ

У розвинених країнах світу ринкові відносини зумовлюють потребу підготовки у вищих навчальних закладах спеціалістів широкого профілю.

Слід визначати мету, на яку орієнтуються провідні держави світу.

Так, основну мету вищої освіти у США було сформульовано ще півстоліття тому. У ній відтворено загальний підхід до вищої освіти: готувати фахівців, що мають ґрунтовні знання при мінімальних затратах часу на прикладне навчання, набуті навички закріплювати на робочому місці на початковому етапі професійної діяльності.

Отже, особливе значення надається потребі підготувати студента в умовах прискореного розвитку науки і техніки з набуттям ним навичок самостійного навчання протягом всієї професійної діяльності.

За такої системи навчальний план має майже незмінну базу нормативних дисциплін і широкий перелік гнучких дисциплін за вибором. Причому відповідальність за широкий або вузький профіль, за спеціалізацію несе не навчальний заклад, а сам студент. За допомогою викладача-куратора студент може скласти бажаний для нього індивідуальний навчальний план, зробивши акцент на певному напрямі в тій чи іншій галузі науки і техніки. Такім чином, ВНЗ має можливість створити величезну кількість спеціалізацій, не руйнуючи головної, базової схеми підготовки фахівця.

Найважливішим елементом фінансового ринку є ринок інвестицій. У процесі своєї діяльності на ринку інвестицій сучасний підприємець повинен уміти передбачати, розраховувати й оцінювати інвестиційний ризик, який багато в чому модифікує поняття інвестиційних і фінансових рішень у ринковій економіці. Тому метою впровадження новітніх освітніх систем є надання поштовху в прискоренні удосконалення системи фахової інвестиційної освіти. На ринку праці молодих фахівців гнучкість системи вищої освіти стає досить важливим чинником.

В.Г. Яковенко

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВНЗ

Основний закон ринкової економіки говорить, що попит визначає пропозицію. Потреба в інформації також породжує її пропозиція. Саме цим пояснюється стрімкий розвиток "індустрії довіри", що поєднує мільйони людей, тисячі друкованих видань і сотні дослідницьких центрів, кінцевий продукт діяльності яких – та або інша інформація. Однією з найбільш популярних форм надання інформації є рейтинги, які характеризують відносну значущість того або іншого об'єкта або явища порівняно з іншими аналогічними об'єктами або явищами.

Високий рейтинг є одним з показників успішності ВНЗ. Високий рейтинг (при всій його умовності) залучає абітурієнтів, інвесторів, сприяє одержанню грантів, збільшенню фінансування, полегшує участь у конференціях.

Одним з напрямків підвищення рейтингу навчального закладу є активізація розвитку електронної бібліотеки власного контенту. Треба пам'ятати, що інтернет-публікації являють собою оперативний вихід на більш широкі аудиторії, ніж аудиторії, забезпечувані спеціалізованими науковими журналами.

Активне розміщення результатів досліджень співробітників ВНЗ на сайтах, організація навігації в електронних сховищах знань приведуть до більш продуктивної роботи дослідників, зростання неформальних контактів дослідників різних університетів різних країн, що, безсумнівно, позитивно позначиться не тільки на репутації ВНЗ, але й на його місці у глобальних рейтингах.

Також для подальшого підвищення рейтингу ВНЗ необхідно підсилити роботу не тільки з розвитку науково-дослідної діяльності й інновацій, але й підприємництву й інтернаціоналізації. Освітні програми ВНЗ повинні бути цікавими й іноземним студентам.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Технічні засоби навчання (ТЗН) – це система засобів, що складається з двох взаємопов'язаних частин: специфічних навчальних посібників (носіїв аудіовізуальної інформації) і апаратури, за допомогою якої може бути подано інформацію, що її містить певний навчальний посібник.

Для того щоб використання технічних засобів навчання сприяло розвиткові й формуванню стійких пізнавальних інтересів студентів, викладач повинен володіти відповідними педагогічними вміннями.

З визначення технічних засобів навчання випливає, що проблема використання їх має два аспекти: педагогічний і технічний. Педагогічний аспект охоплює питання, які пов'язані зі створенням засобів навчання (відеофільмів, діафільмів, фотографій, магнітофільмів тощо) відповідно до дидактичних вимог навчального процесу, а також із розробленням методики застосування їх у навчально-виховному процесі. Технічний аспект охоплює питання створення потрібної для демонстрування перелічених вище засобів навчання апаратури, яка задовольняла б певні педагогічні і технічні вимоги. Ці аспекти потрібно розглядати у діалектичній єдності. Лише за такої умови можна правильно визначити основне завдання курсу технічних засобів навчання – вивчення не тільки психолого-педагогічних особливостей і виражальних можливостей окремих засобів навчання, а й будови, роботи та експлуатації відповідної апаратури.

Проблема застосування ТЗН у процесі подання навчального матеріалу є однією із важливих у методиці викладання дисциплін.

Серед сучасних технічних засобів навчання виокремлюють технічні засоби на базі *інформаційних комп'ютерних технологій*.

Запровадження у навчальний процес технічних засобів навчання на базі інформаційних технологій відкриває значні можливості для здійснення індивідуального підходу. Це дає змогу впливати на студентів з урахуванням їхніх індивідуальних психічних особливостей (пам'яті, уваги, спостережливості), розвивати критичне мислення. Особливого значення при індивідуалізації навчання набуває контроль якості знань, умінь і навичок студентів. Контроль має бути систематичним, постійним, персональним. Здійснювати такий контроль, як правило, нелегко. Використання технічних засобів контролю, комп'ютерних контролюючих програм значно полегшує роботу викладача.

Комп'ютерна технологія навчання – це використання комп'ютерів під час усіх видів навчальних занять і контролю знань для індивідуального навчання, розвитку інтелектуальних і творчих можливостей студентів.

Комп'ютер у навчальному процесі - це не тільки об'єкт вивчення, його використовують для підтримки навчально-пізнавальної діяльності. На екрані монітора можна читати будь-який матеріал як зі сторінок підручника. У пам'яті комп'ютера можна помістити значно більше добре ілюстрованого матеріалу, ніж у книзі. Контрольну роботу також можна виконати на комп'ютері, який за допомогою певного програмного забезпечення відобразить на екрані монітора оцінку, проаналізує помилки і обере пункти з порадами про те, як їх виправити.

Навчальні теми можна реалізувати у вигляді комп'ютерних ігор і навчальних проектів. Якщо під час занять якусь із тем не було засвоєно, її можна опрацювати після занять індивідуально. Важливе значення для навчання мають *імітаційні програми*, які дають змогу моделювати не тільки нерухомий світ, але й середовище, у якому рухаються об'єкти вивчення.

Все це складає базу для створення технічних засобів навчання на основі інформаційних комп'ютерних технологій.

В.О. Зубенко

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Навчання є процесом активної взаємодії студента та викладача, у результаті якого у студента формуються знання й уміння на основі його власної активності.

Сучасні тенденції гуманізації освіти, орієнтація на вияв індивідуальності кожного студента ставлять серйозні вимоги щодо особистості педагога, розвитку його творчого потенціалу та рівня науково-методичної підготовки.

Забезпечення ефективності навчального процесу передбачає у педагога наявність психологічних якостей і здібностей, тобто відповідного рівня педагогічної майстерності, яка включає:

- інтерес до людини і роботи з нею (комунікативні якості);
- здібності до розуміння людини;
- гнучкість, яка характеризує вміння швидко і вільно орієнтуватися в динамічних умовах спілкування; швидко змінювати психологічну і мовну взаємодію залежно від ситуації спілкування;
- уміння підтримувати зворотний зв'язок у спілкуванні;
- уміння прогнозувати наслідки взаємодії в конкретних педагогічних ситуаціях;
- достатні вербальні здібності, чистоту мови, багатий лексичний запас, оптимальний відбір мовних засобів;
- здібності до педагогічної імпровізації;

- уміння застосовувати різноманітні засоби впливу залежно від педагогічних ситуацій.

Таким чином, запорукою забезпечення ефективності навчального процесу є педагогічна майстерність викладача, тобто уміння викладача обирати оптимальні педагогічні рішення, кращі для даної ситуації, зміст, форми і методи навчання і виховання та ін.

В.В. Компанієць

ПІДВИЩЕННЯ МОРАЛЬНОГО РІВНЯ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Протягом останніх років ми, на жаль, спостерігаємо процес значного зниження мотивації до навчання сучасної молоді. Це викликано багатьма причинами, серед яких можна виділити кілька найважливіших: зниження духовно-морального рівня сучасної молоді; негативні явища, які відбуваються в освітньому просторі та призводять до зниження якості навчання у навчальних закладах усіх рівнів; соціально-економічна криза у країні та відповідно криза на ринку праці, складність отримати робочі місця відповідно до отриманої спеціальності.

Найважливішими факторами мотивації навчання завжди були певні духовно-моральні риси особистості – відповідальність, працелюбність, чесність, прагнення до пізнання та перетворення навколишнього світу, його удосконалення, бажання реалізовувати свої таланти та набуті знання і навички на благо Вітчизни, людей.

На жаль, морально-психологічний портрет сучасної молоді виглядає досить тривожно та еkleктично. Він характеризується такими негативними проявами, як безвідповідальність, егоцентризм, бажання отримати якнайбільше благ, не докладаючи при цьому зусиль, небажання пізнавати суть явищ, а скоріше поверхнево спостерігати дії, що відбуваються в навколишньому просторі. Ціннісні домінанти більшості сучасної молоді - це домінанти матеріальні, а не моральні або інтелектуальні, майже відсутнє прагнення служіння Вітчизні та людям. Звичайно, це стосується не усієї молоді, але негативні прояви заявляють про себе все більше і це значно знижує якість навчання. Тому сучасний викладач ВНЗ повинен не тільки давати якісні професійні знання та навички, але й значно посилювати виховний процес студентської молоді, сприяючи підвищенню морального рівня особистості.

ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних, комп'ютерно-орієнтованих і телекомунікаційних технологій відкриває нові способи та дає широкі можливості для подальшої диференціації навчання, всебічної реалізації творчих, пошукових, особисто орієнтованих, комунікативних форм навчання, підвищення його ефективності, мобільності й відповідності запитам практики.

Потреби сучасного життя зумовлюють пошуки нових форм організації навчально-виховного процесу. Використання комп'ютерних технологій та Інтернету є одним із інноваційних засобів вивчення дисциплін, який дозволяє стимулювати інтерес студентів до творчої співпраці викладача та студента.

Впровадження сучасних інформаційних технологій на заняттях стає однією з актуальних проблем методики викладання дисциплін. Проте власний досвід підказує, що сьогодні викладач зобов'язаний вміти користуватися сучасними засобами навчання, насамперед для того, щоб забезпечити одне з найголовніших прав студента – право на якісну освіту. Оснащення навчального кабінету комп'ютерною технікою і доцільне використання її на заняттях стає обов'язковим атрибутом навчальних закладів на сьогоднішній день.

Серед головних функцій, що мають бути реалізовані за допомогою комп'ютерних технологій у процесі навчання, методисти визначають такі:

- пізнавальна;
- розвивальна;
- дослідницька;
- комунікативна.

Відомо, що найефективніший вплив на людину має та інформація, яка одночасно впливає на кілька органів чуття, і запам'ятовується вона тим краще і міцніше, чим більше каналів сприймання було активізовано. Тому очевидно є роль, яку ми відводимо мультимедійним засобам навчання, що виникли з появою потужних багатофункціональних комп'ютерів, якісних навчальних програм, розвинених комп'ютерних систем навчання.

На сучасному етапі розвитку освіти мультимедія дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію. Кожен із застосовуваних інформаційних компонентів має власні виражальні засоби та можливості, що спрямовані на забезпечення оптимізації процесу навчання. Саме тому мультимедійні програми як своєрідний засіб навчання можуть забезпечити принципово нову якість: обмін інформацією між студентом і технічною системою відбувається у діалоговій формі, за

нерегламентованим сценарієм, який кожного разу будується студентом по-новому, за його розсудом, а сама комп'ютерна технологія навчання органічно вписується в класичну систему, розвиває і раціоналізує її, забезпечуючи нові можливості щодо організації паралельного навчання і контролю знань, надає реальну можливість практичного впровадження індивідуалізованого навчання.

Арсенал можливостей мультимедійних засобів навчання можна стисло визначити так:

- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення навчальних середовищ, які забезпечують перенесення студента в уявний світ, у певні ситуації;
- забезпечення негайного зворотного зв'язку, широкі можливості діалогізації навчального процесу;
- широка індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення поля самостійності;
- широке застосування ігрових прийомів;
- широкі можливості відтворення фрагментів навчальної діяльності предметно-змістового, предметно-операційного і рефлексивного;
- активізація навчальної роботи студентів, посилення їх ролі як суб'єкта навчальної діяльності;
- посилення мотивації навчання.

М.В. Корінь

МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

В організації сучасного навчального процесу велику роль відіграє мотивація студентів, яка є однією з найбільш складних педагогічних проблем сьогодення. Мотиваційними процесами в навчанні студентів можна і потрібно управляти: створювати умови для розвитку внутрішніх мотивів, стимулювати студентів.

При такому величезному обсязі інформації процес мотивації студентів є дуже складним і потребує постійного вдосконалення, пошуку нових джерел інформації та ефективного її використання у процесі мотивації до навчання.

Мотивація як основний засіб підвищення рівня зацікавленості студентів до навчального процесу забезпечує й зростання рівня їхнього особистого наукового і творчого потенціалу. Недостатньо мотивований студент не прагнучиме ні до розвитку своїх знань, ні до розвитку самої науки. Навчальний процес відносять до складних видів діяльності, тому мотивів для навчання дуже багато, і вони можуть не тільки проявлятися

окремо в кожній людині, але і зливатися в єдине, формуючи складні мотиваційні системи.

Як треба мотивувати студента, щоб його навчання принесло бажані ефекти і користь не тільки йому, але й суспільству?

Вчені виділяють декілька методів стимулювання мотивації студентів до навчання. До основних належать:

1. Постановка мети здійснення навчання. На думку спеціалістів у галузі психології, це сприятиме поступовому досягненню поставлених студентом цілей. Більшість із них вважає, що розвивати мотиви досягнення мети надзвичайно важливо. Тому обов'язковим є організація такого навчального процесу, де ставиться мета, яку потрібно досягти. Тобто на кожному занятті при вивченні теми або вирішенні проблеми повинна бути націленість на результат, який дозволяє студентам переживати успіх у діяльності.

2. Надання студентам можливості спілкуватися між собою у формі таких альтернативних форм, як конференції, відвідування музеїв, професійних установ, компаній, в які по закінченню навчання працевлаштовуються студенти вищого навчального закладу.

3. Імітування ситуації з реального життя в процесі навчання.

4. Створення сприятливого психологічного клімату для розвитку особистості.

І.Л. Назаренко

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, ЗОКРЕМА ЕЛЕКТРОННИХ ВАРІАНТІВ ПІДРУЧНИКІВ

В умовах кредитно-модульної системи велику частину навчального матеріалу студент повинен засвоювати самостійно, особливо це стосується студентів заочної форми навчання. Тому від якості методичного забезпечення самостійної роботи суттєво залежить результат навчання, обсяг і якість набутих студентами знань.

Самостійна робота студентів з певної дисципліни забезпечується:

- насамперед підручником (навчальним посібником, конспектом лекцій);

- програмою курсу;

- методичними вказівками з самостійної роботи тощо.

Здебільшого ці матеріали наявні не тільки у бібліотеці, а й на кафедрах в електронному вигляді, і видаються студентам-заочникам (а інколи і студентам денної форми навчання) у вигляді копій на їхні електронні носії для вивчення вдома.

Найважливішим є, звісно, підручник, від якості якого залежить сприйняття студентом основного навчального матеріалу.

У наш час на ринку підручників наявно багато таких, які мають інтерактивні характеристики, наприклад «реагують» на рівень засвоєння читачем навчального матеріалу і тим самим сприяють підвищенню результативності навчання. Досягається це за рахунок вбудованих комп'ютерних програм.

Для підвищення результативності навчання студентів (перш за все заочної форми) пропонуємо залучити спеціалістів-програмістів, за допомогою яких створити підручники з додатковими можливостями:

1) переходу до більш складної теми тільки при достатньому рівні засвоєння попередньої, базової теми (це контролюється за допомогою відповідей на тести і вбудованої програми, яка при рівні засвоєння матеріалу менше 60% повертатиме студента до попередньої теми, а бажано – до тих самих пунктів, які він не засвоїв);

2) наявності схем і таблиць, графіків тощо, які розгортаються поступово, протягом декількох секунд, і це надає можливість студенту більш ефективно використовувати зорову пам'ять (а вона, як відомо, у більшості людей є основною);

3) можливості самоперевірки набутих знань з усього курсу за допомогою тестів (для цього необхідно буде дещо збільшити банк тестів з дисципліни).

Звісно, зробити такі підручники з усіх дисциплін, хоча б з профільних – це справа не одного року, це потребуватиме колосальної праці як викладачів з удосконалення своїх навчальних курсів, так і програмістів.

Такі підручники можуть створити підґрунтя для запровадження в УкрДАЗТ дистанційної форми навчання, як такої, що вже наявна у багатьох ВНЗ і сприятиме підвищенню конкурентоспроможності наших випускників на ринку праці, збільшенню набору студентів та підвищенню рейтингу нашого ВНЗ.

*О.М. Полякова,
О.В. Шраменко*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На шляху модернізації української вищої освіти однією з головних задач є формування спеціаліста, який відповідає вимогам динамічного розвитку суспільства, здатного творчо мислити, орієнтуватися в мінливих умовах і приймати ефективні рішення. Усе це в цілому відображає тенденцію підвищення якості вищої професійної освіти в Україні.

Експерти і студенти згодні з думкою, що сучасні реформи у сфері освіти швидше не сприяють підвищенню її якості.

ВНЗ діє в конкурентному середовищі, що безперервно розвивається. Конкурентоспроможність ВНЗ багато в чому визначається функціонуванням і поліпшенням чотирьох взаємозв'язаних елементів:

- здатність задовольняти споживачів (зовнішня якість);
- зниження витрат і задоволення працівників (внутрішня якість);
- розроблення і комерціалізація інновацій;
- управління об'єктами інтелектуальної власності.

Оскільки об'єктом навчання завжди є особистість (вона знаходиться на вході і виході освітнього процесу), результат навчання фіксується у вигляді комплексної зміни особистості, що належать до її здатності зайняти певну соціальну, виробничу і економічну нішу в якості виробника і споживача. Підвищення конкурентоспроможності ВНЗ пов'язане з його здатністю задовольняти наявні і передбачувані вимоги споживачів, вивчення яких повинне стати виділеним напрямом діяльності навчального закладу.

Довгий час основними критеріями ефективності роботи ВНЗ були інтегральні кількісні показники, пов'язані з кількістю студентів, викладачів з науковими ступенями, опублікованих робіт і т. д. З середини 1960-х років світова система ринкової економіки стала перебудовуватися на інші принципи управління, в основу яких належало поняття якості, причому в широкому значенні цього слова.

Поняття "якість" багатомірне, а аналіз суті цього терміну для галузі освіти вимагає уточнення і детального вивчення. Якість освіти пов'язана із загальним розвитком і поліпшенням науково-освітньо-виробничого потенціалу ВНЗ, особлива увага повинна приділятися формуванню інноваційного середовища освітніх процесів з метою створення освітніх послуг з новою конкурентоспроможною якістю.

Якість має бути вимірною, причому стандарти освіти не дають основи для побудови кваліметричної системи ВНЗ. Створення нормативно-методичної бази для оцінки ефективності процесу навчання, середовища навчання є найважливішим завданням ВНЗ на найближчий час.

Система управління якістю освіти у ВНЗ повинна складатися з чотирьох взаємозв'язаних підсистем:

- планування якості - завдання параметрів процесу;
- забезпечення якості - завдання області регулювання процесу;
- контроль якості - процес має бути вимірний;
- поліпшення якості - процес має бути поліпшений.

Зміст якості освіти має бути сформульований і вимірний навчальним закладом самостійно з урахуванням свого положення на регіональному, українському і міжнародному ринках. Причому фокус на викладача як на основного носія якості є необхідною умовою створення і функціонування внутрішньої системи управління якістю ВНЗ.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ВНЗ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО РЕЙТИНГУ

Формування єдиного освітнього простору, зміна його кількісно-якісних характеристик, обумовлених процесами глобалізації, вимагають перегляду підходів до управління конкурентоспроможністю вітчизняних вищих навчальних закладів (ВНЗ). Рівень їхньої конкурентоспроможності залежить не тільки від потенційних можливостей і вирішення проблем оптимального використання ресурсного забезпечення, а й від кон'юнктури ринку освітніх продуктів, який в Україні характеризується значною диференціацією, посиленням боротьби за споживачів через об'єктивні причини, пов'язані з ускладненням демографічної ситуації. Це потребує вироблення і впровадження нової концепції управління конкурентоспроможністю ВНЗ як системи поглядів, методологічних положень та адекватних їм управлінських технологій на основі позицій маркетингу.

У загальному випадку рейтинг – це ступінь відповідності освітніх послуг потребам ринку праці та загальна оцінка ВНЗ випускниками та роботодавцями. Рейтинг – це об'єктивна й прозора оцінка:

- практичної цінності послуг вищої освіти для студентів;
- відповідності освітніх послуг вимогам реального сектора економіки;
- надання випускникам надійних перспектив працевлаштування після закінчення навчання.

Визначення рейтингу ВНЗ має декілька завдань:

- стимулювання підвищення якості освітніх послуг із погляду досягнення результату (працевлаштування випускників);
- мотивація ВНЗ до оцінки затребуваності їхніх послуг роботодавцями й конкурентоспроможності надаваної ними освіти на ринку праці України;
- підвищення, як результат, ефективності взаємодії роботодавців і ВНЗ, як це прийнято у світовій практиці;
- аналіз особливості навчального процесу й організації практики українськими ВНЗ та узагальнення існуючих проблем.

Немаловажним фактор підвищення рейтингу ВНЗ є його інформаційна забезпеченість.

Сучасні інформаційні технології – технології у сфері діяльності ВНЗ включають до себе такі напрями:

- створення сайтів ВНЗ;
- дистанційне навчання;
- електронна бібліотека ВНЗ;
- електронне методичне забезпечення навчального процесу;

- реклама ВНЗ в соціальних сітках та ін.

Підвищенню рейтингу значною мірою сприяє вдосконалення електронних ресурсів ВНЗ, а саме:

- щомісячне оновлення інформації на сайтах ВНЗ; зосередження уваги на досягненнях ВНЗ за всіма напрямками розвитку: навчання, наука, соціальна політика, працевлаштування та ін.;

- розвиток реклами: акцентування уваги на унікальних можливостях ВНЗ (електронний архів наукових праць працівників ВНЗ, внутрішня електронна бібліотека ВНЗ та ін.).

На завершення зазначимо, що нема абсолютних точних методик визначення рейтингів ВНЗ. Тому оцінювання вищих навчальних закладів, які є складними системами, може бути критично проаналізовано користувачами. Важливо, щоб методики оцінювання, що використовуються, були прозорими для суспільства, відкритими для широкого обговорення та удосконалення і були більш точними, об'єктивними та орієнтованими на якість освітніх послуг, які надають вищі навчальні заклади.

І.В. Токмакова

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Актуальність курсу «Регіональна економіка» обумовлена змінами регіональної політики, що відбуваються в даний час, процесами формування регіонів і спробами застосування закордонного досвіду, а також нових форм і механізмів регулювання регіональним розвитком.

У зв'язку з тим, що курс «Регіональна економіка» носить як теоретичний, так і прикладний, практичний характер, то в процесі викладання дисципліни підвищується значущість семінарських занять. Необхідно не тільки забезпечити високий науковий рівень матеріалу, що вивчається на лекціях, але і максимально залучати студентів у навчальний процес, щоб навчання стало розвиваючим, активізуючим розумову діяльність студентів.

Одним з напрямів підвищення ефективності вивчення регіональної економіки є застосування активних форм організації семінарських занять: тренінги, рольові та ділові ігри, метод “відео за запитом”, метод аналізу ситуацій (case study), метод активного навчання, навчальні дискусії. Суть цих методів полягає в тому, щоб організувати навчальний процес у формі діалогу, що допоможе студентам навчитися висловлювати свої думки, аналізувати проблемні ситуації та знаходити ефективні шляхи їх вирішення. Такі методи дозволяють підвищити рівень освіти, розвивають

студентів, формують навички і вміння, які будуть використовуватися ними у подальшій професійній діяльності.

Серед представлених методів останніми роками велике поширення має case study – метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань - ситуацій. Його відмітною особливістю є створення проблемної ситуації на основі фактів з реального життя. Технологія методу полягає в такому: з урахуванням певних правил розробляється модель конкретної ситуації, яка має місце у реальному житті, і відбиває той комплекс знань і практичних навиків, які студентам потрібно отримати; при цьому викладач виступає в ролі ведучого, який генерує питання, фіксує відповіді, підтримує дискусію, тобто виступає в ролі посередника у процесі співпраці.

Перспективність використання даного методу у ході вивчення курсу «Регіональна економіка» пов'язана з існуванням широкого кола проблемних ситуацій, обумовлених індивідуальністю регіонів, необхідністю вирішення численних завдань забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку регіонів.

Додатковим мотиваційним чинником є те, що навички складання та роботи з кейсами, які вирішують регіональні проблеми розвитку, допоможуть студентам і в їх дослідницькій роботі над дипломними проектами.

М.О. Устенко

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Останніми роками в психологічній науковій літературі питанням мотивації навчальної діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, оскільки питання про мотиви - це по суті питання про якість навчальної діяльності. Переважання зовнішніх, утилітарних мотивів веде до того, що навчання набуває формального характеру, відсутній творчий підхід, самостійна постановка навчальних цілей. Відомо, що саме негативне або байдуже ставлення до навчання може бути причиною низької успішності або неуспішності студента. Однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти є побудова такого процесу навчання, який міг би бути основою формування мотиваційної сфери студентів. У зв'язку з цим виникають суперечності між існуючим станом мотивації навчання у студентів ВНЗ і сучасними вимогами до їхньої навчальної активності; між потребами практики в науково-обгрунтованих рекомендаціях з управління мотиваційною сферою студентів і відсутністю достатніх для цього науково-психологічних знань. Формування повноцінної особистості студента має важливе практичне значення, що підкреслюється науковими працями. Формування особистості людини

відбувається упродовж всього її життя, а саме у вищій школі закладаються основні особисті якості фахівця, у професійній діяльності відбувається «подальша шліфовка як особистості».

До числа найважливіших якостей особистості сучасного фахівця можна віднести ініціативу та відповідальність, спрямованість до новаторських рішень, потреба у постійному оновленні своїх знань. У процесі навчання студент стикається з низкою проблем, психолого-педагогічний аспект яких пов'язаний з пристосуванням до нової дидактичної ситуації, що принципово відрізняється від шкільної формами та методами організації навчального процесу. Ця новизна та пов'язані з нею труднощі створюють свого роду дидактичний бар'єр, який повинен бути подоланий. З цього випливає, що у розвитку особистості майбутнього фахівця важливе значення має формування позитивних мотивів і дійсних цілей, оскільки мотиви та цілі є важливими детермінантами діяльності. Структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає стержнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів - невід'ємна складова частина виховання особистості студента.

Н.В. Якименко

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Зміни, що відбулися у світі та в українському суспільстві наприкінці ХХ - початку ХХІ ст., торкнулися всіх сфер життєдіяльності: соціальної, економічної, культурної та ін. Це зумовило трансформацію вимог до особистісних якостей, знань і вмінь громадян у контексті їх адаптації до нових умов і ефективного функціонування в цих умовах. Оскільки місією освіти можна вважати гармонізацію діяльності людини і суспільства, найважливішим завданням сьогодні є забезпечення відповідності цільових орієнтирів, змісту, якості освіти новим суспільним потребам.

До найважливіших особливостей сучасного етапу соціально-економічного розвитку українського суспільства належить зростання конкуренції практично у всіх сферах життєдіяльності. У зв'язку з цим від молоді очікується здатність до творчої самореалізації, насамперед до самореалізації в умовах конкуренції, коли, з одного боку, розвивається ринок праці, а з іншого - для молоді у повсякденному житті не завжди створюються умови для реалізації потреби в самореалізації. Тому головною вимогою до системи освіти, критерієм оцінки її якості є становлення конкурентоспроможної особистості.

Розвиток конкурентоспроможної особистості є цільовим орієнтиром сучасної освіти. Як інтегративна характеристика особистості, конкурентоспроможність представлена структурним компонентом

(компетентністю особистості), системоутворюючим компонентом (сукупність взаємопов'язаних знань, умінь, способів виконання діяльності, досвіду; володіння певними компетенціями); акмеологічною спрямованістю особистості (сукупність ціннісних орієнтацій, цілей, мотивів, що орієнтують людину на прогресивний розвиток, максимальну творчу самореалізацію, досягнення успіху в будь-якій діяльності) та конкурентовизначальними особистісними якостями (сукупність характерологічних якостей і здібностей особистості, затребуваних суспільством, які забезпечують успішність діяльності).

Будучи динамічною якістю особистості, конкурентоспроможність включає:

- базову соціальну конкурентоспроможність, основи якої закладаються в системі загальної освіти;
- соціально-професійну конкурентоспроможність, розвиток якої здійснюється в системі професійної освіти як процес вдосконалення соціальної конкурентоспроможності та становлення на цій базі основ професійної конкурентоспроможності;
- професійно-соціальну конкурентоспроможність, яка розвивається в процесі самореалізації особистості як громадянина та спеціаліста.

Н.В. Янченко

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Не підлягає сумніву, що у багатьох випадках переваги комп'ютера не заперечні. Він не тільки позбавить студентів рутинних робіт, але і дозволить їм зайнятися трудомісткими практичними завданнями з використанням методів лінійного програмування і складних аналітичних досліджень. Використання текстових редакторів позбавляє студентів від нудного написання і дає можливість викладачам вимагати від студентів багатократної переробки заданої теми, поки вона не стане задовільною. Подібна шліфовка стилю була б неможливою без комп'ютера. Час, який раніше витрачався на рутинні операції, що раз по раз повторюються, тепер може бути присвячений важливим питанням, що вимагають напруги думки і творчого підходу.

Комп'ютери відкривають нові перспективи в галузі освіти. Зі збільшенням об'єму знань і ускладненням методів аналізу стає все важчим будувати навчання, дотримуючись в основному принципу пасивного слухання лекцій і читання навчальних текстів. Критичне мислення, уміння зрозуміти і вирішувати складні проблеми, здатність вивести корисні висновки з купи початкових даних – все це набуває великої важливості і вимагає від студентів активної діяльності.

Будь-які, а тим більше корінні, прогресивні зміни в суспільстві обов'язково викликають потребу вдосконалення існуючих форм навчання, а також появу абсолютно нових форм навчання. Сучасні економічні умови життя практично в будь-якій країні на нашій планеті характеризуються необхідністю значної частини студентів всіх форм навчання (денної, вечірньої і заочної) поєднувати навчання з роботою. Тому треба розробляти методичне забезпечення з урахуванням можливості дистанційного навчання.

При цьому навчання студентів стає більш індивідуальним і більшого значення набувають також консультації, заліки, іспити, курсові і дипломні роботи. Очевидною є потреба ВНЗ у необхідній кількості комп'ютерних технічних і програмних засобів, в освоєнні професорсько-викладацьким складом сучасних комп'ютерних технологій взагалі і навчання зокрема, у відповідній підготовці студентів буквально з першого курсу навчання у ВНЗ (знання основ комп'ютерної письменності). Наступним етапом створення необхідних навчально-методичних матеріалів є їх коректування на основі отриманих результатів при їх апробації.

О.Д. Борович

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОСТІ

У вищій школі, на нашу думку, доцільні такі організаційно-педагогічні умови, які сприяють формуванню мотивації навчальної активності студентів: вивчення професійної мотивації майбутніх спеціалістів; професійна спрямованість викладання фундаментальних дисциплін; орієнтація студентів на оволодіння змістом, формами, засобами і способами майбутньої професійної діяльності; введення модульно-рейтингової системи організації навчально-виховного процесу; дотримання принципів зв'язку теорії і практики, єдності навчання і виховання, послідовного моделювання у навчанні цілісного змісту професійної діяльності спеціаліста; забезпечення навчально-методичною, довідковою і науковою літературою, сучасною технікою; організація самостійної роботи студентів, що сприяє озброєнню їх раціональними прийомами розумової і навчальної діяльності.

Сьогодні діяльність кожного викладача повинна оцінюватися не лише з боку його педагогічної майстерності, але й з боку його вміння формувати та стимулювати творчу діяльність студентів, вміння допомогти спрямувати діяльність студента в потрібний йому бік.

У ході педагогічного дослідження ми створили та експериментально перевірили окремі із запропонованих педагогічних умов, що сприяють

мотивації творчої активності студентів: використання активних методів навчання в умовах раціонального поєднання різних організаційних форм навчання, систематичне і цілеспрямоване формування загальних і специфічних розумових дій і прийомів розумової і навчальної діяльності, підвищення прикладної спрямованості результатів навчання; забезпечення наочності у навчанні; стимулювання розвитку мислення завдяки формуванню операційного складу умінь розв'язувати типові інформаційні завдання в системах подання знань та експертних системах; організація навчальної взаємодії студентів і викладачів на основі діяльнісного та особистісно орієнтованого підходу; розв'язування нових і незвичних задач, які вимагають інших, раніше студентам невідомих, способів опрацювання даних (системи опрацювання знань, системи опрацювання мовлення); формування навичок користувача інформаційних технологій; найбільш ефективно при належній організації самостійне вивчення матеріалу шляхом складання бази знань експертної оболонки за підручником, допоміжною літературою, інформаційними ресурсами мережі Internet; високий рівень інтересу студентів до цих тем; практична значущість результатів навчання; можливість застосовувати розвиваючі методи навчання дослідницького спрямування; можливість впроваджувати такі ефективні форми навчання, як колективно-розподільна та індивідуально-диференційована.

Вважаємо, що однією із важливих функцій викладача є стимулювання позитивної мотивації кожного студента в процесі організації різноманітних видів діяльності. Позитивною мотивацією навчальної діяльності студентів може бути створення викладачем проблемної ситуації, що спонукає студентів до пошуку рішення проблеми, крок за кроком підводячи їх до мети. Для цього новий навчальний матеріал подається у формі проблемної задачі. В її умові є протиріччя, які потрібно знайти і вирішити .

У процесі розв'язування проблемних задач студенти набувають у співробітництві з викладачем нових потрібних знань. Таким чином, процес пізнання студентів при даній формі подання інформації наближається до пошукової, дослідницької діяльності. За допомогою проблемних ситуацій забезпечується розвиток теоретичного мислення, пізнавальний інтерес до змісту дисципліни, професійна мотивація.

Н.М. Каменева

SIFE: УЧАСТЬ КОМАНДИ У ЗМАГАННЯХ - ПОТУЖНИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВНЗ

SIFE (Students In Free Enterprise – Студенти у вільному підприємстві) – це найбільша міжнародна студентська програма, яка

надає учасникам можливість самостійно реалізувати творчі та інноваційні проекти. Мета SIFE - допомогти людям у досягненні своєї мрії через освіту в галузі вільного підприємництва.

Ідея Sife зародилася в США в 1970-х рр. У 1984 р. всього 18 команд з Університетів США брало участь у змаганнях SIFE, але вже через 10 років, протягом 1994-1995 академічного року кількість студентів, залучених у цей рух, склало більше 30000 і в змаганнях брало участь 171 команда. У 1994 р. рух Sife вийшов на міжнародний рівень: у змаганнях взяли участь Польська та Канадська команди. У 1995 р. до руху приєдналися й середньоазіатські команди.

На початок 2000 р. в США налічувалося понад 700 команд ВНЗ SIFE, а за межами США до міжнародних змагань Sife 2000 готувалися понад 150 команд з Бразилії, Польщі, Канади, Албанії, Мексики, Південної Кореї, Росії, Таджикистану, Казахстану, Киргизстану, Узбекистану та України. Так само до Міжнародних змагань Sife приєдналися у 2003 р. Німеччина, у 2005 р. – Азербайджан.

Участь у цій програмі дає студентам можливість отримати унікальний практичний досвід, що виходить за рамки університетських та академічних програм. Такий досвід, отриманий під час участі в програмі SIFE, дозволяє студентам по закінченні навчання успішно здійснювати як власну підприємницьку діяльність, так і успішно будувати кар'єру в різних компаніях.

SIFE – це можливість:

- реалізувати свої бізнес-ідеї і відкрити стартап-компанію;
- набути навичок командної роботи і організаційний досвід, виступаючи в ролі менеджерів проектів;
- розкрити свої лідерські якості;
- розвинути комунікаційні навички;
- знайти друзів і однодумців з інших факультетів;
- завести корисні контакти в середовищі потенційних роботодавців та адміністрації міста;
- і звичайно ж заробити грошей на грантових проектах від спонсорів.

УкрДАЗТ має досить успішний досвід участі в SIFE: у 2004 р. команда академії посіла 2 місце серед вузів України (29 команд), а беруть участь у змаганнях команди провідних ВНЗ країни.

Учасники тієї команди відзначають, що робота над проектами, підготовка до презентації проектів, участь у змаганнях запам'яталися як найцікавіший час, але головне - при влаштуванні на роботу роботодавці звертали особливу увагу на інформацію про участь у команді SIFE – це свідчення про активну життєву позицію людини, його розуміння принципів ринкових відносин і готовності багато працювати.

На Культурному ярмарку в рамках World cup 2012 було представлено нову назву організації. Більше року фахівці з брендингу

шукали виключне ім'я, яке характеризувало б цілі, ідеали організації, – і тепер організація стала називатися ENACTUS.

Enactus розшифровується як «Enterpreneurship in action»: «ENtrepreneurial» – вміння бачити існуючі можливості і талант отримувати вигоди з таких перспектив, «ACtion» – бажання діяти і доводити почате до кінця, навіть якщо результат не гарантований, «US» – група людей, які пов'язані якоюсь загальною метою, що робить їх частиною цілого.

Таким чином, Програма Enactus в новому наймінгу придбала більш зрозуміле значення для всіх тих, хто пов'язаний з діяльністю Програми. Enactus - це спільнота студентів, лідерів бізнесу та освіти, об'єднаних ідеєю використання сили підприємництва для зміни життя людей і формування кращого, більш стійкого світу.

В.О. Булига

РЕЙТИНГ УКРДАЗТ СТАНОМ НА 2013 РІК І ШЛЯХИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ

4-5 грудня 2013 року в УкрДАЗТ відбудеться науково-методична конференція на тему «Підвищення рейтингу вищого навчального закладу: науково-методична складова». Проведення конференції на таку тему є вкрай необхідною умовою для початку діалогу науковців, викладачів, керівництва УкрДАЗТ, предметом якого є створення та реалізація плану дій, направлених на підвищення рівня нашого вищого навчального закладу і відповідно підвищення його рейтингу.

Для того щоб почати роботу над підвищенням рейтингу академії, треба спочатку визначити місце академії в рейтингу вищих навчальних закладів України на сьогодні. У тижневику «Дзеркало тижня. Україна» №19 від 31.05.2013 року опублікований рейтинг світового координатора університетських рейтингових систем International Rankings Expert Group (IREG) Observatory on Academic Ranking and Excellence "Топ 200 Україна". У цьому рейтингу УкрДАЗТ посідає 94 місце. Методологія оцінювання ВНЗ, за якою будується рейтинг, – це тема окремої фахової розмови в рамках конференції 4-5 грудня 2013 року і пізніше в межах інших заходів. 94 місце – це далеко не лідируюча позиція, і саме тому, роботи в напрямку покращення рейтингу академії дуже багато.

У доповіді хотілося б сказати про два напрямки діяльності з метою підвищення рейтингу. Перший не потребує значних фінансових вкладень - це активізація присутності ВНЗ в мережі Інтернет. Для проведення цієї роботи доречно залучити кращих студентів факультету АТЗ, а також викладачів, які мають необхідні знання для розроблення офіційного сайту академії та створення програм дистанційного навчання, у випадку необхідності спеціалістів з-за меж ВНЗ. Важливим напрямком цієї роботи

є вивчення досвіду кращих ВНЗ України у сфері їх присутності в мережі Інтернет. Зокрема досвіду Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Національного медичного університету ім. О. Богомольця, тощо.

Другий – міжнародне співробітництво, вивчення міжнародного досвіду, наукове розроблення програм реформування залізничного транспорту в Україні. Цей напрямок значно більший за обсягом, буде вимагати певних фінансових вкладень і наполегливої праці. Доречним був би розвиток підрозділу міжнародного співробітництва в межах академії. Так, на сьогодні в академії навчається велика кількість іноземних студентів, але фактично не вивчається досвід кращих європейських ВНЗ, не відбуває співпраця з ведучими європейськими ВНЗ, відсутній обмін студентами та викладачами. Це той напрямок роботи, яким треба займатись надзвичайно багато і робити це потрібно негайно, якщо мета підвищення рівня ВНЗ не є декларацією, а є конкретним завданням на наступні роки. У межах міжнародного співробітництва обов'язковим є вивчення науковцями академії роботи залізничного транспорту у Франції, Німеччині, Англії та інших європейських державах, які є лідерами в цій галузі, і створення конкретних наукових проектів в галузі реформування залізничного транспорту в Україні. Підготовка таких проектів і подання їх до уряду або до керівництва Укрзалізниці з метою реалізації дозволить значно підвищити авторитет ВНЗ, отримати нові замовлення і в цілому дасть імпульс науковій роботі в межах академії. А говорити про користь такої роботи для всієї України і її громадян навіть не варто, майже 100 % українців використовують залізницю і зміни в її діяльності, які наблизять нас до європейських стандартів, будуть тільки вітатись.

У доповіді звернуто увагу лише на два напрямки діяльності з підвищення рейтингу академії, які, на думку автора, є ключовими. Але це, безумовно, не єдині напрямки роботи для підвищення рейтингу ВНЗ. Для організації проведення такої роботи доречним було б створення в межах академії постійного або тимчасового органу, наприклад комісії під керуванням проректора академії. Обов'язковим є звітування такої комісії про проведену роботу, періодичність звіту не рідше раз у квартал. А об'єктивну оцінку роботі, проведеній в академії, надасть рейтинг «Топ 200» наприкінці навчального року.

Т.М. Гайворонська

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРАВОВИХ ПИТАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА

Правове забезпечення підготовки кадрів в академії залізничного транспорту за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра завершується

викладанням професійно-направленим предметом, змістом якого є спеціальні знання, вміння і навички з теорії трудового права.

Викладач зобов'язаний забезпечити високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисципліни, розвивати в осіб, які навчаються, самостійність, ініціативу, творчі здібності.

Викладання цього предмета не є винятковим у правовій освіті та вихованні студентів неюридичних вузів, але водночас має деякі особливості, обумовлені специфікою студентської аудиторії, метою і завданням навчального курсу, освітньо-кваліфікаційного рівня, напрямку (спеціальності) та ін.

Ураховуючи викладене, можна визначити специфіку викладання дисципліни:

По-перше, використання в навчальному процесі міжпредметних зв'язків. Студенти до навчання ставляться з підвищеною зацікавленістю, більш дисципліновані та уважні. Вони вже опанували певний рівень юридичних знань, а тому засвоєння ними нового матеріалу полегшується та глибше сприймається.

По-друге, з метою підвищення рівня світогляду студентів необхідно використовувати новітній матеріал при підборі літератури та викладанні дисципліни.

По-третє, до плану лекцій тем курсу обов'язково треба включати науково дискусійні або спірні питання, особливо якщо вони професійно цікаві.

По-четверте, знайомити студентів з основними напрямками розвитку юридичної науки і залучати до наукової студентської роботи, що успішно поєднує навчальну й наукову роботу і дозволяє поглибити й розширити знання студентів. А оволодіння методологією наукового пошуку підвищуватиме ефективність розумової праці як у навчанні, так і у практичній діяльності.

По-п'яте, основну роботу з підготовки до іспиту студенти виконують самостійно. Більш об'єктивно оцінити знання студентів дозволяє обов'язкове тестування та виконання контрольних робіт. При цьому самостійне виконання контрольної роботи для слухача, який навчається в інституті перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, є формою і підсумкового контролю і має бути критерієм у визначенні знань з курсу.

Таким чином, істотне значення для формування високоосвіченого, творчо мислячого магістра має самостійна, близька до дослідження, робота над вивченням програмного матеріалу.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В умовах економічної та фінансової кризи орієнтир на власний розвиток, що ґрунтується на інноваціях, це чи не єдина надія на вихід із складної ситуації з мінімальними втратами. Адже нові інтелектуально наповнені робочі місця, що могли б з'явитися у технопарках, наукових парках та інших інноваційних структурах, і конкурентоспроможна інноваційна продукція, затребувана як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, це ключові результати, які може давати лише упровадження інновацій.

Масову інноваційну діяльність треба здійснювати на базі технічних і технологічних університетів, зокрема в рамках інноваційних середовищ, які отримали назву наукових парків, а також у рамках низки регіональних центрів інноваційного розвитку. Рішення щодо інноваційного статусу виконуваних проектів, хоча і без особливо визначених державою пільг, має прийматися самим науковим парком та іншими інноваційними структурами. Досвід свідчить, що саме університети є постійно оновлюваним науковим і освітянським живильним середовищем, і в них насамперед шляхом залучення молоді власне і з'являються інноваційні рішення, а також забезпечується кадровий супровід їх упровадження.

Оптимальний варіант інноваційного розвитку України передбачає розвиток національної інноваційної системи шляхом здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку усіх підсистем національної інноваційної системи: підтримки інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу; стимулювання попиту на результати наукових досліджень і розробок, кваліфікований персонал; створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості. Бажані зрушення вимагають забезпечувати ефективну спроможність вищої освіти випереджати ті соціальні та економічні зміни, що відбуваються, готувати молодь до праці і життя в суспільстві, формувати демократичне суспільство. Подібне складне завдання може бути виконаним, якщо освіта буде органічно пов'язана з усіма галузями матеріального виробництва та духовної культури, що забезпечує наслідування і відтворення соціального досвіду.

З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

У деяких ВНЗ Харкова використовується така система оцінювання якості знань студентів:

1. Модульний контроль. При розрахунку успішності студентів з кожного модуля враховуються такі види робіт: аудиторна робота (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел і робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів та інше); модульний контроль (виконання тестів, контрольних робіт з конкретного модуля або в іншому вигляді, передбаченому в робочій навчальній програмі дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”).

Результат аудиторної роботи за конкретний модуль розраховується як середньоарифметичне з усіх виставлених оцінок під час аудиторних занять цього модуля та виставляється викладачем у журнали обліку відвідування занять курсантами (студентами, слухачами) окремою графою.

Результат аудиторної роботи за модуль	=	Оцінка, яка отримана під час	+	Оцінка, яка отримана під час	+	Оцінка, яка отримана під час	+	Оцінка, яка отримана під час	Кількість виставлених оцінок під час аудиторних занять цього модуля
		1		2		...		n	
		аудиторного заняття		аудиторного заняття		аудиторного заняття		аудиторного заняття	

Результат самостійної та індивідуальної роботи розраховується за такою самою формулою, як і результат аудиторної роботи, і виставляється викладачем у журнали обліку відвідування занять студентами окремою графою.

За 100-бальною шкалою максимальна кількість балів з вищезазначених робіт, які використовуються при розрахунку успішності студентів з кожного модуля, становить:

- аудиторна робота — 25;
- самостійна та індивідуальна робота — 25;
- модульний контроль — 50.

Для переведення результатів вищевказаних видів робіт з національної системи оцінювання (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”) у 100-бальну вводяться такі коефіцієнти:

- для аудиторної — 5;
- для самостійної та індивідуальної роботи — 5;
- для модульного контролю — 10.

Результат аудиторної роботи за модуль	=	Оцінка, яка отримана під час 1 аудиторного заняття + Оцінка, яка отримана під час 2 аудиторного заняття + Оцінка, яка отримана під час ... аудиторного заняття + Оцінка, яка отримана під час n аудиторного заняття	:	Кількість виставлених оцінок під час аудиторних занять цього модуля
---------------------------------------	---	---	---	---

2. Підсумковий контроль. Підсумкові бали (оцінка) з навчальної дисципліни за результатами модульних контролів повинні визначатися як середньоарифметичне результатів засвоєння окремих залікових модулів (модульних контролів).

Підсумкові бали (оцінка) навчальної дисципліни за результатами модульних контролів	=	Бали, набрані за 1 модуль + Бали, набрані за 2 модуль + Бали, набрані за ... модуль + Бали, набрані за n модуль	:	Кількість модулів
--	---	---	---	-------------------

Якщо студент бажає підвищити підсумкові бали (оцінку) з навчальної дисципліни, він складає підсумковий екзамен (підсумковий контроль). Результати складання підсумкового контролю (екзамену) оцінюються за 100- бальною шкалою. Підсумкові бали (оцінка) з урахуванням складання підсумкового контролю (екзамену) повинні визначатися як середньоарифметичне результатів підсумкових балів (оцінок) за результатами модульних контролів і балів набраних на підсумковому контролі (екзамені).

Підсумкові бали (оцінка) навчальної дисципліни за результатами підсумкового контролю	=	Підсумкові бали (оцінка) навчальної дисципліни за результатами модульних контролів + Бали, набрані на підсумковому контролі (екзамені)	:	2
--	---	--	---	---

У тому випадку, коли студент на екзамені (диференційному заліку) отримав оцінку нижчу, ніж результат поточного контролю, у заліково-екзаменаційну відомість виставляється підсумкова оцінка за результатами модульних контролів.

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Мотивація – це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукування особи до дієвості, спрямованої на досягнення особистих цілей чи цілей організації.

Студент повинен почувати інтерес, що нове відмінне від раніше побаченого чи почутого, але він активізується також при усвідомленні нових можливостей. Зміна середовища чи відкриті нові можливості можуть бути пов'язані з чимось, що знаходиться всередині людини, або виникає всередині людини, завдяки увазі, пам'яті і мисленню.

Навчальна мотивація складається з оцінки студентами різних аспектів навчального процесу, його змісту, форм, способів організації з погляду їхніх особистих індивідуальних потреб і цілей, які можуть співпадати або не співпадати з цілями навчання.

До визначення домінуючої мотивації її діяльності доцільно також підійти і з позиції особливостей інтелектуально-емоційно-вольової сфери самої особи як суб'єкта. Відповідно вищі духовні потреби людини можуть бути представлені як потреби (мотиви) морального, інтелектуально-пізнавального і естетичного планів. Ці мотиви співвідносяться із задоволенням духовних запитів, потреб людини.

До складу тем правових дисципліни входять правила, норми, які закріплені у різного виду нормативних актах. У свою чергу нормативні акти знаходяться у тісному зв'язку з суспільними відносинами. Суспільством на різних етапах його розвитку диктуються нові правила для людини. Це знаходить своє відображення у нормотворчості. Органи державної влади підбудовують з позиції інтересів держави та суспільства обов'язкові норми, які складають зміст любого нормативного акту.

Як правило, інтерес у студентів виникає при розгляді окремих тем. Як правило, це пов'язано з суспільним життям особистості, а особливо з її приватними інтересами, які охороняються державою. Інтерес тут розглядається як самостійна можливість здійснити або захистити своє природне право.

І.М. Крутько

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ

У сучасній вищій школі семінарським заняттям належить значна частина навчального часу, особливо з дисциплін соціально-економічного й гуманітарного циклів.

Технологія організації та проведення семінарських занять передбачає попереднє визначення науково-педагогічним працівником теми, основних питань, які винесено на обговорення, ознайомлення зі списком літератури для опрацювання та методичними рекомендаціями щодо систематизації результатів цієї роботи.

Безпосередньо на заняттях обговорюють основні проблеми теми, провадять дискусію, заохочують активність студентів, підбивають підсумки, оцінюють діяльність студентів.

Основною метою семінарських занять є рух студента в інтелектуальному розвитку, формуванні світогляду, засобів пошуку об'єктивної істини, культури спілкування.

Формами контролю на семінарських заняттях є:

- вибіркове усне опитування перед початком занять;
- опитування тестами протягом 5-10 хв;
- письмові відповіді на окремі запитання;
- оцінка активності студента у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей і т. ін.

Т.М. Глушенко

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ВУЗІ

На сучасному етапі розвитку суспільства вивчення проблеми мотивації навчальної діяльності підростаючого покоління в умовах нескінченних освітніх, соціальних, політичних реформ, при зміні духовно-моральних орієнтирів суспільства стає надзвичайно актуальним, корисним і важливим.

Однією з гострих суспільних проблем у наш час, як не парадоксально це звучить, виявилось знецінення духовних ідеалів і небажання молоді навчатися з метою придбання глибоких системних знань (втрата визначення мети й духовно-ціннісних орієнтирів). Нерідко відсутня мета і при виборі майбутньої професії. Та й профорієнтаційна робота в школах сьогодні найчастіше досить складна, що обумовлено соціально-політичними причинами.

У потенційного студента нерідко домінуючими виявляються споживчі цілі: здати залік або іспит, отримати диплом про вищу освіту, а з часом якось визначиться і перспектива кар'єри. Серед студентів ВНЗ сьогодні виявляється чимало молодих людей, які не мають чіткої мети, не прагнуть до навчання і мало розуміють специфіку професії, яку обрали вони або їх батьки.

За даними проведених досліджень 41% студентів зорієнтовані на оволодіння професією, 59% – молоді люди, які при вступі до ВНЗ не мали

перед собою мети отримати вищу освіту з конкретної спеціальності; вони не знаходять сенсу працювати в професійній сфері, обраній ними (або батьками). Звідси напрашується висновок: на першому місці сучасного студента – прагнення утвердження себе в статусі студента, далі слідує пізнавальний інтерес, і на останньому місці – професійно-практичний мотив.

Загалом, мотивація навчання студентів у ВНЗ зазнає деяких змін протягом усього навчання і має свою динаміку від курсу до курсу. Навчальні досягнення сильних студентів зумовлені більшою мірою психологічними факторами (особливості мотивації, самоорганізації, активності тощо), тоді як навчальні результати слабких студентів головним чином залежать від зовнішніх факторів (рівня організації навчального процесу, якості викладання).

З метою формування у сучасного молодого покоління цілепокладання, стійкої позитивної мотивації до навчання та до інших видів діяльності доцільною є організація психологічної служби в кожному ВНЗ, робота якої сприяла б більш якісному та своєчасному вступу в доросле життя, підготувала б до нових умов життєдіяльності, навчила б молодих людей розумно долати психоемоційні, інтелектуальні та фізіологічні перевантаження. Важливу роль у цьому процесі можуть зіграти і молодіжні громадські організації (їх без уваги представників старшого покоління сьогодні залишати не можна), і представники соціальних служб, соціальні працівники (цей напрямок сьогодні вимагає розвитку і різноманітності нових форм роботи з молоддю).

Таким чином, аналіз проблеми мотивації навчання дозволяє зробити висновок про необхідність перегляду цілей традиційного процесу навчання, змінюючи при цьому і систему методів навчання, і систему оцінки знань, і принципи ставлення до студентів. Пріоритети слід зміщувати у бік розвитку мотивації та інтересу до отримання знань, адекватної оцінки власних результатів і формування вміння вчитися, яке супроводжує людину протягом усього життя.

О.В. Громова

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У світлі розбудови сучасної системи вищої освіти особливої уваги набувають питання, пов'язані з мотивацією студентів до навчання. У розумінні студентів їхня освіта є суб'єктивною, вона концентрується на багатьох дисциплінах і є швидше абстрактною, аніж орієнтованою на практику. Викладачам необхідно націлити студентів на отримання високих знань, професійних вмінь і навичок, на розвиток творчої ініціативи. Для цього доцільно використовувати механізм мотивації.

У процесі мотивації студентів до навчання головна роль відводиться моральним стимулам, які можна поділити на групи:

- суспільне визнання особистих досягнень;
- суспільне визнання (виконання командних проектів, участь групи у конференції тощо);
- особисте визнання.

Доцільно використовувати теорію винагород. Винагорода – це те, що людина вважає цінним для себе. Вона може бути зовнішньою, тобто такого, що надається адміністрацією (подяка кафедри, грамота, грошові виплати), і внутрішньою, яку дає сама робота (відчуття морального задоволення від виконаної роботи). Викладач повинен спрямовувати студентів на отримання внутрішньої винагороди. Для цього необхідно розробити індивідуальні й командні завдання, виконання яких надасть студенту відчуття самоповаги, задоволення досягнутими результатами, відчуття відповідальності за зроблену роботу.

Наведено методичні рекомендації щодо формування навчальних завдань з використання стимулів внутрішньої мотивації студентів. Використання цих розробок надасть студентам розуміння того, що поряд з широкими знаннями вони отримують більше надійних і ефективних способів вирішення проблем у конкретних вузьких питаннях, що буде спонукати їх до подальшого навчання.

О.В. Громова

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Зміни, що відбулися у світі, свідчать про формування суспільства, заснованого на знаннях, що виступають одними з головних факторів економічного розвитку. Україна на сучасному етапі розвитку, приєднавшись до Болонського процесу, прагне привести систему вищої освіти у відповідність до європейської. Найбільш широко інтеграційна політика для молоді впроваджується у сфері освіти. Вхідження у Болонський простір стало важливим для українського суспільства задля вирішення проблеми визнання українських дипломів за кордоном, підвищення ефективності, якості освіти і тим самим конкурентоспроможності українських ВНЗ та їхніх випускників на європейському та світовому ринку праці.

Стрімко розвивається міжнародний ринок освітніх послуг. Нам необхідно добитися визнання європейською та світовою спільнотою вітчизняної освіти як самодостатньої й конкурентоспроможної. Основні вимоги глобалізації до людини – високий професіоналізм, зростити який повинні саме ВНЗ. Вхідження української вищої школи в міжнародний

освітній простір надає нових можливостей для просування української освіти на міжнародній арені.

Можливо відокремити такі перспективи, які відкриваються перед освітянською громадою й суспільством.

По-перше, соціально-економічні й політичні зрушення в українському суспільстві на тлі глобалізаційних викликів часу детермінують необхідність вчасної модернізації системи вищої освіти. Євроінтеграційні прагнення України зумовлюють необхідність глибинного реформування національної освітньої системи задля її розпізнавання у європейському просторі.

По-друге, Болонський процес відкриває можливості розбудови інноваційної моделі вищої освіти, яка була б здатною не тільки адекватно реагувати на виклики часу, а й працювати на перспективу, закладаючи підґрунтя для соціального поступу. Вхідження України до європейського освітнього простору прискорює перехід від освітньої моделі індустріального суспільства до моделі освіти суспільства інформаційного.

По-третє, прийняття зручної та зрозумілої градації дипломів, ступенів і кваліфікацій, запровадження двоступеневої структури вищої освіти, використання єдиної системи кредитних одиниць (ECTS) розширюють можливості випускників ВНЗ самореалізуватися в професійній галузі в будь-якій з європейських країн.

По-четверте, важливою є якісна перевага долучення до європейського освітнього простору – активна академічна взаємодія людей, вищих навчальних закладів і держав, що забезпечує мобільність студентів, викладачів, дослідників та адміністративного персоналу.

По-п'яте, «болонізація» навчального процесу в українських ВНЗ має сприяти студентському самовиявленню, що здебільшого забезпечується золотою тріадою: мобільністю, привабливістю, працевлаштуванням. Працевлаштування випускників – це головне питання для вищих закладів у всій Європі; це стратегічна мета й індикатор успіхів Болонського процесу загалом.

По-шосте, конкурентоспроможність фахівця на ринку праці можуть забезпечити лише висока якість здобутої освіти, постійне самовдосконалення людини й навчання протягом усього життя. Україна, приєднавшись до Болонського процесу, проводить відповідну роботу задля підтримки й розвитку європейських стандартів якості із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки відповідно до вимог ENQA.

По-сьоме, актуальним завданням європейської освіти є обов'язкова тісна взаємодія навчального процесу та науки у вищих навчальних закладах, необхідність залучення талановитої студентської молоді до науково-дослідної діяльності, формування наукового потенціалу, «культурного генофонду» в університетському середовищі. Україна, яка має значні напрацювання в цій царині в попередні роки, мусить

активізувати цю діяльність задля відновлення найкращих дослідницьких традицій і створення нових наукових шкіл.

О.Г. Дейнека

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вітчизняні ВНЗ зацікавлені як в отриманні прибутку (і таким чином у скороченні залежності від урядової підтримки, яка постійно знижується), так і в ствердженні свого іміджу, специфіки підготовки фахівців свого профілю на міжнародній арені. На сьогоднішній день все частіше використовується термін "ВНЗ-підприємство", який охоплює практично всі характеристики, властиві сьогоднішній вітчизняній вищій освіті. Поняття "підприємство" охоплює як економічні, так і наукові, академічні аспекти освітньої діяльності ВНЗ виходячи з того, що ВНЗ функціонують, з одного боку, за традиційними законами, але, з іншого боку, вимушені підкорятися новим законам конкуренції та необхідності збереження і розвитку престижу, іміджу і прибутку навчального закладу.

Потрібно ясно розуміти, що підприємницький погляд на функціонування й розвиток системи вищої освіти є лише одним з багатьох мотивів, який пробуджує інтереси практично всіх ВНЗ до діяльності з урахуванням процесів глобалізації. Диференційовані академічні пошуки інтернаціоналізації навчальних планів, мобільність студентства і професорсько-викладацького складу, яка постійно підвищується, участь у допоміжних, суміжних з освітніми, програмах з надання різноманітних послуг — все це також входить до числа важливих проявів процесу глобалізації. Потрібно до того ж зазначити, що гроші, які отримуються вищими навчальними закладами від підприємницької діяльності, дають можливість виходячи з внутрішніх потреб ВНЗ використовувати їх з метою укріплення і розвитку педагогічної, навчальної, дослідницької та матеріально-технічної інфраструктури закладу освіти.

Показовим прикладом взаємовпливу підприємницького підходу і глобалізації у вищій освіті є розвиток транснаціональної освіти. Саме в рамках такої освіти можна спостерігати особливості сучасного функціонування традиційних вищих навчальних закладів, їх дії на міжнародній арені в просторі ринку, у межах якого вищими закладами освіти реалізуються соціальні ролі приватних провайдерів освіти, про які говорилося вище. У ході впровадження глобальних інновацій у системі вищої освіти країнами-імпортерами освіти розробляється регулююче законодавство, яке охоплює питання захисту споживача освіти, захисту регіональних (місцевих) систем вищої освіти та забезпечення якості освіти, що імпортується. Країни-експортери освіти, як правило, створюють

кодекси етичної практики в системі освіти та піклуються насамперед про репутацію своїх закладів освіти, оскільки вони працюють на міжнародній арені. Удосконалення, реформування, збільшення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів відповідає парадигмі вищої освіти як підприємства, яке працює в глобальному конкуруючому просторі. Дійсно, вищий навчальний заклад, який надає транснаціональну освіту, стикається з такими ж проблемами управління, як і будь-яка мультинаціональна організація включаючи урахування різних культурних очікувань, правові вимоги, ринкові можливості, фінансові проблеми і забезпечення якості.

У період глобалізації поняття "якість освіти" набуває особливого смислу, тому що саме якість освіти стає показником результативності глобальних інновацій. До поняття якості можна включити безліч чинників: це і ступінь задоволення особистістю результатами освіти, і кількість можливих різнорівневих освітніх пропозицій у регіоні та країні, і професіоналізм професорсько-викладацького складу тощо. Якість освіти охоплює не тільки змістовну частину вищої освіти, але й її структурні та організаційні характеристики.

Є декілька аспектів, що пов'язують глобалізацію із забезпеченням якості освіти: конкурентоспроможність держав на світовому ринку експорту освіти (і потреба України в "утриманні позицій на ринку" шляхом демонстрації ефективних механізмів забезпечення якості освіти); міжнародна мобільність робочої сили та інші.

Існує безліч стратегій подальшого розвитку і трансформації системи вищої освіти як відкритих для співтовариств ВНЗ, що діють в умовах глобалізації. Одна з них - критично переусвідомити ролі, права і відповідальність за прийняття управлінських рішень у ході впровадження реформ системи вищої освіти.

*О.Г. Дейнека,
Л.О. Позднякова*

РОЛЬ І МІСЦЕ ЛЕКЦІЇ У ВНЗ

Лекція є головним ланцюгом дидактичного циклу навчання. Її мета - формування орієнтованої основи для засвоєння студентами навчального матеріалу.

Як свідчить досвід, відмова від лекції суттєво знижує науковий рівень підготовки студентів, порушує системність і рівномірність роботи протягом семестру. Тому лекція продовжує залишатися провідною формою організації навчального процесу у ВНЗ.

У навчальному процесі виникає декілька ситуацій, коли лекційна форма навчання унеможлиблює заміну якоюсь іншою:

- відсутність навчальних посібників за новими дисциплінами, де лекція є єдиним джерелом інформації;
- новий навчальний матеріал за конкретною темою ще не отримав віддзеркалення в існуючих підручниках або деякі його розділи стали застарілими;
- окремі теми підручника є особливо важливими щодо сприйняття та потребують методичної переробки лектором;
- за основними проблемами курсу існують протирічні концепції. Лекція необхідна для їхнього об'єктивного пояснення;
- лекція є незмінною у випадках, де є доцільність особистого емоційного впливу лектора на студентів з метою формування їхнього об'єктивного погляду.

Емоційне забарвлення лекції у сукупності з глибоким науковим змістом формує гармонію погляду, слова та сприйняття слухачами. Емоційність впливу лекції відіграє важливу роль у викладанні економічних дисциплін.

Перевагами лекції над іншими формами роботи викладача у ВНЗ є:

- творче спілкування лектора з аудиторією, емоційний вплив;
- лекція — економний спосіб отримання у загальному вигляді основ знань;
- лекція активізує розумову діяльність у випадку якісного та уважного сприйняття.

Тому задачею лектора є розвиток активної уваги студентів, що вплине на рух їхнього мислення в напрямку мислення лектора.

Останнім часом має місце тенденція вільного вибору лектора студентами, яка актуалізує проблему лекторської майстерності. Від майстерності викладання залежить максимальне використання потенційних можливостей усієї провідної форми навчання у ВНЗ. Проте процес навчання, який починається з лекції, обов'язково має продовження на практичних заняттях і поглиблюється самостійною роботою.

О.В. Дикань

ПРИСКОРЕНЕ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Реформи, що відбулися у вітчизняній системі освіти за роки незалежності, її спрямованість на гуманістичні, особистісно-орієнтовані і розвиваючі освітні технології змінили ставлення до учнів і студентів, які виявляють незвичайні здібності. З метою створення в Україні сприятливих умов для розвитку інтелектуально-творчого потенціалу українського народу, пошуку, підтримки і стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в

сучасному суспільстві розроблено програму роботи з обдарованою молоддю на 2001-2005 рр. До обдарованих зараховують індивідів з підвищеним рівнем розвитку інтелектуальних, творчих, академічних і соціально-особистісних здібностей, а також осіб з прихованими (потенційними) можливостями.

Для того щоб обдарований студент розпочав активно працювати за прискореним навчальним планом, він повинен бути особисто зацікавлений у прискоренні та, крім інтересу, мати підвищені здібності у відповідній галузі знань.

Серед факторів, що полегшують обдарованому студенту перехід до прискореного навчання у вищому навчальному закладі, можна відзначити такі:

- статут ВНЗ дозволяє навчання за індивідуальним навчальним планом;

- адміністрація навчального закладу повинна бути зацікавлена в ефективному прискореному навчанні обдарованого студента;

- студент і його батьки повинні бути залучені до прийняття рішень і позитивно сприймати прискорене навчання.

Слід відзначити також ряд вимог стосовно обдарованої студентської молоді, яких слід дотримуватися навчальним закладам під час використання елементів прискорення у навчальному процесі.

Оцінювання. Немає потреби проводити психометричну оцінку кожного обдарованого студента, особливо коли студент виявляє здібності у дуже вузькій сфері знань. Але у студентів, яким рекомендоване прискорення, потрібно проводити всебічну оцінку інтелекту, академічних навичок і соціально-емоційної рівноваги.

Академічний рівень. Обдарований студент у процесі навчання повинен демонструвати здібності вищі, ніж середні, якщо він претендує на прискорене опанування курсом чи усіма предметами навчального плану.

Здібність до адаптації. В обдарованого студента повинні бути відсутні будь-які серйозні проблеми, що пов'язані з соціально-емоційною рівновагою.

Фізичне здоров'я і розвиток. Якщо студент має стійке здоров'я, то він зможе більше уваги приділяти навчанню, фізичний розвиток сприяє формуванню у нього почуття впевненості у спортивних змаганнях з його однокурсниками.

Спрямованість на розвиток. Студент повинен рухатись вперед у своєму розвитку. При цьому важливо, щоб не було недоцільного тиску з боку батьків і перешкод з боку адміністрації навчального закладу.

Сприймання викладача. Викладач, крім позитивної харизми, повинен мати позитивне ставлення до прискореного навчання студентів і прагнення допомагати обдарованому студенту самостійно опановувати вибрані предмети для прискореного вивчення курсу.

Соціально-емоційна зрілість. Слід розрізняти соціально-емоційну незрілість і звичайну відсутність дружніх стосунків з однокурсниками. Висновки щодо соціально-емоційної зрілості доцільно робити батькам студента разом з куратором групи із залученням до цього процесу психолога.

Вибір часу. В ідеальному випадку перехід до нового колективу повинен здійснюватися на початку навчального року. Для більш гладкої адаптації до нового оточення зі студентом слід провести ряд літніх консультацій, до яких бажано залучити його майбутніх викладачів.

Випробувальний термін. Для адаптації до нового колективу та переконання в академічній спроможності обдарований студент має мати мінімум шість тижнів випробувального терміну. У випадку невдачі він зможе повернутися до свого початкового оточення і продовжити процес навчання.

В.В. Дикань

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В ПІДГОТОВЦІ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ

У зв'язку зі стрімким розвитком науки і техніки постає питання про необхідність прискореної підготовки кваліфікованих фахівців для різних галузей народного господарства. Як показує світова практика, одним із шляхів виходу із ситуації, що склалася, є підготовка обдарованих студентів за прискореним навчальним планом. Для цього необхідно забезпечити ВНЗ науково-педагогічними працівниками для безпосередньої роботи з обдарованою молоддю, організувати підготовку таких фахівців і перепідготовку наявних кадрів, які виявили бажання працювати з обдарованими студентами.

Наступним кроком має бути розроблення державних стандартів освіти обдарованої студентської молоді, які б регламентували й узаконили форми надання додаткових освітніх послуг обдарованим студентам, розширили можливості їх прискореного навчання.

При розробленні прискорених навчальних планів доцільно буде врахувати світовий педагогічний досвід у цій сфері, розглянути можливість адаптації та трансформації елементів існуючих зарубіжних моделей прискореного навчання обдарованих студентів до освітніх умов України та взяти на озброєння здобутки національної системи освіти для забезпечення стійкого зв'язку навчання з практичною діяльністю.

Аналізуючи зарубіжний досвід навчання обдарованої студентської молоді, окремо виділимо працю Б. Кларк, в якій узагальнено результати вчених другої половини ХХ століття. Основними висновками, які зробив автор, є такі:

- практика прискорення при її належному впровадженні має в цілому позитивні наслідки для обдарованих студентів;
- обдаровані студенти намагаються обирати більш старших товаришів, оскільки їм більше підходить саме їхній рівень інтересів;
- техніка прискорення може використовуватись у будь-якому ВНЗ;
- обдаровані студенти раніше за інших студентів роблять вибір майбутньої професійної спеціалізації і продуктивніше працюють саме в цій галузі знань;
- з економічної точки зору прискорене навчання обдарованих студентів вигідне, бо коштує дешевше завдяки меншій кількості часу, проведеного ними у навчальному закладі;
- студенти, які навчаються прискорено, демонструють аналогічну або, навіть, кращу успішність, ніж їхні старші за віком однокурсники;
- обдарований студент, який залучений до прискореного навчання, оптимально завантажений;
- лише уміло організоване прискорене навчання позитивно позначиться на майбутніх успіхах обдарованого студента.

У європейських країнах розподіл студентів за потоками на більш-менш однорідні групи широко розповсюджений. Перевагами такої організації навчання є сприятливе навколишнє середовище і гнучке регулювання темпу навчання залежно від рівня здібностей групи. Серед недоліків виділимо проблему забезпеченості кваліфікованими науково-педагогічними працівниками для роботи з обдарованою студентською молоддю.

Прикладом вищезазначеної моделі організації навчального процесу можна вважати сети, які є досить поширеними у ВНЗ Великобританії та ряду інших країн. Дана форма організації навчання характеризується тим, що дозволяє студентам вивчати одну дисципліну у колективі однієї групи, а іншу дисципліну – в іншому колективі, що навчається з іншим темпом. Як стає зрозумілим, у сетах знаходяться студенти зі здібностями до вивчення певної дисципліни.

У світовій педагогічній практиці як одну з форм організації навчання обдарованої студентської молоді застосовують спеціальні ВНЗ з підвищеним рівнем викладання. Але останнім часом у такої форми стало набагато менше прихильників, через це її намагаються використовувати лише у випадках, коли інші форми навчання не можуть бути реалізованими. Головна причина відмови від цієї форми – ізоляція обдарованої студентської молоді від своїх ровесників, що має негативні наслідки для її соціально-емоційного розвитку.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Визначивши національні освітні пріоритети та долучившись до роботи над створенням модернізованої моделі вищої освіти європейського зразка, Україна приєдналася до Болонського процесу в травні 2005 року. Передісторією Болонського процесу є підписання представниками країн Європи Лісабонської конвенції (1997) про визнання кваліфікацій для системи вищої освіти європейського регіону, прийняття «Великої хартії університетів» (1998) у Болоньї та підписання 25 травня 1998 року урядовцями Франції, Італії, Великої Британії, Німеччини «Спільної декларації про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти» – Сорбоннської декларації. Ключовим у цій декларації було проголошення ідеї перетворення Європи на «Європу знань» і створення такої спільної системи освіти, яка була б спрямована на полегшення мобільності студентів, а також на розширення їхнього працевлаштування. Сам Болонський процес на рівні держав було започатковано 19 червня 1999 року в Болоньї підписанням 29 міністрами освіти європейських країн декларації, у якій викладено принципи створення «Зони європейської вищої освіти» та проголошено шість цілей, яких країни-учасниці планували досягти до 2010 року: 1) затвердження системи прозорих і зіставних наукових ступенів, зокрема за допомогою «Додатку до диплома»; 2) запровадження системи, що складається з двох основних циклів вищої освіти; 3) запровадження системи кредитів, схожої з Європейською кредитно-трансферною системою (European Community Course Credit Transfer System – ECTS); 4) сприяння мобільності студентів, викладачів, дослідників та адміністративного персоналу; 5) сприяння європейській співпраці в забезпеченні якості освіти; 6) сприяння розвитку співпраці між європейськими закладами вищої освіти, особливо щодо розроблення навчальних планів, схем мобільності й інтегрованих програм навчання та досліджень. Болонською декларацією країни-учасниці узгодили спільні вимоги, критерії та стандарти національних систем вищої освіти і домовилися про створення єдиного Європейського освітнього та наукового простору до 2010 року. У межах створеного європейського простору вищої освіти (European Higher Education Area–EHEA) мають діяти єдині вимоги для визнання дипломів про освіту, працевлаштування та мобільності громадян, що істотно підвищить конкурентоспроможність європейського ринку праці й освітніх послуг. Отже, Болонська декларація стала фундаментом консолідації європейських країн навколо ідеї створення «зони європейської вищої освіти».

У сучасному світі існували деякі побоювання, що послабшає державний контроль над вищою освітою, дехто припускає скорочення фінансування ВНЗ та вважає, що впровадження модульного принципу

приведе до скорочення викладацького складу. Серед імовірних проблем названо можливість зниження якості фундаментальної (природничої) освіти, погіршення умов проведення науково-дослідної роботи, витіснення національної системи освіти на периферію ринку освітніх послуг тощо.

Привертає увагу побоювання масового відтоку висококваліфікованих професіоналів – «відпливу мізків», хоча останнім часом в Україні простежується тенденція не тільки толерантно розглядати цю проблему, а й інтерпретувати її як «природний» процес. На нинішньому етапі інтеграція України в європейський освітній простір лише прискорить еміграційні процеси, оскільки певна частина українських студентів пов'язують свою майбутню професійну діяльність не з Україною, а з європейськими країнами чи США. За інших рівних несприятливих умов розвитку сучасного суспільства і в Європі, і в Україні європейські країни виконуватимуть стратегічне завдання конкурентоспроможності у світі за рахунок іміграції фахівців. Тому в матеріалах міжнародних освітніх організацій не раз наголошувалося на необхідності стримувати «відплив мізків», оскільки він позбавляє країни, що пережили перехідний період, висококваліфікованих спеціалістів, які потрібні для прискорення їхнього соціально-економічного розвитку.

О.М. Лук'янова

ІГРОВІ ФОРМИ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ЗІ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Мотивація студентів до навчання є однією з основних складових навчально-виховного процесу.

Спрямованість дій будь-якого викладача визначається його прагненням і життєвою необхідністю підвищити рівень мотивації навчання студентів - від негативного і нейтрального до позитивного, відповідального, дієвого. І в цьому процесі разом із загальними прийомами діяльності: роз'яснення значущості навчання, розкриття перспектив подальшого життя, уміле застосування заохочення і покарання, впровадження в процес навчання дискусії, важливе місце займають ігрові технології. Саме вони об'єднують у собі як емоційні (ситуація успіху, цікавість викладення матеріалу, моменти змагань), так і проблемно-пошукові (постановка в ситуацію вибору, самоаналіз, нестандартність пропонуваніх у грі завдань, поступове підвищення їх важкості) стимули.

Підбираючи відповідні навчальній і виховній меті ігрові форми, спостерігаючи і коректуючи поведінку студента у ході гри, викладач отримує дієвий спосіб діагностики і формування мотивації навчання.

Переваги використання ігрових форм навчання полягають у тому, що:

- по-перше, матеріал, який подається у нетрадиційній формі, дозволяє студентам отримати гарну вихідну базу для самостійного дослідження спірних питань;

- по-друге, виникає інтерес пошуку істини, що потребує використання джерел, які містять дискусійні положення і відповідно збуджують інтерес до пізнавальної діяльності;

- по-третє, набуваються уміння і формуються практичні навички для логічного, несуперечливого й аргументованого ведення дискусії, у ході якої необхідно не просто відкинути якусь думку, а обґрунтувати своє розуміння проблеми;

- по-четверте, студенти поступово знаходять правильне співвідношення раціонального та емоційного, що вкладаються у зміст доведень;

- по-п'яте, здійснюється вибір відповідного понятійного апарату для виключення підміни сутності суперечливих термінів;

- по-шосте, розкриваються творчі можливості студентів, їх здатність до узагальнення, нахил до теоретичного аналізу, тобто формуються навички, необхідні для самостійної навчальної діяльності.

Таким чином, використання ігрових технологій у підготовці фахівців підвищує рівень мотивації студентів до навчання, зацікавленість в оволодінні майбутньою професією.

І.В Маркова

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РЕФОРМУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ І КОМУНІКАЦІЙ»

Варіативною компонентою навчального плану підготовки бакалаврів зі спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування (залізничний транспорт)» є поглиблене вивчення економічних проблем залізничної галузі на сучасному етапі. Однією з таких проблем, яка потребує постійної уваги, є реформування транспортної системи, що вимагає вивчення досвіду провідних країн і постійного удосконалення роботи транспорту.

Методика викладання дисципліни «Реформування транспортних систем і комунікацій» досліджує сукупність взаємозпов'язаних засобів, методів, форм навчання.

Що відрізняє дану методику? Це те, що навчання тісно пов'язане з економічним життям суспільства. Знання, що отримуються, побудовані на розкритті економічних законів. Прикладний аспект дозволяє нарощувати теорію, розширювати понятійний апарат, виявляти нові принципи і закони.

Найважливішою характеристикою методики виступає широке залучення даних статистики. Факти і цифри дозволяють розкрити не лише окремі сторони економічних процесів і явищ, але і показати в цілому

проблеми транспортного обслуговування. Дані статистики повинні використовуватися системно. Особливої уваги і відношення вимагають негативні факти.

На заняттях автором застосовуються декілька форм активних методів навчання:

- проблемні лекції (створення і функціонування операторських компаній);
- конференції з окремих тем (реформування залізничного транспорту європейських країн);
- аналіз конкретних ситуацій (попередні результати та наслідки реформування залізничного транспорту Росії);
- ділові ігри (організаційні моделі реформування провідних країн світу);
- експрес-опитування за темами лекцій.

На заняттях студентам пропонуються конкретні ситуації, що допомагають закріпити теоретичні і практичні знання по темам лекцій. Майбутні фахівці повинні уміти проаналізувати проблемні ситуації і знайти правильне рішення. Розгляд конкретного завдання проходить в ігровому режимі та імітує роботу спеціалістів залізничного транспорту.

При викладанні дисципліни «Реформування транспортних систем і комунікацій» передбачені індивідуальні завдання, вирішення яких потребує використання елементів наукових досліджень. На практичних заняттях проводяться ділові ігри, у ході яких студенти повинні використовувати матеріал, зібраний у наукових виданнях відповідно до отриманого від викладача завдання. Такий підхід до викладання дисципліни змушує студентів активно займатися науково-дослідною роботою, що сприяє підвищенню якості навчання.

В.А. Волохов

МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ І МОТИВАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ

Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності спрямовуються на формування позитивних мотивів навчання, стимуляцію пізнавальної активності та усвідомлення студентами вагомості здобутих знань. Успішне вирішення поставлених завдань залежить від того, як швидко студенти адаптуються до навчального процесу. Тому важливою педагогічною умовою адаптації студентів до вивчення економічних дисциплін є освоєння викладачами методик навчання студентів умінням організувати навчальну діяльність. З цією метою на кафедрі проводяться письмові тестові індивідуальні завдання, які дають можливість визначати рівень знань, і робота з формування сприятливого соціально-

психологічного клімату на лекційних потоках і практичних заняттях, що сприяє:

- мотиваційному налаштуванню на роботу викладача зі студентами;
- визнанню індивідуальності студента і стимуляції його до максимального самовираження та реалізації як особистості.

У навчальних планах останніх років передбачається, що більше половини часу, відведеного на вивчення наукової дисципліни, відводиться на самостійне опанування матеріалу. Методичні матеріали, які готують викладачі, спрямовані саме на допомогу студентам у цій самостійній роботі.

Індивідуальна робота стає завершальним етапом навчального процесу з обраної теми. Гарним стимулом самостійної роботи студентів є індивідуальні завдання, які дозволяють оцінити творчі та розумові здібності студентів, вміння самостійно мислити, робити узагальнення та виконувати економічне обґрунтування заходів, що пропонуються їм, перевірити основні характеристики ділової активності майбутніх керівників.

Стимулювання самостійної роботи повинно виявлятися як через отримання студентом підсумкової оцінки, так і через психологічні заходи, які підвищують самооцінку студента та допоможуть йому зорієнтуватися при вирішенні завдань у складних економічних умовах.

М.В. Найдьонова

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

У сучасному світі людський капітал є головною суспільною цінністю і передумовою економічного зростання, оскільки конкурентні переваги економічної системи досягаються не тільки за рахунок природних і матеріальних ресурсів, а й за рахунок знань, інформації, інновацій, джерелом яких виступає людина. Аналіз джерел з даної проблеми, особливо в історичному аспекті, показує всю складність і суперечливість трактувань як самих понять «компетенція», «компетентність», так і заснованого на них підходу в навчанні.

Найпоширенішим у сучасній вітчизняній науці є розуміння компетентності як інтегральної характеристики особистості, яка визначає здатність останньої вирішувати проблеми, що виникають у реальному житті у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального і життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей.

В Україні серед ключових компетентностей, які сьогодні визначені орієнтиром для виявлення результативності навчального процесу, є навчальна, соціальна, компетентність з інформаційних і комунікаційних

технологій, економічна, загальнокультурна, оздоровча та громадянська. У матеріалах Болонського процесу підкреслено, що результатом освіти «повинно бути становлення людини, здатної до співпереживання, готової до вільного гуманістично-орієнтованого вибору, індивідуального інтелектуального зусилля і самостійної, компетентної і відповідальної дії в політичному, економічному, професійному і культурному житті, яка поважає себе і інших».

Найповніше поняття «компетентність» розкривається в сукупності таких дефініцій: компетентність виражає інтелектуальну відповідність особи тим завданням, вирішення яких є обов'язковими для працюючої на цій посаді людини; компетентність виражається в кількості і якості завдань, сформульованих і розв'язуваних особою в її основній роботі (на основному відрізку праці або в області основних її функцій); компетентність є одним з основних компонентів особистості або сукупністю відомих властивостей особистості, що виражається в результативності вирішених проблемних завдань; компетентність є однією із властивостей прояву особистості й міститься в ефективності рішення проблем, що зустрічаються в сфері діяльності людини й здійснюваних в інтересах даної організації.

Проблема побудови механізму формування компетентностей майбутніх фахівців у системі сучасної вищої освіти обумовлена рядом особливостей вітчизняного культурно-освітнього середовища, яке сформовано під впливом класичної університетської традиції, де головними елементами змісту більшості використовуваних освітніх теорій і концепцій виступають об'єкти і знання про них. Відповідно і компетентність у вітчизняній освіті розглядається як спосіб діяльності у відношенні до певних об'єктів. Якщо звернутися до світового досвіду формування компетентнісних моделей, яке здійснювалося під впливом неокласичних уявлень позитивізму та прагматизму, сучасної теорії менеджменту, тестології, то виявляється, що головним елементом змісту даних моделей є дія, яка співвідноситься не з об'єктом, а з ситуацією, проблемою. Поняття компетентності вітчизняною наукою трактується як таке, що потребує пояснення і осмислення, натомість західна наука розглядає його як феномен, породжений соціальним діалогом у суспільстві між освітніми інституціями, працедавцями, споживачами послуг, який відповідає певному суспільному запиту, породженому постійними змінами в соціально-економічній системі. Дані зміни обумовлюють не лише розуміння сутності компетентнісного підходу, але й стратегію його втілення у практику навчання.

Компетентність ґрунтується на знаннях і вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій вона зможе їх застосувати. Таким чином, кожна компетентність побудована на

поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, знань і вмінь, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, тобто усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Т.В. Нескуба

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Роль освіти на сучасному етапі розвитку України виходить з завдань і вимог динамічно змінюваного сучасного суспільства. Забезпечення якісної підготовки фахівців залежить від ефективності навчального процесу.

Значний інтерес у професійній освіті мають активні методи навчання, сутність яких полягає у створенні дидактичних і психологічних умов, що сприяють прояву інтелектуальної, особистісної та соціальної активності студентів.

Виділяють ряд відмінних особливостей активного навчання:

1. Примусова активізація мислення, коли студент змушений бути активним незалежно від його бажання.

2. Досить тривалий час залученості студентів у навчальний процес, оскільки їхня активність повинна бути не короткочасною або епізодичною, а значною мірою стійкою і тривалою (тобто протягом всього заняття).

3. Самостійне творче прийняття рішень, підвищення ступеня мотивації та емоційності студентів.

4. Постійна взаємодія студентів і викладачів за допомогою прямих і зворотних зв'язків.

На сьогоднішній день існує багато розроблених активних методів навчання, так, наприклад, у практичній педагогічній діяльності на занятті можна використовувати метод мозкового штурму, фундаменталістський метод, кейс-стаді метод, метод «сократичний діалог», метод проекту, метод «займіть позицію», метод «ланцюжка» та ін.

Для технічних та економічних спеціальностей університетського рівня прийнятним є Аналіз конкретних ситуацій (case-study) - ефективний метод активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Названий метод характеризується такими ознаками: наявність конкретної ситуації; розроблення групою (підгрупами або індивідуально) варіантів вирішення ситуацій; публічний захист розроблених варіантів вирішення ситуацій; підведення підсумків та оцінка результатів заняття.

Розрізняють декілька видів ситуацій:

1. «Ситуація–проблема» являє собою опис реальної проблемної ситуації. Мета: знайти рішення ситуації або прийти до висновку про його неможливість.

2. «Ситуація-оцінка» описує становище, вихід з якого вже знайдений. Мета студентів: провести критичний аналіз прийнятих рішень, дати мотивований висновок з приводу даної ситуації та її вирішення.

3. «Ситуація–ілюстрація» представляє ситуацію і пояснює причини її виникнення та описує процедуру її вирішення. Мета: оцінити ситуацію в цілому, провести аналіз її вирішення, сформулювати питання, висловити згоду, незгоду.

4. «Ситуація–випередження» описує застосування вже прийнятих раніше рішень, у зв'язку з чим ситуація носить тренувальний характер або служить ілюстрацією до тієї чи іншої теми. Мета: проаналізувати дані ситуації, знайдені рішення, використавши при цьому набуті теоретичні знання.

Результатом застосування активних методів навчання є збільшення досвіду творчої діяльності, готовність до практичної активної діяльності, вміння моделювати і приймати професійні рішення.

І.В. Паламарчук

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Подолавши перші тривожні десятиліття нової епохи, людська цивілізація стає на новий етап свого розвитку – становлення інформаційної цивілізації. Слід зазначити, що фахова підготовка сучасних конкурентоспроможних менеджерів має обов'язково враховувати зміни парадигми суспільного розвитку. Йдеться про зміни індустріального суспільства новою економічною системою – економікою знань. Економіка знань розкриває нову роль і місце людини в сучасному суспільстві, вплив інформації – як головної продуктивної сили – і суб'єкта виробництва на розвиток економічної системи. У системі економіки знань одне з провідних місць посідає вища професійна освіта як джерело інтелектуального капіталу та інноваційного потенціалу нації.

Формування і подальший розвиток управлінця сьогодні можливі лише на засадах спеціальної поетапної професійної підготовки, поєднання у ній науково-теоретичних досягнень вітчизняної педагогічної науки, організаційно-технологічних розробок, передової практики, здобутків провідних світових шкіл менеджменту, що забезпечить високий рівень компетентності керівника та неперервність підготовки менеджера як висококваліфікованого професіонала.

Можна стверджувати, що запорукою якісної професійної підготовки фахівця–управлінця виступає оптимально організований навчальний процес у вищій школі, який передбачає тенденцію руху від пізнання до самопізнання і творчості. Провідна роль у цьому процесі надається

активним методам навчання. Саме вони активізують самостійність думок студентів, залучають їх до роботи з великими обсягами інформації, формують систему ставлень, створюють атмосферу порозуміння та співпереживання, роблять студентів справжніми суб'єктами навчання.

Методи активного навчання, особливо ігрові, дозволяють пов'язати прогресивні теоретичні розробки і конкретну виробничу практику, забезпечити активну пізнавальну діяльність студентів. Такі методи навчання зумовлюють усвідомлену рефлексивну розумову діяльність студентів, активне сприйняття теоретичного матеріалу в навчальному процесі, розвиток умінь і навичок самостійного вироблення рішень з проблемних питань.

Серед новітніх засобів і методів навчання майбутніх менеджерів науковці виділяють ділові, психолого-економічні, інтелектуальні тренінги, ділові ігри, коучинг-тренінги для набуття нових якостей і вмінь (coaching), мозковий штурм (brainstorming), ігри на згуртування колективу (teambuilding), моделювання нестандартних, конфліктних і критичних ситуацій тощо. Усі ці новітні методи навчання можуть бути використані як для студентів у процесі навчання, так і для вже працюючого персоналу.

Ділова гра являє собою засіб моделювання різноманітних умов професійної діяльності, методом пошуку нових можливостей її виконання. Під час застосування ділових ігор навчальний процес максимально наближається до реальної практичної ситуації.

Під *коучингом* розуміється мотивація і тренування особистості для набуття нових навичок і якостей. На практиці він являє собою синтез методик індивідуального психологічного консультування, соціально-психологічного тренінгу і традиційного наставництва досвідчених спеціалістів над молодими.

Метою «*мозкового штурму*» є виключення оцінювання на початкових стадіях створення ідей, він допомагає вирішити складну проблему шляхом використання спеціальних правил обговорення та сприяє створенню інноваційного клімату в групі, мобілізації студентів на пошук нових рішень.

Підводячи підсумки, можна сказати, що інноваційні технології у професійній підготовці майбутніх менеджерів мають спрямовуватися на формування в них здатності діяти у швидкозмінному професійному середовищі. Саме вибір активних методів навчання допомагає залучити майбутніх управлінців до активної діяльності під час занять, розвиває творче мислення, спрямовує на вироблення нових підходів до професійної ситуації, іншими словами – сприяє самостійному оволодінню необхідними професійними компетенціями.

МОДЕЛЮВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Економічний прогрес розвинених країн опирається на концепцію розвитку людського потенціалу, а система освіти значною мірою цьому сприяє. Сьогодні освіта – це не лише головний фактор соціального й економічного прогресу, а й основа формування кадрового потенціалу. Адже капіталом сучасного суспільства стає людина, здатна до пошуку та освоєння нових знань, до прийняття нестандартних рішень.

Інвестиції в освіту є найкращим і найвигіднішим варіантом витрат коштів. В умовах знанневої економіки гостро постає питання забезпечення зростання частки населення з вищою освітою. Для забезпечення високої ефективності виробництва важливо не просто мати достатню кількість осіб з вищою освітою, а саме конкурентоспроможних професіоналів, підготовку яких мають забезпечити вищі навчальні заклади, зорієнтовані на високу якість освіти.

Не менш важливим, на наш погляд, є й оптимальний вибір моделі вищого навчального закладу. Нині, як відомо, існують такі моделі:

- німецька модель Гумбальтівського дослідницького університету, де наукова і навчальна діяльність виступають як нерозривно пов'язані між собою компоненти університетського життя;

- британська модель університету інтернатного типу (модель «Оксбриджу»), заснована на тісному спілкуванні студентів з викладачами. Таке спілкування у формі індивідуальних занять студентів з прикріпленням до нього наставника–тьютора вважається не менш важливим для підготовки конкурентоспроможного фахівця, ніж відвідування лекцій і семінарів;

- французька модель університетів – великих шкіл – являє собою кастові вищі навчальні заклади з особливою атмосферою, вражаючою дух меритократичною спільнотою, стверджуючою себе у якості управлінської еліти;

- чикагська модель, де в основу університетського курсу покладена загальноосвітня програма з яскраво вираженою гуманітарною направленістю;

- російська прагматична модель, орієнтована на не властиві класичній моделі університету види діяльності, як, скажімо, комерція, сервіс, підприємництво.

У сучасних умовах держава і корпорації, турбуючись про свою конкурентоспроможність, потребують спеціалістів, які засвоїли ці технології та здатні продовжувати їх розвиток. Тому ВНЗ свідомо відходять від пріоритету фундаментальної науки і віддають перевагу його прикладним розробкам і передачі знань своїм студентам в галузі

цілеорієнтованих технологій. Щоб відповідати потребам держави і бізнесу, вищі навчальні заклади мають гнучко та швидко реагувати на ці запити шляхом трансформації освітніх програм; модель корпоративного університету, сформована на замовлення і під егідою великих корпорацій. Цій моделі властиві: цільовий підбір студентів і забезпечення їх підготовки в малих групах; вузька професійна спеціалізація; здатність у короткі терміни змінювати навчальні плани у відповідності з потребами корпоративних замовників.

Прикладом такого вищого навчального закладу може слугувати університет технологій Твента в Нідерландах, який здійснює підготовку висококваліфікованих кадрів для потреб промисловості, адаптуючи підприємницький підхід на всіх рівнях своєї діяльності: в освітній практиці, дослідницькій роботі, прийнятті управлінських рішень. При цьому університет використовує підприємницький підхід, заробляє гроші; інноваційна модель, що дозволяє майбутнім фахівцям, поряд з дослідницькими навиками, оволодівати широким колом соціально-економічних компетенцій. Такі ВНЗ, як правило, активно впроваджують дистанційні та інші інноваційні форми навчання.

Таким чином, для забезпечення високої якості підготовки кадрів необхідно обрати найоптимальнішу модель розвитку ВНЗ. А у здійсненні освітнього процесу активну участь мають брати всі зацікавлені сторони – держава, регіон, навчальні заклади, роботодавці, особи, що прагнуть отримати освіту.

О.В. Семенцова

MOODLE ЯК ПЕРСПЕКТИВНА СИСТЕМА УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Впровадження у вітчизняну практику освіти вимог Болонського процесу вимагає збільшення частки часу на самостійну роботу студентів порівняно з аудиторним. Така вимога є можливою до виконання за умови підвищення інформатизації навчального процесу, що включає не тільки забезпечення студентів необхідними комплектами навчально-методичної літератури з курсів дисциплін, проходження практик і написання випускних кваліфікаційних робіт; поширення застосування мультимедійних технологій при проведенні лекцій, практичних, семінарських і лабораторних робіт, але й удосконалення системи контролю знань студентів, у тому числі й самоконтролю.

Задля вирішення поставленого завдання є доцільним впровадження в навчальний процес академії системи MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – тобто системи управління навчанням, що

являє собою вільний (розповсюджується за ліцензією GNU GPL) веб-додаток, що надає можливість створювати сайти для онлайн-навчання.

Дана система вже застосовується рядом ВНЗ України, зокрема в м. Харкові і показує дуже гарні результати. За допомогою системи Moodle студенти мають змогу отримати повні комплекти навчально-методичної літератури за обраною дисципліною, можуть вести онлайн-консультування з викладачем, розв'язувати практичні завдання та виконувати курсове проектування, проходити інтерактивне тестування та отримувати миттєве оцінювання з вказанням помилок і багато інших можливостей.

Як свідчить практика, система Moodle зарекомендувала себе на досить високому рівні та заслуговує на увагу, подальше вивчення та впровадження в навчальний процес.

О.Л. Васильєв

ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Актуальність самостійної роботи студентів обумовлюється необхідністю розвитку у студентів самостійності мислення; уміння переходити від опису явищ, закономірностей до їх аналізу; від запам'ятовування до розуміння, перетворюючи тим самим потік інформації в систему знань.

Самостійну роботу прийнято поділяти на навчальну, наукову та соціальну. Всі ці види самостійної роботи взаємопов'язані і взаємообумовлені.

Самостійна учбова робота представлена такими формами учбового процесу, як лекція, семінар, практичні і лабораторні заняття, екскурсії, підготовка до них. Студент повинен уміти вести короткі записи лекцій, складати конспекти, плани і тези виступів, підбирати літературу та ін.

Наукова самостійна робота студента полягає в його участі в наукових конференціях різного рівня, а також в написанні контрольних, курсових і випускних кваліфікаційних робіт.

Навчальна і наукова роботи мають в основному освітнє призначення, формують інтелектуальні якості майбутнього фахівця. Навиків роботи в колективі студент набуває, як правило, через участь у суспільному житті ВНЗ.

Конкретна соціальна робота студента може мати різний масштаб (у рамках групи, курсу, факультету, ВНЗ, суспільної або спортивної організації), але вона завжди надає йому деякі суспільні якості, необхідні у взаєминах між однокурсниками та майбутніми колегами.

У ВНЗ всі види самостійної роботи студента підкоряються цілям навчального процесу, організуються при його верховенстві. Організація

самостійної роботи студентів повинна поєднуватися зі всіма методами навчання, які використовуються у ВНЗ, і разом з ними бути єдиною системою засобів з придбання знань і вироблення необхідних навичок.

І.Ю. Зайцева

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ БЕЗКОШТОВНОГО ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ MOODLE

В Україні, як і в інших країнах світу, останнім часом приділяється багато уваги питанням підвищення якості освіти. Головним завданням освітньої політики є забезпечення сучасної якості освіти на основі збереження його фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особи, суспільства, держави. Тому на сучасному етапі подальшого вдосконалення навчання в системі вищої освіти та приєднання України до Болонської декларації запроваджується модульно-рейтингова система, в основі якої є тестовий контроль рівня підготовки студентів з метою отримання ними глибоких знань і вміння оперувати цими знаннями.

Новим засобом реалізації процесу навчання є дистанційне навчання, в основу якого покладено використання сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють навчатись на відстані без безпосереднього, особистого контакту між викладачем і учнем. Дистанційне навчання - справжня інновація ХХІ століття, за визначенням, це навчання на відстані, коли викладач і студент розділені просторово. Навчання на відстані завжди привертало увагу як педагогів, так і студентів. Таке навчання може набувати різних форм залежно від організації і використаних технологій навчання.

У наш час поняття «дистанційне навчання» розуміє використання дистанційних освітніх технологій (ДОТ), а точніше – навчання за допомогою Інтернету. Навчання з використанням ДОТ передбачає велику частку самостійності при вивченні предмета. Студент сам вибирає темп і графік навчання, при появі труднощів може зв'язатися з викладачем, проконсультуватися, поставити запитання по електронній пошті або у форумі. Його знання оцінюються автоматично в режимі on-line, контроль здійснюється детально і постійно. Такий підхід підвищує ефективність навчання, виробляючи в студентів уміння займатися самостійно і отримувати навички самоосвіти, що дуже важливо для подальшої освіти.

На сьогоднішній день існує велика кількість чудових прикладів систем для організації дистанційного навчання. Найбільш популярними з них є Moodle, Blackboard, WebCt, Microsoft Learning Gateway та багато

інших. Кожна з цих програм має своє призначення і займає певну нішу в системі дистанційної освіти. Серед безкоштовних найбільш активно навчальними закладами використовується система Moodle. Особливо широко впроваджується у навчальних закладах України система автоматизованого тестування Moodle, яка використовується ще у 175 країнах світу. Технологія проведення навчальних занять у системі дистанційного навчання (ДН) Moodle дозволяє організувати різні форми спілкування викладач-студент і студент-студент.

Система Moodle (від англ. Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне динамічне об'єктноорієнтоване середовище для навчання) є програмним комплексом для організації дистанційного навчання в мережі Internet. Moodle розповсюджується безкоштовно як Open Source-проект за ліцензією GNU GPL (іншими словами: Вам дозволяється копіювати, використовувати й змінювати програмний код). Для організації дистанційного навчання в навчальних закладах система Moodle на сьогоднішній день - одна з найоптимальніших. Moodle – це відкрита система з ліцензією, яка передбачає безоплатне використання та можливість подальшої зміни програмного коду. Безкоштовність системи дозволяє, без винятку, всім вищим навчальним закладам почати впровадження системи дистанційного навчання вже сьогодні. Крім того, середовище для дистанційного навчання можна використовувати на безплатних операційних системах (наприклад Linux).

Спільнота користувачів Moodle швидко збільшується. Вже на сьогодні зареєстровано близько 2000 сайтів, що активно використовують цю систему. Інтерфейс і документацію до середовища перекладено більше ніж 40 мовами (у тому числі і українською). Відкритий код і велика кількість реальних користувачів є запорукою безпеки системи та її стабільного розвитку. Таким чином, середовище для дистанційного навчання Moodle є оптимальним вибором для створення нових можливостей у навчанні.

Л.Л. Калініченко

ПІДРУЧНИК ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Місце держави у світі визначається величиною ВВП, фінансовими ресурсами, перевагою у військовій силі, якістю людського капіталу. До одного з найважливіших критеріїв людського капіталу відносять якість освіти, що зумовлюється показником успішності (рейтингом) провідних національних університетів як усередині країни, так і на міжнародному рівні. Отже, якість освіти – це гарант національної безпеки, один з

найважливіших чинників сталого розвитку суспільства, конкурентоспроможності держави. Якість освіти характеризує результат освітнього процесу, відображає рівень формування загальнотеоретичних знань, практичних умінь і навичок, інтелектуального розвитку та моральних якостей студентів. У сучасних умовах показниками освіченості випускників є не тільки знання і вміння, а й ключові компетенції; затребуваність випускників конкретними підприємствами, суспільством у цілому; наступне соціально-професійне, кар'єрне зростання. Ці вимоги до якості освіти зумовлюють новий підхід до інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу, основний компонент якого – це підручник.

Підручник у ВНЗ – це друковане або електронне видання, що висвітлює основи наукових знань з певного предмета відповідно до державних стандартів вищої професійної освіти, цілей освітньої програми та вимог дидактики.

Новизна при написанні навчальних текстів полягає не у відкритті нових наукових істин, а в способі надання істин відомих: щоб вони були максимально зрозумілими студентам, швидко ними усвідомленими і засвоєними, а також могли бути застосованими при вирішенні різних завдань.

При створенні підручників і навчальних посібників необхідно врахувати таке:

- навчальні книги повинні мати високий науково-методичний рівень, містити необхідний довідковий апарат;

- мають бути написані в доступній формі, навчальний матеріал має бути пов'язаний з практикою; повинні простежуватися тісні міжпредметні зв'язки;

- мають забезпечувати загальну спрямованість навчання і формування наукового світогляду; повідомляти нові достовірні дані щодо сучасного рівня розвитку даної галузі наукових знань у межах, визначених програмою;

- орієнтувати студента на активну пізнавальну діяльність, стимулювати розвиток самостійності, творчого підходу до пошуку засобів і методів вирішення поставлених проблем, умінь і навичок для вирішення нестандартних завдань;

- мати чіткий структурний поділ і графічне виділення висновків, найважливіших положень, ключових понять;

- містити достатню кількість ілюстрацій, що полегшують сприйняття, розуміння і запам'ятовування навчального матеріалу, зручно розташованих і ув'язаних з текстом;

- мати продумане методичне оформлення (рубрикації, зміст, предметно-іменний покажчик, виноски і посилання).

Підручник має відповідати таким вимогам:

- багаторівневність (обов'язковий мінімум плюс додатковий матеріал);

- побудова за модульним типом;

- допоміжні матеріали (на електронних носіях, підтримка в Інтернеті);

- структура, що, відповідає логіці досліджуваної наукової дисципліни, сприяє цілісному та системному засвоєнню студентами.

Структура підручника – це форма реалізації його змісту і дидактичних функцій. У структурі підручника можна виділити такі компоненти:

1. Витвір (текстова частина та ілюстративний матеріал);

1.1. Вступна частина (вступ, передмова);

1.2. Основна частина;

1.3. Заключна частина (висновок, післямова).

2. Апарат організації засвоєння (запитання-завдання, приклади, завдання, узагальнюючі таблиці, висновки).

3. Довідково-супровідний апарат (предметний, іменний покажчики, анотація, вихідні дані, зміст).

Таким чином, підручник повинен бути орієнтований не стільки на засвоєння предметних знань і вмінь, скільки на створення умов для набуття студентами досвіду використання цих знань і вмінь у різних ситуаціях.

Н.М. Крихтіна

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ ТА МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Оновлення сфер життєдіяльності суспільства в Україні визначило необхідність зміни традиційних підходів до системи вищої освіти. Сьогодні надбані професійні знання є одним з важливих ресурсів, який повинен забезпечити розвиток нашого суспільства та реальну конкурентоспроможність держави. Саме виходячи з цього в системі вищої освіти України пріоритетними заходами стали вдосконалення змісту підготовки фахівців, форм і методів організації навчального процесу у ВНЗ, підвищення ефективності та якості навчання студентської молоді, які відповідають принципам Болонського процесу.

Основна функція навчальної діяльності – це сприяння розвитку самостійності, професіоналізму, відповідальності майбутнього фахівця, виховання його творчої індивідуальності та самореалізації, що передбачається сучасною системою вищої освіти і повністю забезпечується адаптацією навчального процесу до кожної особи, яка

навчається, чого не можливо було досягти раніше за традиційними методами масового навчання. Так, залежно від розуміння викладачем індивідуальних особливостей студентів кожної окремої групи стає можливим використання різних методів навчання. Якщо мати до кожного студента індивідуальний підхід, то можливо отримати й більший ефект від навчального процесу. Звісно, що, наприклад, під час лекції усі студенти отримують однакову інформацію, але засвоювати її вони будуть не однаково, особливо коли до складу групи входять студенти-іноземці з недостатньою мовною підготовкою. Більшою мірою це пов'язано з тим, що у кожного з них існують індивідуальні особливості сприйняття та пам'яті. Дійсно, є студенти із більше розвиненою зоровою пам'яттю, а деякі користуються пам'яттю слуховою. Тому при викладанні лекцій лекторові є доцільним використовувати ілюстративний матеріал, який видається кожному студенту, або складати конспекти лекцій у схемах і рисунках. Отже, це один бік індивідуального підходу до навчання – вивчення, урахування та використання індивідуальних особливостей кожного студента окремо і групи в цілому. Другий бік такого підходу – урахування індивідуальних якостей студента – його здібностей та рівня підготовленості до сприйняття матеріалів лекції.

Для урахування цього фактора необхідно викладачеві на першому занятті проводити тестування студентів для складання психологічного “портрета”. При цьому аналізувати можна як всю групу, так і кожного студента окремо. Слід оцінити рівень підготовки до розуміння дисципліни, що вивчається, з метою організації подальшого навчання окремого студента та групи в цілому за індивідуальними завданнями з урахуванням рівня підготовки, здібностей та інтересів. Крім того, важливим також є з'ясування типу індивідуальності: загальний рівень інтелектуального розвитку, темпераменту, мотивування, самооцінки.

Індивідуальна траєкторія навчання, яка складає основу кредитно-модульної системи і в якій превалює самостійна діяльність студента, індивідуалізовані та особистісно адаптовані форми навчання, ліквідує труднощі в навчанні окремих категорій студентів і надає можливостей до повноцінного розвитку їхніх здібностей. Індивідуалізація навчального процесу активізує пізнавальну та дослідницьку діяльність студента, веде до зміни ролі викладача з традиційно контролюючої на дію з управління зовнішніми факторами: формування завдань, визначення інформаційного середовища, включення індивідуалізованої форми організації навчання до структури заняття. Така реорганізація направлена на підвищення якості навчання та мотивації студентів до навчання, забезпечення прозорості навчального процесу, покращення методичного забезпечення, збільшення мобільності студентів і викладачів.

КОМПЛЕКСНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК ОСНОВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ КАФЕДРИ

Сучасний етап розвитку освіти у вищій школі України характеризується наявністю певного кола протиріч. До них, на нашу думку, без претензії на всебічність можна віднести такі: між стандартами, особливостями методів і методик старої (радянської) вищої школи і відповідними аспектами «болонського» процесу у сучасній вищій школі; кількісними потребами суспільства у спеціалістах з вищою освітою і пропозицією з підготовки спеціалістів вищими навчальними закладами країни; реальними можливостями певних ВНЗ готувати фахівців (бакалаврів і магістрів) відповідних напрямів і іноді штучним розширенням спеціальностей окремими вищими навчальними закладами; можливостями підготовки майбутніх спеціалістів за кошти бюджету і контрактом; сучасними досягненнями у викладанні навчальних дисциплін (на основі ІТ-технологій, досвіду педагогіки вищої навчальної школи, досвіду західної вищої школи і т. п.) і можливостями їх втілення у практику певних ВНЗ; раціональною кількістю вищих навчальних закладів для країни і їх реальною кількістю та ін.

Наявність протиріч передбачає їх всебічний аналіз, розроблення шляхів вирішення (мінімізації негативного впливу), запровадження у навчально-виховний процес нових методик і програм. Відповідно до теми конференції ми вважаємо за необхідне зупинитися на наступному.

Враховуючи те, що практично всі студенти денної форми навчання мають у своєму розпорядженні комп'ютери (ноутбуки), необхідно активніше запроваджувати у навчальний процес комп'ютерні технології.

Власний досвід свідчить про те, що студенти надають перевагу при вивченні навчальної дисципліни матеріалам в електронному вигляді. Так, з навчальної дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» студенти мали змогу отримати електронний варіант текстів лекцій (на основі затвердженого Міносвіти навчального посібника), також слайди за темами лекцій у редакторі PowerPoint; контрольні-навчальні тести по кожній з тем дисципліни; «Методичні вказівки до самостійної роботи і контрольні-навчальні тести з дисципліни» (електронний варіант); перелік (тексти) основних нормативно-правових актів держави.

Зазначене, на наш погляд, має, висловлюючись економічною мовою, екстенсивний характер. А якщо перейти до інтенсифікації, то що треба робити? Кожна кафедра має свою ключову дисципліну (або їх комплекс). Ми пропонуємо розробити сучасний електронний посібник з основної дисципліни (для кафедри «Фінанси», наприклад, такими дисциплінами могли б бути «Фінанси підприємств» і «Фінанси залізничного

транспорту»). І тут на перший план виходить не стільки змістовна робота, а форма посібника. Електронний посібник – це не тільки тексти (як правило, сканований основний посібник) зі змістом (який дозволяє швидкий перехід до відповідної теми чи навчального питання); а також глосарій і приклади розв’язання задач. Ми пропонуємо такий електронний посібник, який буде складатися за формою і складових різного рівня змісту, а саме:

- зміст посібника з указанням назв тем, їх складових частин;
- перелік літератури, електронних ресурсів, нормативно-правових актів;
- слайди до тем дисципліни;
- зміст економічних задач (ситуацій) і методика їх розв’язання;
- контрольні-навчальні тести з тем дисципліни;
- контрольні питання з дисципліни, питання для перевірки знань, глосарій та ін.

Головне – це внутрішня побудова кожної теми електронного посібника. Ми пропонуємо таку форму. Назва теми, перелік навчальних питань, основних категорій, перелік літератури (посилань). Тобто класичний варіант побудови навчального посібника. Але при викладенні матеріалу кожної теми він повинен включати таке:

- при розкритті навчального матеріалу надавати можливість посилатися на матеріал навчальних дисциплін, що вивчалися раніше, на глосарій (для цього треба виділяти певні частини тексту);
- після ознайомлення з текстом навчального питання (частини) теми надати можливість ознайомитися і слайдами;
- за подібною схемою (після відповідного запиту) студент мав би можливість провести перевірку знань через тестування частини теми (чи теми в цілому) і здійнити розв’язання економічних задач (ситуацій) різного рівня складності;
- також необхідно при перевірці знань, розв’язанні задач надавати підказки студентам про помилки, повертати їх до навчального матеріалу (слайду чи формули) для виправлення помилки.

Підводячи підсумок, зазначимо, що запропонована схема електронного посібника передбачає побудову з типом (формою) «дерева цілей» або гносеологічного дерева з елементами деталізації, переходів і зв’язків внутрішніх і зовнішніх (міждисциплінарних). Щодо проблем, які виникнуть при розробленні сучасного електронного посібника (комплексного типу), необхідно:

- на кафедрі призначити робочу групу (5-7 членів);
- розробити загальний сценарій посібника;
- розробити загальний сценарій кожної теми, зв’язки категорій з глосарієм, і слайдами (кінцеву форму, кольорову гаму, фігури, що використовуються у слайдах, повинен визначати відповідний фахівець – член робочої групи), задачами і т. п.;

- паралельно по лінії програмування (представником ВЦ академії) готувати електронну частину макета посібника.

Як на нашу думку, вважаємо за необхідне вирішити в академії питання про зарахування діяльності викладачів з підготовки матеріалів в електронному вигляді як публікацію і більш коректно - питання про охорону інтелектуальної власності. І що дуже важливо – формування спочатку основного електронного навчального посібника кафедри (його макета) дозволить перейти до складання електронних навчальних посібників інших дисциплін і таким чином інтенсифікувати навчальний процес.

*О.І. Зоріна,
А.В. Зорін*

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВЕБ-САЙТА АКАДЕМІЇ

Існуючий сайт Української державної академії залізничного транспорту потребує оновлення, повинен мати належний вигляд і наповнення для подальшої участі в рейтингах веб-сайтів.

Ефективне наповнення ресурсами веб-сайтів наукових і освітніх організацій є одним з чинників, що визначають формування сучасного ринку науково-освітніх послуг. Веб-сайт академії - це його імідж у світовому інтернет-просторі, доступ до якого має більшість населення Землі. На сьогодні переважна більшість українських наукових і освітніх організацій мають веб-сайти, але, як показують світові вебметричні рейтинги, підвищення якості інтернет-ресурсів є актуальним для більшості українських наукових і освітніх установ. Тому аналіз рейтингів веб-сайтів можна розглядати як механізм, що виявляє слабкі сторони і вказує шляхи вдосконалення інтернет-маркетингової політики академії.

Веб-технологія дає значні нові можливості для представлення результатів освітньої і наукової діяльності порівняно з традиційними паперовими носіями, наприклад дозволяє організувати неформальні наукові комунікації учених, які працюють в одній галузі. Крім того, розміщення інформації на веб-сайті значно дешевше за видання книг і журналів. Ще один вагомий аргумент на користь публікації на веб-сайтах результатів наукових досліджень і навчально-методичних матеріалів - це значне збільшення чисельності потенційних читачів порівняно з традиційними виданнями.

Таким чином, мета рейтингу веб-сайтів - стимулювати колектив академії розміщувати інформацію про дослідження і передові освітні технології для вільного доступу в інтернет-просторі.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА РИНКУ ПРАЦІ

Протягом останніх 10-15 років у різних країнах світу почали розробляти і широко застосовувати різноманітні методології та підходи до визначення рейтингів вищих навчальних закладів, або, як їх називають у Великій Британії, «таблиць ліг» (league tables). Така робота поступово почала виходити за національні рамки і все більше стала носити міжнародний характер. Визначення інтегрального показника якості діяльності вищих навчальних закладів, яким є їхній рейтинг, у першу чергу обумовлено необхідністю взаємного визнання навчальних програм і вузів у Болонському просторі. Також воно викликано потребами як ринку праці (для його орієнтації на випускників тих або інших вищих навчальних закладів), так і абітурієнтів та їхніх батьків під час вибору місця майбутнього навчання. Постійне визначення і опублікування рейтингів ВНЗ породжує здорову конкуренцію між ними, що сприяє підвищенню якості їхньої роботи.

Одним із факторів, що визначають рейтинг вищого навчального закладу на ринку праці, є затребуваність його випускників і постійний попит на них. За результатами опитування роботодавців фахівцями українського видання «Деньги», було визначено три критерії, за якими ранжують кандидатів на цікаві вакансії: досвід, диплом, мова. Тобто головним фактором є саме досвід роботи. Хоча наявність диплому рейтингового ВНЗ та знання однієї (і більше) іноземних мов підвищує інтерес до потенційного кандидата.

Сьогодні ж під час навчання на стаціонарі тільки незначна частина студентів має можливість влаштуватися на роботу за фахом. Навчальні плани перенасичені фундаментальними дисциплінами, які часто дублюються. Нераціонально розподілено години на практичну роботу, а організація самостійної роботи студентів часто методично не забезпечена належним чином. Чітко не визначено механізм роботи викладачів, спрямований на керування і перевірку самостійно виконаних завдань.

На наш погляд, шляхами підвищення рейтингу вищого навчального закладу на ринку праці можна назвати такі:

1. Залучення до розроблення стандартів вищої освіти фахівців провідних українських підприємств різних форм власності.
2. Перегляд навчальних планів з метою вилучення дисциплін, що дублюються.
3. Здійснення вибору дисциплін варіативної складової навчальних програм виходячи з сучасних потреб ринку праці.
4. Перерозподіл у навчальних планах годин на лекційні та практичні заняття у бік збільшення останніх.

5. Забезпечення можливості реального проходження практики студентами на провідних підприємствах шляхом укладання з керівництвом цих підприємств двосторонніх угод.

6. Залучення фахівців-практиків до проведення занять на випускних курсах.

7. Підтримування постійного зв'язку з потенційними роботодавцями і коригування навчальних програм, орієнтуючись на їх потреби.

8. Організація для студентів різноманітних тренінгів для формування їхніх комунікаційних навиків, розвитку особистісного зростання, лідерських якостей тощо.

9. Підвищення якості мовної підготовки студентів.

10. Обов'язкове застосування у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій.

11. Навчання студентів роботі з сучасними інформаційними програмними продуктами за обраним фахом.

12. Активне впровадження у навчальний процес результатів наукових досліджень викладачів.

*А.О. Дергоусова,
О.В. Сиволовська*

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Сьогодні вже ні в кого не викликає сумніву, що повноцінна підготовка майбутніх спеціалістів у вищих навчальних закладах будь-якого профілю не може здійснюватися без використання Інтернет-технологій, а випускник ВНЗ повинен вільно орієнтуватися у просторах Інтернету і вміти ефективно використовувати його можливості у своїй професійній діяльності.

Використання Інтернету студентом у процесі навчання не повинне обмежуватися лише пізнавальною складовою. Воно має стати природною технологією роботи з майбутньої спеціальності, самого повсякденного життя. Для цього студентам треба забезпечити вільний доступ до мережі, що надасть їм можливість брати участь у різних проектах, замовляти Інтернетом книги у бібліотеках, продивлятися каталоги періодичних видань, стежити за новинами науки, отримувати інформацію про можливості навчання та працевлаштування тощо. Завдяки таким навичкам випускник ВНЗ з мінімальними витратами часу та енергії буде отримувати інформацію щодо важливих для нього подій, впевнено долати перешкоди та досягати поставлених цілей.

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Мотивація – це спонукання, що викликають активність особистості і визначають її напрямок.

Навчальна мотивація – це система факторів, що викликають активність студента, спрямовану на оволодіння знаннями, вміннями та навичками. Навчальна мотивація – це той елемент психічного життя людини, який дозволяє підвищувати свій інтелектуальний рівень, сприяє самореалізації та самоактуалізації особистості. Навчальний процес відносять до складних видів діяльності, мотивів для навчання багато і вони можуть не тільки проявлятися окремо в кожній людині, але і зливатися в єдине, формуючи складні мотиваційні системи.

До методів підвищення мотивації студентів можна віднести такі:

1. Зацікавленість студентів у тій чи іншій дисципліні. Сюди можна віднести ділові ігри, зустрічі з представниками підприємств, наведення викладачем практичних прикладів.

2. Використання методу кнута і пряника (за успіхи у навчанні заохочують "автоматом", а за відсутність на заняттях карають зайвими запитаннями на іспиті). Крім того можна використовувати таку систему диференціації оцінок: відсутність на лекції - мінус 1 бал, а підготовка доповіді - плюс 2 бали і т. ін. У підсумку студент буде мотивований конкретними бонусами і з більшою відповідальністю ставитися до навчального процесу.

3. Стимулювання на результат, а не на оцінку. Студента необхідно не тільки зацікавити предметом, а й відкрити для нього можливості практичного використання знань. Наприклад, створення бізнес – планів.

4. Використання активних методів викладання:

- розширене застосування групових (проектних) форм роботи;
- збільшення кількості творчих завдань;
- збільшення обсягу самостійної роботи студентів;
- збільшення практичної складової навчальних програм;
- майстер-класи з успішними підприємцями.

5. Відрахування студентів з незадовільною успішністю.

6. Регулярні контакти керівництва факультету зі студентами - «зворотний зв'язок».

Таким чином, розроблення і застосування програм з підвищення рівня навчальної мотивації може призвести до розвитку пізнавального інтересу студентів, до прагнення підвищувати свій інтелектуальний рівень і опановувати все новими і новими навичками. Безсумнівно, все це призведе до більш успішного використання освітніх програм і нових педагогічних технологій.

ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ УКРДАЗТ ШЛЯХОМ АКТИВІЗАЦІЇ ВЕБ-ПРИСУТНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Головною метою, яка постає перед колективом УкрДАЗТ, є виведення академії на рівень, що дозволить брати участь у світових рейтингах, таких як рейтинг Webometrics. На сьогоднішній день лише декілька ВНЗ України висвітленні в цьому рейтингу і лише один харківський – ХНУ ім. Каразіна.

За допомогою рейтингу Webometrics вищі навчальні заклади порівнюються з наповненням їхніх офіційних інтернет-сайтів. При цьому деякі укладачі інтерпретують рейтинг Webometrics як оцінку результатів науково-дослідної діяльності кращих ВНЗ світу. Тому публікація рейтингу означає забезпечення «дослідників по всьому світу додатковою мотивацією публікувати в мережі більше праць кращого змісту, робити їх доступними для своїх колег незалежно від місця їх знаходження».

Рейтинг Webometrics складається з чотирьох показників, що характеризуються за змістом, способом підрахунку та ваговим коефіцієнтом:

- Size - кількість сторінок сайту, що покриваються пошуковими системами
- Visibility - кількість унікальних зовнішніх посилань на сторінки сайту;
- Rich Files - кількість «цінних» файлів, розміщених на сайті;
- Scholar - кількість сторінок і посилань на сайт ВНЗ.

При цьому вагові коефіцієнти показників істотно розрізняються: показник Visibility в 4 рази важливіший, ніж показники Rich Files і Scholar.

Основний недолік методики побудови рейтингу Webometrics - суб'єктивність зібраних даних, яка обумовлює суб'єктивність отриманих результатів.

Відмітною особливістю цього рейтингу є складання не кількісних значень показників, а рангових (підсумовуються місця конкретного ВНЗ в ранжуваннях за кожним з чотирьох показників рейтингу).

Значення результуючого показника (рейтингу) по ВНЗ в підсумковій презентаційній формі не показується. На основі порівняння значень показника по усій сукупності досліджуваних ВНЗ складається їх ранжування, тобто кожному ВНЗ привласнюють певне місце. Якщо декілька ВНЗ мають однакове значення показника, їм привласнюється однаковий ранг.

У підсумкову версію рейтингу Webometrics включаються близько 4000 ВНЗ світу. При цьому кількість ВНЗ, що аналізуються, кожного разу зростає. У презентаційний файл рейтингу включаються такі позиції: ранг ВНЗ, його назва, країна, рангові значення чотирьох показників рейтингу.

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

З початком студентського віку відбувається зміна соціальної ситуації розвитку та внутрішньої позиції студента, результатом чого є прискорення процесів формування його особистості. По закінченню середньої школи випускники повинні володіти якостями орієнтації у соціальному, економічному та культурному житті суспільства і якостями, які становлять моральну основу особистості та її культуру. Розвиток самосвідомості знаходить своє вираження у змінюванні мотивації головних видів діяльності: навчання, спілкування та праця.

Уявлення про мотивацію виникає при спробі пояснення, а не опису поведінки. Відрізняють диспозиційну та ситуаційну мотивації як аналоги внутрішньої та зовнішньої детермінації поведінки. Диспозиції можуть активізуватися під впливом окремих ситуацій, і навпаки, активізація окремих диспозицій (мотивів, потреб) призводить до змін ситуації, точніше її прийняття суб'єктом. Мотивація – це циклічний процес безперервного взаємного впливу та перетворень, у якому суб'єкт дії та ситуація взаємно впливають одне на одного, і результатом якого є реально простежена поведінка. Мотивація пояснює цілеспрямованість дії, організованість і стійкість цілісної діяльності, спрямованої на досягнення окремої мети. Мотив, на відміну від мотивації, – це те, що належить самому суб'єкту поведінки, є його стійкою особистою властивістю зосередити збуджуючою до здійснення окремих дій.

Сфера пізнавальних, у тому числі навчальних, інтересів студентів виходить за межі школи та набуває форми пізнавальної самодіяльності – потяг до пошуку та придбання знань до формування корисних вмінь і навичок. Розвиток самосвідомості знаходить своє вираження у змінюванні мотивації головних видів діяльності: навчання, спілкування та праця.

Найважливішою педагогічною проблемою в сучасних умовах стає проблема найефективнішого використання потенціалу національних цінностей. Мета освіти полягає у навчанні студентів правильного пізнання людського життя і у створенні загальнолюдської цінності. Слід зауважити, що формування цінностей у вигляді системних надбань індивіда є результатом сукупного досвіду всієї його життєдіяльності. Воно не обмежується і не закінчується терміном перебування у ВНЗ, але значною мірою залежить від виховання у ВНЗ і триває потім усе життя. Навчання у ВНЗ базується на формуванні ціннісного ставлення до навчання, де виховний процес розглядається в аксіологічній площині як творення цінностей.

ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВНЗ

Популярність будь-якої організації визначається ступенем обізнаності цільової аудиторії про її місії, основні функції, завдання та успіхи. Найважливішу роль у цьому процесі відіграють заходи, спрямовані на зв'язок з роботодавцями та абітурієнтами.

Для поліпшення позитивної популярності серед роботодавців ВНЗ потрібно робота із засобами масової інформації.

Можливим інструментом формування зв'язків є Інтернет. Дизайн інтернет-сторінки, її сучасність мають сильний емоційний вплив на молоде покоління та може стати визначальним у виборі ВНЗ. Зміст інтернет-сторінки має регулярно змінюватися, дизайн оновлюватися і осучаснювати раз на рік. Для збільшення відвідуваності сторінки треба розміщати розклад занять, оголошення, інформацію про культурне життя студентів, публікувати наукові роботи як викладачів, так і студентів. Формування корпоративної ідентичності ВНЗ сприяють і привітання ювілярів, форуми випускників, оповідання про викладачів, відгуки роботодавців. Також не можна забувати, що за інформацією про ВНЗ до інтернет-сторінки звертаються роботодавці, співробітники кадрових агентств, міжнародні партнери. Саме інформація мережі Інтернет на сьогоднішній день стає основним фундаментом, на якому будується рейтинг ВНЗ.

Одним з напрямків розвитку сучасного ВНЗ є наукова діяльність. Критерієм її успішного функціонування є науково-представницькі заходи, що відображають специфіку підготовки фахівців. До науково-представницьких заходів належать форуми, конференції, асамблеї, конгреси, які залучають величезну кількість фахівців галузі.

Т.О. Петухова

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖЕВОЇ ПОЛІТИКИ ВНЗ

Динамічні зрушення у сфері вищої освіти, необхідність швидкого реагування на зміну ринку навчальних закладів ставлять перед ВНЗ серйозні завдання формування та реалізації рейтингової політики, стратегічного позиціонування та режиму відкритої взаємодії з громадськістю.

Загострення конкуренції на ринку ВНЗ з'явилося передумовою до формування поняття рейтингу ВНЗ. Говорячи про рейтинг установи, важливим стає також розгляд іміджу як образу, репутації, думки широкої публіки, споживачів і клієнтів про престиж організації, її продукти і послуги, репутації керівників. Одне з найскладніших завдань у роботі з

формування іміджу полягає у створенні системи забезпечення реалізації складових іміджу. Тут можна виділити дві групи способів, які передбачають визначення основних актуальних напрямів діяльності, і в їх рамках набір методів, прийомів і технологій. Перша група способів – це участь у ярмарках випускників, що проводяться для роботодавців, організація семінарів, конференцій для аудиторій, в яких зацікавлений навчальний заклад, співпраця з виховними та освітніми установами, що здійснюють виховання і навчання майбутніх учнів, студентів, слухачів і т. д.; організація спеціалізованих виставок; проведення заходів по зв'язках з громадськістю – організація днів відкритих дверей, презентацій, робота з профорієнтуючими організаціями, професійно-громадськими організаціями (асоціаціями, спілками, фондами); популяризація діяльності навчального закладу через ЗМІ та ін.; рекламування – використання різного роду рекламних засобів (рекламні листівки, буклети, бюлетені, сувенірна продукція, радіо, телебачення, Інтернет, зовнішня реклама та ін.). З можливих організаційно-економічних способів підтримки сприятливого іміджу основного закладу є три найбільш важливих: створення фонду розвитку іміджу; визначення структури менеджменту іміджу та системи її функціонування; формування системи сприятливого іміджу, що базується на психологічних, соціальних та економічних механізмах стимулювання зацікавленості членів колективу у формуванні сприятливого іміджу навчального закладу.

*Л.Є. Ревуцька,
В.М. Орлова*

РОЗВИТОК І САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАЧА ВНЗ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВНЗ

Усі модернізаційні зміни перш за все пов'язані з особистістю викладача, педагога і вченого, який повинен мати адекватне уявлення про проблеми сучасності і розуміти важливість свого внеску в їх вирішення. Особистісні якості, духовний світ, невпинне прагнення до самореалізації викладача вищої школи стають найважливішими чинниками успішної організації освітнього процесу, його першоосновою та впливають на підвищення конкурентоспроможності вищого навчального закладу. Вирішити завдання самореалізації особистості належить саме викладачу ВНЗ, який здатен формувати гуманістичну спрямованість майбутніх спеціалістів, забезпечити їх особистісне і професійне зростання, створити умови для розкриття духовного потенціалу і саморозвитку творчої індивідуальності.

Таким чином, сьогодення вимагає високопрофесійного, компетентного викладача, який би прагнув власної самореалізації у

професійно-педагогічній діяльності, втілював сучасні принципи навчання і виховання, змінив сенс і характер стосунків викладача і студента, поважав суверенність особистості та одним з головних своїх завдань вважав виховання у студентів прагнення до самореалізації.

О.Г. Кірдіна

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Потреба в пізнанні – одна з головних людських потреб, на основі якої відбувається освоєння індивідом багатоговікового людського досвіду. У різні періоди життя людини змінюються об'єкти його інтересу, форми і способи придбання знань, проте потреба в пізнанні як внутрішня властивість людини, з роками не тільки не притупляється, але і отримує свій подальший розвиток.

Останніми роками в психологічній науковій літературі питанням мотивації навчальної діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, оскільки питання про мотиви – це по суті питання про якість навчальної діяльності. Переважання зовнішніх, утилітарних мотивів веде до того, що навчання має формальний характер, відсутній творчий підхід, самотійна постановка учбових цілей. Відомо, що саме негативне або байдуже ставлення до навчання може бути причиною низької успішності, або неуспішності, студента.

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної освіти є побудова такого процесу навчання, який міг би бути основою формування мотиваційної сфери студентів.

У зв'язку з цим виникають суперечності між існуючим станом мотивації навчання у студентів ВНЗ і сучасними вимогами до їх навчальної активності; між потребами практики в науково обґрунтованих з управління мотиваційною сферою студентів і відсутністю достатніх для цього науково-психологічних знань.

Формування повноцінної особистості студента має важливе практичне значення. Це підкреслюється науковими працями багатьох авторів. Формування особистості людини відбувається упродовж всього її життя, а саме у вищій школі закладаються основні особисті якості фахівця, у подальшій професійній діяльності відбувається «подальша шліфовка як особистості». До числа найважливіших якостей особистості сучасного фахівця можна віднести ініціативу та відповідальність, спрямованість до новаторських рішень, потребу у постійному оновленні своїх знань.

У процесі навчання в студента виникають деякі проблеми, психолого-педагогічний аспект яких пов'язаний з пристосуванням до нової дидактичної ситуації, що принципово відрізняється від шкільної формами та методами організації навчального процесу. Ця новизна та пов'язані з

нею труднощі створюють свого роду дидактичний бар'єр, який повинен бути подоланий. З цього випливає, що у розвитку особистості майбутнього фахівця важливе значення має формування позитивних мотивів і дійсних цілей, оскільки мотиви та цілі є можливими детермінантами діяльності.

Структура мотивів студента, сформована у час навчання, стає стержнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина виховання особистості студента.

Таким чином, об'єктом є навчальна діяльність студента а предметом-психолого-педагогічні проблеми формування мотивів навчання у студентів.

Метою є дослідження психолого-педагогічних проблем формування мотивів навчання у студентів та пропозиції щодо підвищення цих мотивів.

*Л.В. Ричкова,
О.В. Чала*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ ФАХІВЦЯ

Сучасне суспільство потребує компетентних фахівців у різних сферах діяльності. За вимогою роботодавців, такі спеціалісти повинні мати не тільки професійні знання, уміння та навички, але й можливість б приймати відповідальні рішення в ситуаціях вибору. Вони мають бути схильними до співробітництва, вирізнятися мобільністю, динамізмом, конструктивним мисленням, здатністю до адаптації, умінням реалізувати свої творчі здібності. Компетентність доцільно визначити як сукупність здібностей до реалізації знань, умінь і досвіду для успішної професійної діяльності, що потребує розуміння проблеми, прогнозування результатів, визначення перешкод, причин їх виникнення, напрямків їх усунення, а також реалізації потрібних для досягнення результатів дій та оцінки таких результатів.

У сучасних наукових публікаціях намітилася тенденція до переходу від кваліфікаційної моделі спеціаліста до компетентної. При компетентному підході цілі щодо освіти пов'язуються не тільки з виконанням конкретних фахових функцій, але й з інтегрованими вимогами до результату освітнього процесу. Необхідність такого переходу визначається зміною освітньої парадигми з принципу адаптивності на принцип компетентності. Компетентнісний підхід має суттєві відмінності від традиційного, що заснований на передачі знань. При традиційному підході викладач передає студентам знання у вигляді принципів, методів, алгоритмів, які студент може використовувати у типових ситуаціях у своїй діяльності. Однак у практичній діяльності виникають нетипові ситуації, що

характеризуються додатковими умовами, правилами, обмеженнями і потребують гнучкості, самостійності, ініціативності виконавця.

У доповіді міжнародної комісії Жак Делор (Jacques Lucien Jean Delors) визначив чотири положення, на яких базується освіта XXI століття: навчити пізнавати; навчити робити; навчити жити разом; навчити жити.

Тобто компетентнісний підхід охоплює такі складові, що визначають зміст освіти:

- розвиток у студентів здібностей до самостійного вирішення проблем у сфері своєї професійної діяльності з використанням надбаного за період навчання досвіду;

- створення на основі розвитку здібностей під час навчання умов для формування досвіду у студентів;

- використання поетапної оцінки результатів для визначення рівня компетентності студентів.

Ю. Татур обґрунтував необхідність переходу до компетентнісної моделі таким чином:

- 1) формування узагальненої моделі якості, абстрагованої від конкретних дисциплін і об'єктів праці, дозволяє говорити про більш широке можливе поле діяльності, що важливо для підвищення мобільності молодих спеціалістів на ринку праці;

- 2) модель випускника, основана на компетентнісному підході, буде мати значно меншу кількість її складових елементів, ніж при її описуванні через знання, уміння і навички;

- 3) використання компетентнісного підходу для описування результатів освітнього процесу буде сприяти створенню єдиного ринку трудових ресурсів, розширить можливості працевлаштування молодих спеціалістів-випускників;

- 4) при переході до нової моделі випускника повинні бути використані раніше створені моделі і досить чітко виділені взаємозв'язки між старими і новими моделями.

Таким чином, компетентнісний підхід є елементом нової парадигми освіти, що передбачає гнучке, творче використання знань і навичок для вирішення проблемних задач у професійній діяльності, а формування компетентнісної моделі фахівця є однією з умов впровадження положень Болонського процесу та входження України у світовий освітній простір.

О.О. Євсєєва, В.Ф. Мінка

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ ВНЗ

Впровадження системи оцінки якості діяльності професорсько-викладацького складу ВНЗ має на меті підтримку і розвиток у науково-

педагогічному пошуку і творчого надавання постійної уваги потребам і запитам професорсько-викладацького складу іншим категоріям працівників і студентам.

Система оцінки якості діяльності професорсько-викладацького складу ВНЗ передбачає впровадження відповідних напрямів його діяльності:

1. Удосконалення організації структури ВНЗ (впровадження демократичної моделі управління ВНЗ, яка б передбачала рівну участь у прийнятті рішень кафедр – основних складових організаційної структури; створення постійної комісії оцінки якості та ефективності діяльності академії з числа найбільш авторитетних представників професорсько-викладацького складу тощо).

2. Покращення та удосконалення навчальної та навчально-методичної роботи (підвищення якості підготовки фахівців з усіх напрямів і форм навчання з метою забезпечення конкурентоспроможності випускників закладу на ринку праці; створення ефективних інтегрованих навчальних планів-комплексів у складі ВНЗ та ВНЗ I-III рівнів акредитації для збільшення наборів студентів за скороченими програмами тощо).

3. Підвищення якості наукової роботи та налагодження внутрішньогалузевої та міжнародної співпраці (створення умов для наукового зростання кожного викладача та комерціалізації результатів наукових досліджень, ефективного використання наукових і науково-методичних праць, а також педагогічних технологій на різних освітніх рівнях; наближення тематики фундаментальних і прикладних тем кафедральних НДР відповідно до основних пріоритетних наукових напрямів досліджень України тощо).

4. Обґрунтування фінансування та доцільності утримання матеріально-технічної бази (проведення прозорої фінансової діяльності через щорічне затвердження вченою радою кошторису витрат та заслуховування звітів щодо його виконання; розроблення концепції електронної бібліотеки та її філій на факультетах ВНЗ тощо).

5. Поліпшення суспільно-соціальної сфери (моральна і матеріальна підтримка разом з громадськими організаціями та профспілкою відповідно до Статуту ВНЗ; розроблення системи морального та матеріального заохочення працівників, відзначення їх галузевими і урядовими нагородами за вагомий внесок у підготовку педагогічних кадрів, розвиток освіти та виховання студентів тощо).

Наведені вище цілі та положення системи оцінки якості діяльності професорсько-викладацького складу ВНЗ можуть бути покладені в підґрунтя удосконаленого проекту Закону України «Про вищу освіту».

ВИКОРИСТАННЯ ГАЛУЗЕВОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ВНЗ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО РЕЙТИНГУ

Сучасна диференціація економічної підготовки фахівців зумовлена не лише розвитком і поглибленням економічних напрямків і спеціалізації, а також є відгуком на галузеві вимоги до персоналу підприємств і особливості щодо прийняття управлінських рішень.

Залізничний комплекс завжди характеризувався галузевими особливостями, ставив відповідні вимоги до підготовки фахівців економічних напрямків.

Сьогодні вибір абітурієнтами ВНЗ напряму пов'язується з перспективою подальшого працевлаштування. Опитування першокурсників щодо мотивації обрання навчального закладу і напряму підготовки показує, що більшість з ВНЗ орієнтуються саме на працевлаштування на підприємствах галузі.

Спілкування з фахівцями залізничного комплексу, які отримують другу освіту, показує, що при обранні кандидатур на керівні посади в галузі одним з важливих аргументів визнається освіта, отримана в галузевому ВНЗ.

Безумовно, зв'язок ВНЗ з галузевими підприємствами підвищує якість навчального процесу і рівня підготовки фахівців. Такі фактори, як і матеріальна база галузевих ВНЗ, доступ до новітніх технологічних, інноваційних та інтерактуальних здобутків галузевих комплексів перспективи працевлаштування та інші, що забезпечуються галузевими навчальними закладами, сприяють підвищенню їх рейтингу.

СЕКЦІЯ
ФАКУЛЬТЕТУ АВТОМАТИКИ, ТЕЛЕМЕХАНІКИ ТА
ЗВ'ЯЗКУ

І.М. Сіроклин

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "АВТОМАТИКА,
ТЕЛЕМЕХАНІКА ТА ЗВ'ЯЗОК "**

Дисципліна „Автоматика, телемеханіка та зв'язок” передбачена для підготовки фахівців у галузі організації перевезень на залізничному транспорті, формування основних понять про системи, що забезпечують безпеку руху поїздів та підвищують ефективність поїзної роботи.

В процесі викладання предмету в першу чергу приділяється увага елементам та засобам автоматки, що використовуються на транспорті, як традиційним, так і перспективним. При розгляді систем автоматки використовується умовний поділ на перегінні та станційні. Додатково розглядаються гіркові, системи диспетчерського телекерування та інші системи як ті, що мають нижчі вимоги до безпеки функціонування. Такий поділ використано і в курсовій роботі, де в рамках чотирьох розділів студенти ознайомлюються з традиційною системою АБ на перегоні та проводять її модернізацію, виконують загальні проектні рішення за системою ЕЦ на станції та обладнують її мікропроцесорною системою кодового керування. Окремо приділяється увага відображенню поїзної ситуації та сприйняттю команд системою при організації поїзної роботи. Системи розглядаються в контексті історичного розвитку, що дає змогу відтворити наявне різноманіття способів керування та контролю за допомогою пультів, АРМів тощо.

Особливістю викладення дисципліни є стислі строки вивчення значного обсягу матеріалу і, як наслідок, ускладненість контролю знань особливо для заочної форми навчання. В цьому напрямку співробітники кафедри доклали чимало зусиль для формування допоміжного матеріалу в електронному та паперовому вигляді за кожною темою, що вивчається, студенту надається електронний матеріал, за допомогою якого існує можливість моделювати різноманітні штатні та аварійні ситуації роботи систем та засобів автоматки не тільки в навчальних аудиторіях, а і в домашніх умовах за допомогою ПК.

Наявний значний обсяг засобів контролю знань, як у паперовому вигляді, так і у вигляді електронних тестів, при розробленні яких ставиться за мету не тільки оцінка якості вивчення матеріалу, а і безпосереднє закріплення основних знань, розстановка акцентів курсу. Широко застосовуються тести з відкритою формою відповіді на питання, що

дозволяє спонукати студента мислити творчо, а не шаблонно підходити до формулювання своєї думки.

М.В. Ушаков

СУЧАСНИЙ ВЕБ-САЙТ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розвиток комп'ютерної техніки та комунікаційних технологій перетворює останнім часом веб-сайти на один з найпопулярніших інструментів PR у будь-якій сфері і заклади освіти не є винятком. Реалії нашого часу кажуть, що будь-які коледжі та університети повинні мати ефективний веб-сайт, який би приваблював все нових і нових студентів, а також служив би довідником для вже існуючих студентів. Сайти стали рекламним майданчиком, який працює на абітурієнтів, куди за інформацією про ВНЗ звертаються роботодавці, спонсори, іноземні партнери, співробітники кадрових агентств тощо. Саме інформація в Internet – база побудови іміджу ВНЗ [1].

Для виконання своїх цілей, а саме – позиціонування навчального закладу на ринку освітніх послуг, залучення абітурієнтів, спонсорів, партнерів, забезпечення впізнаваності навчального закладу у світі, веб-сайт навчального закладу повинен відповідати деяким вимогам.

Успіх ВНЗ при ознайомленні з ним в Інтернеті багато в чому залежить від враження, яке справляє сайт на його майбутніх абітурієнтів. Чим солідніше сайт, тим солідніше імідж ВНЗ. Дизайн сайту та його сучасність сильно емоційно впливають на абітурієнтів [1]. При розробленні дизайну сайту потрібно уникати великої кількості кольорів, рухомих написів, але використання яскравих кольорів і великої кількості фотографій з життєрадісними обличчями студентів і викладачів, навпаки, приваблює відвідувачів. Емоційний фактор відіграє у формуванні іміджу основну роль, але інтернет-сторінка не може бути зроблена навічно, бо її зміст і дизайн повинні регулярно змінюватися і оновлюватися.

З метою зростання відвідуваності сторінки на ній розміщують розклад занять, оголошення, інформацію про культурне життя студентів і викладачів, публікують фрагменти їх наукових робіт. Створенню ідентичності ВНЗ сприяють і привітання ювілярів, форуми випускників, оповідання про викладачів. На сайті бажано розміщення інформації про спортивні секції, а також театральні, художні та інші гуртки, що діють на базі навчального закладу.

Останнім нововведенням стали віртуальні прогулянки по університетських містечках, які можна здійснювати, відвідавши сайт того чи іншого американського університету. Американські університети і коледжі активно використовують «віртуальні тури» для реклами власних можливостей та ресурсів (територія, будівлі, лабораторії тощо) [2].

Для залучення спонсорів, а також створення позитивного образу навчального закладу в очах наукових співтовариств і суспільства в цілому, на сайтах необхідні спеціалізовані розділи для викладачів, вчених, роботодавців, а також бібліотека, новини ВНЗ, інформація про різні події та заходи, життя гуртожитку, практику і працевлаштування випускників.

Одним з найбільш прямих способів залучення й утримання аудиторії є наявність і якісне функціонування на сайті віртуальних довідкових служб (Гарячі лінії, Запитання-Відповіді, ВСС Бібліотеки). Дуже важливо при цьому дотримуватися декларованих термінів, якості і дружелюбності відповідей.

Не менш важливим є розділ доступу до курсів дистанційної освіти. При цьому необхідні курси, призначені не тільки для студентів ВНЗ, а й для абітурієнтів і викладачів.

За основу структури Веб-ресурсів університету може бути взята наступна структура, яку запропонував В.М. Кухаренко.

- Офіційний сайт
загальні відомості про університети; факультети, кафедри; навчальний процес; наука; міжнародна діяльність.
- Спільноти
форум; блоги; конференції; спільноти кафедр; бібліотека; поточна інформація про навчальний процес кафедр.
- Репозитарій
наукові статті; монографії; навчальні посібники; методичні вказівки; довідники;
- Дистанційна освіта
для студентів; для викладачів; для підприємців; для школярів.

Функціонування інтернет-сайту – справа не тільки технічних служб, але й творчості співробітників і студентів, що регулярно оновлюють її зміст.

Зроблено аналіз існуючих сайтів як вітчизняних, так і закордонних університетів. Показано їх переваги та недоліки, пропонуються шляхи вдосконалення веб-ресурсів академії залізничного транспорту.

С.Є. Бантюков, І.В. Піскачова

ДЕЯКІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ УкрДАЗТ

Для побудови успішної кар'єри випускників вищого навчального закладу (ВНЗ) потрібні якісні знання. В умовах стрімко зростаючого попиту на якісну вищу освіту зростає актуальність виявлення ВНЗ, що відповідають міжнародним вимогам. Цим і пояснюється факт появи і проведення глобальних рейтингів ВНЗ світу.

У даний час, згідно з існуючими методиками розрахунку міжнародного рейтингу вищих навчальних закладів, позиція УкрДАЗТ, як і інших українських ВНЗ, недостатньо висока. Це комплексна проблема, для вирішення якої необхідне поліпшення оцінки ВНЗ за всіма показниками ранжирування.

Необхідно виділити лідируючі системи оцінювання: Times Higher Education/World University Rankings, QS Quacquarelli Symonds, Академічний рейтинг університетів світу (ARWU), Шанхайського університету, Webometrics та ін. Рейтинг перших двох систем оцінювання складається з таких показників: число згадувань ВНЗ академічною спільнотою (40%); число згадувань ВНЗ професійними роботодавцями (10%); частка іноземних студентів ВНЗ (5%); частка іноземних співробітників ВНЗ (5%); співвідношення числа співробітників і студентів ВНЗ (20%); індексу цитованості співробітників ВНЗ (20%). Перші два показники є функцією якості освіти та наукової діяльності. Наступні три показники характеризують кадровий склад ВНЗ. Частка іноземних студентів і співробітників ВНЗ залежить від його популярності за кордоном, тобто пов'язана з представницькою функцією. Останній показник - індекс цитованості залежить від доступності робіт в мережі Інтернет. Таким чином, можна виділити два фактори впливу веб - сайту на позицію ВНЗ в рейтингу: привабливість представлення ВНЗ для іноземної аудиторії і доступність наукових публікацій в Інтернет.

Рейтинг Webometrics безпосередньо пов'язаний з представницьким сайтом ВНЗ.

Розглянемо можливі заходи щодо підвищення міжнародного та українського рейтингу УкрДАЗТ:

1. Підвищити репутацію ВНЗ у роботодавців. Проводити ярмарки вакансій, брати участь у програмах підприємств та корпорацій з пошуку фахівців; створити домовленості з великими компаніями про проходження практики й стажування студентів (не тільки на залізниці).

2. Для покращення цитованості публікацій студентів та викладачів ВНЗ відкрити сайт з інтернет-збірником науково-технічних праць, в якому наукові праці покриваються різними пошуковими системами, та забезпечити безкоштовну публікацію в ньому для співробітників та студентів ВНЗ.

3. Необхідно приділяти велику увагу рівню знання англійської мови як викладачами ВНЗ, так і студентами. Це дозволить створити англomовні групи для усунення мовного бар'єру, зміцнення міжнародних зв'язків, залучання іноземних студентів, сприяє обміну викладачами з провідними університетами світу.

ЗАСТОСУВАННЯ ДИНАМІЧНИХ СЛАЙД-ЛЕКЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ОБЧИСЛЮВАЛЬНА ТЕХНІКА ТА ПРОГРАМУВАННЯ»

Аналізуються можливості, переваги та недоліки використання слайд-лекцій, як нових інформаційних технологій, на лекційних заняттях при вивченні дисципліни «Обчислювальна техніка та програмування», висвітлюється авторській підхід до складання та використання в навчальному процесі слайд-лекцій, наводяться приклади.

Інформаційно-комунікаційні технології є важливим фактором, який впливає на глобалізацію інформаційного простору та формує сучасне суспільство. Тому можна говорити, що елементи традиційної системи навчання набувають нових форм.

Актуальним у сфері навчання є розроблення новітніх інформаційних технологій, які, засновуючись на існуючій комп'ютерній базі, підвищують якісний рівень навчального процесу при проведенні лекцій за рахунок модернізації традиційної форми навчання. Такою новою формою навчання, на яку слід звернути особливу увагу, є динамічна лекція.

Метою роботи є аналіз розроблених та впроваджених у навчальний процес авторських матеріалів (слайд-лекцій) з дисципліни «Обчислювальна техніка та програмування», що читається для студентів першого курсу механічного факультету.

Питаннями впровадження нових інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальний процес, в даному випадку, формулюванням педагогічних вимог, методичних принципів удосконалення лекцій активно займаються викладачі інституту підвищення кваліфікації.

Як показує досвід, саме впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в навчальний процес стає важливим при вивченні дисциплін, що швидко змінюються, особливо для студентів, які тільки-но вступили до лав академії та ще адаптуються до навчання у вищому навчальному закладі.

Для того, щоб студент мав можливість ефективно сприймати більше теоретичного матеріалу за відведений час, на лекції застосовується проектор та ноутбук (флеш-носій, карта пам'яті з **картридером** та інші носії, що підключаються через USB-порт).

Саме таке поєднання надає можливості:

- застосовувати інструментарій презентацій для візуалізації теоретичного матеріалу;
- зберігати нотатки, зроблені лектором під час проведення лекції;
- стисло вести конспект лекцій студентам, завдяки наявності роздаткового матеріалу (друкованих слайдів);
- перевіряти знання студентів під час проведення лекції;

- демонструвати роботу програм в інтерактивному режимі;
- виводити отримані під час програмування результати в динаміці лекції;
- одночасно візуалізувати різну інформацію (текстову, графічну, звукову, анімаційну), що дозволяє активно сприймати інформацію;
- сконцентрувати увагу студентів на основних моментах навчального матеріалу та встановити зв'язки між їх складовими за рахунок підвищеної структурованості матеріалу, що підвищує ефективність навчання;
- переглядати Web-сайти (за наявності WiFi);
- використовувати матеріали для самостійної роботи та в режимі консультацій.

Автори вважають доцільним використання в певні моменти викладання слайдів-вставок (розважальних пауз), що містять афоризми, тим самим дозволяючи студентам зняти психологічне навантаження і підвищити свій інтелектуальний рівень.

Завдяки тому, що структура лекції має такі ж складові, що і звичайна лекція, студенти простіше адаптуються до умов навчання у ВНЗ.

Н.М. Завгородня

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНОЇ КОМПАНІЇ

ВНЗ – це важливий соціальний інститут, у якому створюються суспільні блага (освітні послуги) і нормативи, зразки поведінки, взаємин у колективі й із зовнішнім середовищем, зацікавленими сторонами (зовнішніми партнерами, клієнтами, органами влади й т.п.). Він є одним з основних ланок у ланцюзі соціалізації й самореалізації особистості.

Престиж ВНЗ – це основа його розвитку, життєдіяльності, успіху. А один з основних критеріїв престижності ВНЗ – якість його абітурієнтів, студентів 1 курсу.

Дуже важливо, правильно побудувавши вступну компанію, залучити у ВНЗ саме «своїх» абітурієнтів.

Ми повинні розуміти, що майбутнє світу залежить не від нас, кому сьогодні 40-60 років, а від 20-річних. Тільки якщо вибір професії буде правильним, а це значить, професія стане улюбленою справою, людину можна вважати такою, що відбулася в професії, і, при бажанні та працелюбності, така людина зуміє багато досягти в житті.

Нами було проведено невелике соціологічне опитування серед студентів харківських вузів. Воно проводилося з метою розроблення деяких рекомендацій для майбутніх абітурієнтів щодо вибору професії й ВНЗ, навчання в якому було б для них найбільш корисним, та з'ясування шляхів підвищення ефективності проведення вступної компанії ВНЗ.

Це дослідження, наприклад, дозволило визначити, що для студентів технічних ВНЗ досить низький рівень виправдання очікувань від навчання (21 %), тоді як для гуманітарних спеціальностей він досить високий (67 %). Це обумовлено не тільки тим, що майбутні студенти не достатньо інформовані про умови та вимоги під час навчання, а й у тому числі наявністю проблем у абітурієнтів з вибором майбутньої професії. Але, незважаючи на це, до моменту закінчення ВНЗ бажання працювати за спеціальністю зберігають більш однієї третини студентів.

За результатами дослідження можна було надати такі рекомендації для підготовки до проведення вступної компанії:

- необхідно щорічно проводити анкетування першокурсників з метою з'ясування мотивації вступу в академію, регіонів, з яких прибули першокурсники, і «неохоплених» регіонів;
- проводити анкетування студентів 4-5 курсів з метою визначення професійної задоволеності в процесі навчання, професійних очікувань у момент закінчення навчання;
- проводити аналіз фактичного працевлаштування випускників (постійно).

Дотримання цих рекомендацій, на нашу думку, разом з іншими заходами, що передбачаються планами проведення профорієнтаційної та вступної компанії, дозволить підвищити їхню ефективність та успішність.

О.Є. Пенкіна

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

Впровадження в навчальний процес комп'ютерних навчально-контролюючих систем, що володіють в силу своєї інтерактивності потужними можливостями розгалуження процесу пізнання і дозволяють суб'єкту, якого навчають, прямо включитися в потрібну йому тему – це один з найбільш дієвих способів підвищення ефективності навчання. Сучасні комп'ютерні дидактичні програми (електронні підручники, комп'ютерні задачки, навчальні посібники, гіпертекстові інформаційно-довідкові системи- архіви, каталоги, довідники, енциклопедії, тестуючі та моделюючі програми-тренажери тощо) розробляються на основі мультимедійних технологій, які виникли на стику багатьох галузей знання.

Ключову роль у створенні мультимедійних підручників відіграє роль методичне забезпечення розробок. Мультимедіа-підручники покликані автоматизувати всі основні етапи навчання – від викладу навчального матеріалу до контролю знань і виставлення підсумкових оцінок. При цьому весь обов'язковий навчальний матеріал переводиться в яскраву, захоплюючу, з розумною часткою ігрового підходу, мультимедійну форму з широким використанням графіки, анімації, в тому числі інтерактивних,

звукових ефектів і голосового супроводу, включенням відеофрагментів, морфінгу і т.п.

Електронний підручник повинен забезпечувати виконання всіх основних функцій, включаючи подання теоретичного матеріалу, організацію застосування первинно отриманих знань (виконання тренувальних завдань), контроль рівня засвоєння (зворотний зв'язок!), задання орієнтирів для самоосвіти. Реалізація всіх ланок дидактичного циклу процесу навчання за допомогою єдиної комп'ютерної програми істотно спростить організацію навчального процесу, скоротить витрати часу учня на навчання і автоматично забезпечить цілісність дидактичного циклу в межах одного сеансу роботи з електронним підручником. Процес навчання відбувається на принципово новому, більш високому рівні, так як електронний підручник дає можливість працювати в найбільш прийнятному для учня темпі, забезпечує можливість багаторазових повторень і діалогу між учнем та вчителем, в даному випадку комп'ютером. Методична сила мультимедіа якраз і полягає в тому, що студента легше зацікавити і навчити, коли він сприймає узгоджений потік звукових і зорових образів, причому на нього впливають не тільки інформаційно, а й емоційно.

Як показує практика, максимального ефекту в процесі навчання можна домогтися, використовуючи в освітньому процесі інтерактивні дидактичні ігри та тренажери, що являють собою колективну чи індивідуальну діяльність в умовах змодельованих ситуацій і спрямовані на формування професійних умінь і навичок. Інтерактивна гра дозволяє моделювати як реальні ситуації, що виникали раніше в різних сферах майбутньої професійної діяльності, так і вигадані з метою формування особистості майбутнього фахівця, певні професійні якості та навички. Однак створення саме дидактичних ігор та електронних тренажерів викликає найбільші труднощі при створенні ЕНМК. Це пов'язано як з програмно-технічними, так і з методичними труднощами реалізації таких проектів.

Вирішення проблеми з'єднання потоків інформації різної модальності (звук, текст, графіка, відео) робить комп'ютер універсальним навчальним і інформаційним інструментом для практично будь-якої галузі знання і людської діяльності.

Л.А. Клименко

ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Розвиток інтернет-технологій заклав основи сучасної якісної дистанційної освіти. На сьогодні провідні європейські ВНЗ

використовують у навчальному процесі сучасні інформаційно-освітні інтернет-технології, дозволяючи зробити доступнішою вищу освіту. Не усі ВНЗ можуть собі дозволити дистанційне навчання, це пов'язано з тим, що потрібні як технічні ресурси, так і висококваліфікований професорсько-викладацький склад для розроблення авторських навчальних програм. Ефективне використання інформаційних технологій в освіті може значно поліпшити ефективність навчання і скоротити витрати на нього.

Дистанційна освіта (заочне навчання) - це навчання на відстані. На відміну від звичайного заочного, дистанційна освіта - зручна освіта без відриву від роботи і сім'ї, що дозволяє вчитися далеко від освітньої установи. За допомогою Інтернету абсолютно будь-яка людина може отримати дистанційну освіту у будь-якій точці планети. Для дистанційного навчання студентів потрібен доступ до комп'ютера і Інтернету.

Ця система надає студентам цілодобовий доступ до навчальних матеріалів, що включають повний курс методичного забезпечення : практичні, контрольні, тестові завдання, курс лекцій, електронну бібліотеку. Навчання проводиться з використанням рейтингової системи. Успішність студентів відбивається в електронному журналі оцінок. Такий недолік дистанційної освіти, як відсутність особистого контакту з викладачем компенсується on-line консультаціями, форумом, відправкою повідомлень, E-mail листуванням. Виконані роботи студенти за допомогою форми відправки файлу відправляють викладачеві на перевірку, а викладач або оцінює роботу, або, вказавши на недоліки в коментарях до роботи, відправляє роботу на доопрацювання. Також студент спілкується з однокурсниками, бере участь в семінарах, форумах і дискусіях. Кожен семестр в курсах системи поповнюється навчально-методичний матеріал, за необхідності вносяться коригування в установки курсів з метою створення найбільш зручних і сприятливих умов для освоєння циклу навчальних дисциплін. Таким чином, актуальне, інноваційне, гнучке інформаційно-освітнє середовище сприяє отриманню ділових і організаторських навичок і дозволяє студентам домагатися значних успіхів у професійній кар'єрі, незважаючи на труднощі в економіці. Дистанційне навчання зовсім не зобов'язує студентів і викладачів категорично не контактувати один з одним в реальному житті.

М.А. Мірошник

ЗАСТОСУВАННЯ ПЛІС СТУДЕНТАМИ ПРИ ВИКОНАННІ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Безперервний розвиток ринку радіоелектронної апаратури (РЕА) вимагає постійного вдосконалення методичної бази кафедри, яка використовує її у процесі підготовки інженерів з комп'ютерних систем,

тобто безперервного розвитку лабораторних комплексів, що застосовуються в процесі навчання для закріплення навичок роботи з реальними виробами.

Найбільш важливим етапом у підготовці студента є випускна кваліфікаційна робота – дипломний проект (ДП), де він повинен проявити всі свої професійні якості за допомогою розв'язання задач, поставлених в технічному завданні. Якісно виконати ДП не можливо без застосування новітньої та / або перспективної елементної бази, а також без застосування сучасних методів проектування.

Прагнучи до досягнення високого технічного рівня ДП, студенти в ході дипломного проектування все частіше використовують програмовані логічні інтегральні схеми (ПЛІС), які поєднують переваги масового заводського виробництва ІС з можливістю гнучкого підбору структури ІВ для малосерійних спеціалізованих пристроїв. Основна перевага – малий час виготовлення необхідних замовних варіантів схем, зникає необхідність звертатися до виробників ІМС для нанесення металевої маски і установлення кристала в корпус, час отримання потрібної ІС із стандартної ПЛІС вимірюється секундами і хвилинами. Це забезпечує ряд переваг застосування ПЛІС: зменшення габаритів пристрою; підвищення технічних характеристик за рахунок малого часу затримки на вентиль системного швидкодії, скорочується споживана потужність пристрою; гнучкість конфігурації пристроїв, зміна внутрішніх зв'язків ПЛІС, можливість модернізації апаратної частини і введення нових ознак в апаратуру; забезпечення ефективного програмування роботи пристрою із застосуванням мови VHDL або Verilog. Використання ПЛІС є вдалим рішенням для реалізації різних схемотехнічних алгоритмів, побудови складних пристроїв, обробки даних. ПЛІС володіє достатньою логічною ємністю, зручною архітектурою, високою надійністю і вдалим співвідношенням ціна - логічна ємність.

У дипломному проектуванні ПЛІС застосовуються при розробленні оригінальної апаратури, що вимагає нестандартних схемотехнічних рішень, і при проектуванні малогабаритних і швидкодіючих пристроїв. ПЛІС може замінити до декількох десятків корпусів стандартної логіки і тим самим значно зменшити габарити обладнання. Застосовуючи ПЛІС в дипломних проектах, студенти скорочують терміни і витрати на проектування, а також підвищують можливості модифікації і налагодження апаратури. Окремо ПЛІС застосовуються при створенні лабораторного, дослідницького обладнання для потреб випускаючих кафедр. На основі ПЛІС легко проводити емуляцію схем, які підлягають подальшій реалізації на іншій елементній базі, в основному на мікроконтролерах і елементах жорсткої логіки. Найбільш широко ПЛІС використовуються в мікропроцесорній і обчислювальній техніці. На їх основі розробляються допоміжні пристрої для спільної роботи з мікропроцесорами, а також формувачі логічних сигналів, цифрові фільтри,

схеми обробки сигналів, процесори швидкого перетворення Фур'є. Досить значного поширення ПЛІС отримали як графічні співпроцесори для верстатів з ЧПК.

Ефективне використання ПЛІС можливе тільки із застосуванням систем автоматизації проектування (САПР). Програмне забезпечення стандартних пакетів САПР дозволяє описати схему за допомогою мови VHDL, або за допомогою створення принципової схеми пристрою та на основі створеного опису виконати проектування, тобто сформувати так звану таблицю прощиття ПЛІС. Більшості САПР притаманні такі додаткові функції, як мінімізація, верифікація, моделювання і т.д.

Найбільш поширеною і потужною САПР для проектування пристроїв на ПЛІС є OrCAD, яка забезпечує моделювання і наскрізне проектування аналого-цифрового РЕА і дозволяє ефективно працювати з проектами, що містять ПЛІС, завдяки можливості автоматичної інтеграції з ПЛІС проектованої схеми, яка спрощує створення умовного графічного позначення (УГО) самої ПЛІС в бібліотеці компонентів. Компанія Xilinx пропонує засоби розроблення для ПЛІС, випускаються нею – це САПР Xilinx ISE Design Suite, яка підтримує роботу з ПЛІС типу CPLD і FPGA.

К.А. Трубочанінова, Н.А. Корольова

ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Впровадження сучасних технологій у навчальний процес, зокрема в проведення усіх видів занять, привнесе якісне поліпшення та підвищення ефективності. Підвищення ефективності лекцій можливо за рахунок застосування комп'ютерних технологій, мультимедійних та сучасних технічних засобів візуалізації. Метою створення відеолекцій є підвищення пізнавальної активності студентів при вивченні дисципліни в цілому або її окремих, найбільш важких для засвоєння розділів. Відеолекція дозволяє сполучити текстову і графічну інформацію (фотознімки, графіки, рисунки, структурні й електричні принципові схеми) з комп'ютерною анімацією, моделюванням досліджуваних процесів. Фактично відеолекція є засобом управління освітнім процесом як в аудиторії з більшою кількістю студентів, так і дистанційно.

Відеолекція дозволяє підвищити ефективність навчального процесу за рахунок віртуальної присутності на підприємствах й установах за профілем майбутньої спеціальності; показу явищ, що швидко змінюються, процесів, подій; віртуальної участі при вирішенні реальних управлінських або виробничих завдань; зміни видів діяльності, переключення уваги й використання як раціонально – логічного, так і емоційно-образного мислення.

Оскільки відеолекції містять досить великий обсяг інформації, то для активації самостійної роботи студентів розроблені відеолекції повинні бути розміщені в локальній мережі факультету та на сайті навчального закладу для дистанційного навчання, а також бути доступними в комп'ютерних класах під час проведення практичних та лабораторних занять.

Необхідно також відзначити й недоліки відео занять: підготовка висуває високі вимоги до рівня володіння викладачами програмними засобами візуалізації, необхідні додаткові витрати робочого часу на підготовку, а також матеріальні та фінансові ресурси.

М.Г. Давиденко, В.І. Кравченко

СУМІСНЕ ВИКОРИСТАННЯ НАТУРНОГО ТА КОМП'ЮТЕРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТІВ У ХОДІ ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕЛЕКТРОТЕХНІКА ТА ЕЛЕКТРОМЕХАНІКА»

Лабораторна робота являє собою експериментальні дослідження, які виконуються в підконтрольному середовищі. Мета навчальної лабораторної роботи полягає в експериментальній перевірці певних теоретичних положень, а також у розвитку і закріпленні в студентів навичок проведення експериментів. Натурний експеримент виконують безпосередньо на реальному об'єкті досліджень. Комп'ютерний експеримент виконують у віртуальному середовищі над відтвореною в цьому середовищі математичною моделлю реального об'єкта. Для комп'ютерних експериментів з електротехніки використовують тільки безумовно коректні математичні моделі відповідних пристроїв. На кафедрі електротехніки та електричних машин УкрДАЗТ ці моделі базуються на точному (в межах похибок обчислень) уявленні елементів електричних схем, що надає результатам моделювання статус еталонних. У ході натурного експерименту за тими ж самими схемами складають реальний макет кола, причому числові величини параметрів його елементів мають певні відхилення від точних значень, обумовлені технологічними та іншими факторами. Виконавши експерименти обох типів, студенти одночасно отримують у своє розпорядження ідеалізовані результати вимірювань та результати, спотворені під дією вказаних факторів. Ідеалізовані результати, як упевнюються студенти, збігаються з результатами попередніх обчислень, в той час як результати натурного експерименту помітно відрізняються від них. Ця відмінність вимагає пояснення, що, у свою чергу, вимагає з'ясування можливих причин виникнення похибок і аналізу використаного методу та засобів вимірювань. Таким чином, у студентів складається довірче ставлення до комп'ютерного моделювання кіл та, водночас, навички розумного контролю результатів натурного експерименту.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Доступ до мережі Інтернет має практично увесь викладацький склад та значна більшість студентів УкрДАЗТ. Доступ до Інтернету наявний практично на кожній кафедрі академії, а також доступний у медіатеці для кожного студента. Крім того, Інтернет є практично у кожного вдома. У свою чергу, відбувається поширення сучасних мобільних пристроїв, які надають зручний доступ до Інтернету практично в будь-якому місці. Все це робить використання Інтернету ефективним каналом комунікації між викладацьким складом та студентами, що можна використовувати у навчальному процесі.

В першу чергу Інтернет можна використовувати для передачі інформації, спілкування в реальному часі. При цьому співрозмовники можуть перебувати в різних кінцях міста, країни і т. д. Для цього можна використовувати такі безкоштовні інструменти, як EMail, ICQ, IP-телефонія та соціальні мережі. Особливо це актуально для заочного та дистанційного навчання.

За допомогою Інтернету можна ефективно в реальному часі проводити як індивідуальні, так і групові консультації, в тому числі можна провести дистанційні лекційні заняття. Для цього можна використовувати вебінари, коли у реальному часі викладача слухає група студентів. Крім того, такі вебінари можна зберігати для наступного поширення серед інших студентів. В Інтернеті існують безкоштовні інструменти для проведення вебінарів.

За допомогою EMail розсилки, об'яв у соціальних мережах та ін. можна миттєво повідомляти групу студентів про будь-які події, зміни у навчальному процесі та ін.

У соціальних мережах є можливість безкоштовно створити публічну групу, наприклад кафедри або деканату, де в реальному часі розміщувати актуальну інформацію для студентів, інформацію з рекомендаціями стосовно навчального процесу та ін. Це дозволить збільшити оперативність та якість отримання студентами корисної та важливої для них інформації.

Використання інтернет-технологій може значно покращити навчальний процес, зробити його більш сучасним. На теперішній час для цього є усі умови.

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ У ЛАБОРАТОРНИЙ ПРАКТИКУМ З ФІЗИКИ

Основна вимога до випускника інженерно-технічного ВНЗ – це професійна компетентність, яка передбачає поєднання теоретичних знань і практичної підготовленості випускника. На формування цих якостей, як і інші предмети, що вивчаються в академії, спрямований курс фізики, в який невід'ємною частиною входить лабораторний практикум. Головними завданнями проведення лабораторних робіт є ілюстрація теоретичних положень фізики, а також ознайомлення з приладами і методикою проведення дослідів. Велика частина лабораторних робіт, що виконуються студентами академії в даний час на кафедрі фізики, має багаторічну історію. У той же час сучасний розвиток комп'ютерної техніки, використання її на залізничному транспорті ставлять завдання нових підходів до проведення навчального лабораторного фізичного практикуму з використанням комп'ютерів. Основне призначення комп'ютерів в оновлених лабораторних роботах – це обробка досліду і подання його результатів в наочному вигляді. Серед лабораторних робіт з використанням комп'ютерів, які впроваджені на кафедрі фізики, це роботи з механіки "Визначення нормальної компоненти прискорення за допомогою маятника" та "Визначення моментів інерції тіл і перевірка основного закону динаміки обертового руху за допомогою маятника Обербека", а також роботи з електрики "Визначення електричної ємності за допомогою релаксаційного генератора", "Визначення діелектричної проникності речовини", "Визначення потужності електричного струму та коефіцієнта корисної дії джерела струму" та "Визначення питомого опору металів". При сприятливому розвитку ситуації кафедра планує продовжити модернізацію лабораторного практикуму з фізики та розширити список таких робіт.

СЕКЦІЯ БУДІВЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Л.М. Козар, Г.М. Афанасов

ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Навчальний процес і проведення наукових досліджень у вищій школі повинні бути нерозривно пов'язані між собою. Цілком природним є їх взаємопроникнення, розвиток і збагачення на цьому підґрунті. Серйозні наукові дослідження можуть успішно здійснюватися дослідниками-початківцями тільки на основі глибоких загальнотехнічних і спеціальних знань, отриманих ними в ході навчального процесу. У свою чергу, системні наукові дослідження зміцнюють отримані знання і дають змогу отримати ряд професійних компетенцій, необхідних молодим фахівцям. Отже, планувати, як навчальний процес, так і наукові дослідження у ВНЗ, треба, безумовно, з урахуванням цієї обставини. Це створює об'єктивні передумови успішного впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес для його розвитку і вдосконалювання.

Метою цього впровадження є підвищення якості професійно-компетентнісної підготовки, а в остаточному підсумку — конкурентоспроможності випускників кафедр на ринку інтелектуальної праці у наукомістких галузях виробництва.

На шляху досягнення цієї мети можна виділити два основні напрямки:

- підвищення професійної компетентності викладацького складу на базі розв'язання актуальних наукових завдань і підготовка у ході виконання НДР нових науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації із числа аспірантів кафедр;

- удосконалювання змістовного боку навчального процесу та його методичного забезпечення на основі системного розуміння перспектив розвитку наукомістких галузей виробництва.

Конкретними задачами щодо впровадження результатів НДР у навчальний процес є:

- актуалізація в навчальному процесі змістовних аспектів знань, необхідних для успішного розвитку наукомістких галузей виробництва;

- удосконалювання прикладних знань викладацького колективу в частині розуміння перспектив розвитку галузі, науково-технічних задач, які стоять перед нею, та шляхів їх розв'язання;

- підвищення мотивації студентів щодо вивчення загальнотехнічних і спеціальних дисциплін, заняття всіма формами творчої діяльності, зокрема, винахідницькою роботою;
- залучення талановитої молоді із числа випускників аспірантури до педагогічної роботи у вищій школі на базі успішної комбінації творчих стимулів самовдосконалення і прийнятної матеріальної задоволеності, досягнення на цій основі необхідної кадрової наступності та стабільності педагогічного колективу базової випускаючої кафедри;
- розширення інформаційного базису навчального процесу в частині наявного вітчизняного та світового досвіду;
- удосконалювання методичного забезпечення основних спеціальних дисциплін для аудиторної, і особливо, самостійної роботи студентів;
- створення банку актуальних завдань на виконання курсових і випускних кваліфікаційних робіт за реальною виробничою тематикою.

О.В. Романенко

ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Емоції справляють вплив на усі сфери людського життя, в тому числі і на навчання. Існують переконливі дані, які свідчать про те, що емоції є найважливішим фактором регуляції процесів пізнання. Так, емоційна забарвленість - одна з умов, що визначає довільну увагу та здатність запам'ятовувати. Вона може суттєво забезпечити або ускладнити довільну регуляцію цих процесів.

Однак, незважаючи на досить сильний вплив емоцій на успіх у навчанні, більшість викладачів дотримуються думки: головне в педагогіці - це добре знати свою науку та вміти логічно послідовно її викласти, а решта - справа слухачів. В результаті такого ставлення працездатність слухачів знижується на 30-40 %.

Мистецтво навчання - це мистецтво пробуджувати в юних душах допитливість, а потім задовольняти її. А здорова жива допитливість буває лише при хорошому настрої... Щоб перетравити знання, треба ковтати його з апетитом», - пише А.Франс. Таким чином, однією з важливих умов, за яких виникає і розвивається інтерес до навчання, підвищується активність слухачів, є яскравість, емоційність навчального матеріалу, схвильованість, захопленість самого вчителя.

Існуюча професійна підготовка викладача, певним чином, дає йому деякі уявлення про те, як формуються знання, вміння, навички, але вона не дає жодних відомостей про те, як створювати емоційний фон занять.

З огляду на це, викладачі досить рідко роблять спроби розбудити уяву слухача, його фантазію, інтуїцію, емоції. Інакше кажучи, освітні

інститути розвивають функції лівої (аналітичної) півкулі мозку, нехтуючи при цьому правою (інтуїтивною) півкулею, хоча відомо, що спільна робота обох півкуль мозку значно підвищує інтенсивність розумової діяльності людини. Тому не дивно, що чинна освітня система з чіткою послідовністю продукує нудьгу та страх, позитивні емоції мають винятковий характер.

Отже, як бачимо, така пильна увага до формування позитивних емоцій у слухачів під час навчання не випадкова. Емоційно-позитивне ставлення до навчання стимулює пізнавально-розумову активність слухачів, підвищує їх працездатність на 30-40 %, робить життя повноцінним і цікавим, забезпечує міцне здоров'я.

О.О. Матвієнко, А.О. Шевченко

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ТВОРЧИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ

Перехід України до ринкової економіки привів до того, що у значній частині молоді сформовано недостатній рівень ділової і соціальної активності, відсутній ряд якостей, що не дозволяє успішно працювати в колективі в нових економічних умовах. Зростання конкуренції на ринку праці ставлять до всіх працівників незалежно від сфери їх діяльності специфічні вимоги: свободи дій, заповзятливості, самостійності, творчих здібностей, ділової активності.

Особливого значення сьогодні набувають такі якості робітників, як професіоналізм, компетентність, творча активність, здатність навчатися протягом всього життя.

У зв'язку з цим в освіті впроваджуються і дедалі розвиваються нові інноваційні педагогічні технології, які створюють умови формування всебічно розвинутої людини. Навчальний процес посилюється використанням активних і інтерактивних методів навчання, направлених на розвиток творчого мислення, формування відчуття самостійності, рішучості, відповідальності, вміння гнучко адаптуватися у змінних життєвих ситуаціях, самостійно критично мислити, бути комунікабельним, вміти працювати в колективі і бути максимально наближеним до умов виробництва.

Основними джерелами і складовими частинами інноваційних педагогічних технологій є:

- а) соціальні перетворення і нове педагогічне мислення;
- б) наука (педагогіка, психологія, соціологія тощо);
- в) передовий перспективний досвід;
- г) досвід минулого, вітчизняний і зарубіжний;
- д) етнопедагогіка (народна педагогіка).

Впровадження інноваційних технологій вимагає від викладача:

- вивчення спеціальної літератури (додатково);
- аналізу педагогічного досвіду викладачів-новаторів;
- розроблення плану впровадження нової техніки, програмних комплексів;
- оптимального поєднання гуманітарних, природничо-математичних та професійних знань.

Цивілізована країна, безсумнівно, зобов'язана дбати про творчий потенціал суспільства загалом і кожної людини зокрема. Кожна особистість наділена надзвичайно багатим творчим потенціалом, який у житті часто залишається нереалізованим через об'єктивні та суб'єктивні чинники. Завдання вишів – забезпечити подолання перешкод на шляху до освіти; прищеплювати навички, завдяки яким людина самостійно керуватиме своєю пізнавальною активністю, буде самостійно мислити, приймати неординарні рішення, свідомо вибрати свою життєву позицію, генерувати оригінальні ідеї.

Прогрес триває, адже на наших очах відбувається глобальна комп'ютеризація виробництва, науки, навчання, освіти, культури, мистецтва, побуту – всього життя суспільства. Все більше, ефективніше і результативніше втілюються у навчальний процес студентів, зокрема інвалідів, нові методи та інформаційні технології дистанційного навчання. Це дуже зручно як для здорових людей, так і для людей з вадами. У зв'язку з цим було поставлено актуальну задачу, яка стосується вирішення проблеми навчання людей з особливими потребами за допомогою дистанційної форми освіти та вибору відповідної інформаційно-технологічної моделі процесу навчання, яка забезпечить максимальну ефективність та результативність навчання та реалізацію її на платформі Moodle.

О.М. Даренський, О.О. Скорик

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Якісна професійно-практична підготовка сучасних фахівців для залізничного транспорту визначає успішне працевлаштування та ефективне використання професійного і особистого потенціалів молодого фахівця, перспективи його професійного зростання. Тому подальший розвиток практичної підготовки студентів є одним з пріоритетних напрямів удосконалення навчального процесу академії.

Перший напрямок передбачає подальший розвиток існуючої бази з реалізації концепції ступеневої освіти на основі значного збільшення обсягів підготовки студентів до профільних робітничих професій.

Наявність робітничої професії є обов'язковою умовою працевлаштування студентів на робочі місця з оплатою праці під час виробничо-технологічної практики, а також скорочує термін адаптації молодих спеціалістів на виробництві після закінчення академії.

Практична підготовка за цим напрямком охоплюється трьома етапами. На першому – під час навчальної практики студенти отримують профільні (за певними спеціальностями) робітничі професії. На другому етапі під час виробничо-технологічної практики студенти закріплюють теоретичні знання, які отримали впродовж шести-восьми навчальних семестрів, доповнюючи їх досвідом практичної роботи. Заключним етапом практичної підготовки студентів є переддипломна практика, яка орієнтована на підсумкове закріплення теоретичних знань, ознайомлення з роботою керівників відповідних підрозділів та отримання даних, необхідних для дипломного проекту.

Другий напрямок розвитку професійно-практичної підготовки студентів базується на досвіді багаторічної плідної співпраці академії із залізницями з питань інтегрування проходження виробничо-технологічної практики студентів з роботою у професійних навчально-виробничих загонах (студзагонах). Щорічно більш ніж 100 студентів факультету працюють у складі студзагонів, отримуючи досвід практичної роботи у робітничому колективі, навички роботи з людьми. Робота в студзагонах дозволяє вирішувати завдання не тільки практичної підготовки, а і виховує професійний патріотизм та гордість залізничника України, сприяє поліпшенню матеріального стану студентів.

В.Г. Мануйленко

«ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК» У СИСТЕМІ ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

При розробленні «електронних підручників» як системи комунікації, системоутворюючим елементом часто визначається середовище, в якому передається інформація або носій, на якому вона закріплена, що свідчить про технократичний підхід до інформації освіти. Не сумніваючись у важливості застосування інформаційних технологій в освіті, хотілось би зазначити, що необхідно вкласти в інформаційні технології навчання і системи штучного інтелекту гуманістичний зміст, чого зараз часто не вистачає в процесі «стихійної» інформатизації системи освіти.

Необхідна науково обґрунтована система створення електронних підручників, посібників, практикумів, яка б забезпечувала контроль вхідних даних з урахуванням психолого-педагогічних особливостей

електронних навчальних засобів і меж педагогічної доцільності їх використання у навчальному процесі.

П.І. Лоцман, А.М. Малявін

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В умовах швидкого росту предметного змісту дисциплін у зв'язку з новими відкриттями науки і техніки особливого значення набуває підготовка випускників ВУЗ у галузі використання нових способів пошуку знань і методів доступу до банків даних, що містять актуальну наукову і навчальну інформацію.

Майбутні фахівці повинні досконало володіти автоматизованими системами обміну, планування, управління виробництвом.

У зв'язку з цим важливого значення набуває інформатизація освіти і широке використання інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на розкриття творчого потенціалу особистості.

**В.А. Борщов, Т.Є. Богданова,
А.М. Ніколенко**

РОЛЬ УЯВНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В ОСВІТІ

Експеримент взагалі являє собою один з методів пізнання, за допомогою якого при контрольованих умовах досліджується реальність. У сфері фундаментальних досліджень існує багато різновидів експерименту: вимірвальний, обчислювальний, якісний та ін. Серед них особливої уваги заслуговує уявний експеримент, який, по суті, являє собою систему уявних процедур, що здійснюються над ідеалізованими об'єктами.

Традиційно вважається, що джерело уявного експерименту – фізика, а відшліфував його методику Г. Галілей. Певною мірою це так, але, поперше, основою апорій Зенона є уявні експерименти, а по-друге, ми навіть не замислюємося, що, плануючи щось на побутовому рівні, ступаємо на шлях уявного експериментування.

Значну роль відіграють уявні експерименти в системі освіти. Наприклад, розглядаючи задачу з механіки про рух тіла вздовж похилої площини, ми, по суті, реалізуємо уявний експеримент. Можливо, і не слід акцентувати увагу на подібних деталях, проте викладач у принципових ситуаціях повинен чітко наголошувати на необхідності принципового розуміння глибинного смислу процедур, які здійснюються, так би мовити, в уяві. Так, можна навести класичний приклад уявного

експерименту з цеглинами, за допомогою якого Г. Галілей доводить, що прискорення падіння тіл не залежить від їхньої маси. Ще один яскравий приклад уявного експерименту стосується реконструкції міркувань Ж. Буридана, які привели його до закону інерції.

Ще один важливий аспект застосування уявних експериментів стосується, як би ми сказали, «демонів фізики». Достатньо нагадати Буриданового віслиюка, Демона Лапласа, Демона Максвелла, Кота Шредінгера. Ситуації зі згаданими та подібними їм надістотами фізики розглядають з метою більш глибокого проникнення в суть явищ природи та їх інтерпретації й опису. Проте автори доповіді одержали вищу освіту в різних навчальних закладах, але про зазначених «демонів» вони дізналися в процесі самоосвіти.

Резюмуючи викладене вище, підкреслимо, що позитивна роль застосування уявних експериментів в освіті глибоко не усвідомлюється професійними викладачами, отже, проблема їх застосування все ще чекає на вирішення.

*Т.Є. Богданова, В.А. Борщов,
А.М. Ніколенко*

ПРОБЛЕМИ СИНОНІМІЇ У ВИКЛАДАННІ МЕХАНІКИ

Синонімія визначається як явище, при якому предмети, терміни, процеси тощо називаються словами-синонімами. Наприклад, один може сказати «казка», а інший – «вигадка». Явище це настільки увійшло в наше життя, що ми навіть не замислюємося над ним. У повсякденному спілкуванні синонімія навіть вносить колорит у мову. Однак інша ситуація складається, коли синонімія реалізується в науці, техніці чи навчанні. Це призводить до певних, як зовнішніх, так і внутрішніх конфліктів.

Проблеми синонімії у викладанні механіки в контексті цієї доповіді розглядаються на прикладах термінології механіки. Передусім звертається увага на те, що синонімія в галузі певного знання може бути двоякою: по-перше, вона може стосуватися назв процесів, явищ, приладів тощо; по-друге, синонімія може зачіпати фізичні величини, що характеризують той чи інший процес (наприклад, порівняємо терміни «кутова швидкість» та «швидкість обертання»). Акцентується увага на те, що, на нашу думку, слід розрізняти синонімію, яка проявляє себе в назвах фізичних величин (наведений приклад), та синонімію, що проявляє себе в символах фізичних величин. Наприклад, кутове прискорення в підручниках з механіки, монографіях, а найгірше – при викладанні механіки лекторами вищих навчальних закладів позначається, як правило, символами α , β , ε і тому подібне. Це призводить до повного непорозуміння між студентами навіть одного й того самого курсу.

Здавалося б, вихід із ситуації простий: слід уважно слідкувати за цією проблемою при написанні підручників, посібників, наукових праць тощо та в процесі викладацької роботи. Проте це означає лише одне – жорстко дотримуватися відповідних Державних стандартів (в нашому конкретному випадку мається на увазі група стандартів під загальною назвою «Метрологія. Одиниці фізичних величин», які розроблено на основі міжнародних стандартів ISO 31:1992 та ISO 1000:1992). Указана група стандартів складається з трьох документів з такими назвами:

ДСТУ 3651.0-97 Метрологія. Одиниці фізичних величин. Основні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць. Основні положення, назви та позначення;

ДСТУ 3651.1-97 Метрологія. Одиниці фізичних величин. Похідні одиниці фізичних величин Міжнародної системи одиниць та позасистемні одиниці. Основні поняття, назви та позначення;

ДСТУ 3651.2-97 Метрологія. Одиниці фізичних величин. Фізичні сталі та характеристичні числа. Основні положення, позначення, назви та значення.

Вище йдеться конкретно про механіку, але все сказане стосується абсолютно всіх розділів людського знання.

Г.В. Морозова

УЧАСТЬ УКРДАЗТ В НАЦІОНАЛЬНІЙ СИСТЕМІ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ – ПЕРШИЙ ДОСВІД, СИЛЬНІ І СЛАБКІ БОКИ ДІЯЛЬНОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В ПЛОЩИНІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Другий рік поспіль Міністерство освіти і науки України разом з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти продовжує апробацію Національної системи рейтингового оцінювання діяльності вищих навчальних закладів на принципах доступності, відкритості, прозорості, гласності, довіри та відповідальності та інформує суспільство про стан вищої освіти і рівень досягнень вищих навчальних закладів щодо якості освітньої діяльності, науково-педагогічні та студентські колективи, адміністрації вищих навчальних закладів про ефективність та результативність їх діяльності. Окрім того, надає центральним та місцевим органам управління освітою і наукою інформацію про стан, динаміку розвитку й позиціонування ВНЗ на ринку освітніх послуг і ринку праці на регіональному та національному рівнях.

Національна система рейтингового оцінювання є складовою моніторингу вищої освіти. Позиціонує в системі управління як інструмент,

призначений для налагодження ефективного соціального партнерства та суспільної відповідальності цільових груп за забезпечення якості вищої освіти.

Інформація, яку отримує ВНЗ за результатами рейтингу, дає можливість визначити сильні і слабкі боки власної діяльності за певними критеріями та проектувати стратегії його перспективного розвитку в площині забезпечення якості вищої освіти.

Головними ознаками престижності є ефективні дії вищого навчального закладу, спрямовані на досягнення успішності, досконалості та конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та ринку праці, а також новаторство та вміння фокусувати зусилля на реалізацію та досягнення тактичних та стратегічних цілей.

Ключовим моментом є результативність діяльності ВНЗ, яка визначається якістю випускників та їх працевлаштуванням на ринку праці, професійною компетентністю та рівнем кваліфікації, конкурентоспроможністю, мобільністю та захищеністю на ринку праці.

Змістовна складова системи ранжування ґрунтується на рейтингових індикаторах, які формують структуру критеріїв рейтингу за основними напрямками діяльності: «Міжнародна активність», «Якість контингенту студентів», «Якість науково-педагогічного потенціалу», «Якість наукової та науково-технічної діяльності», «Ресурсне забезпечення».

Глобальний критерій рейтингу є інтегральний рейтинговий індекс, який визначається як сума індексів критеріїв. Чим більший вимір інтегрального рейтингового індексу, тим краща позиція вищого навчального закладу на рейтинговій шкалі. Змістовні складові критеріїв формуються на основі результатів діяльності вищого навчального закладу та його потенціалу.

Порівняльний аналіз показників рейтингу 2013 року у порівнянні з рейтингом 2012 року показав суттєве зростання мотивації колективу академії щодо участі в рейтингу. Про це свідчить 19 місце академії серед 28 ВНЗ в групі «Технологічні, будівництва, транспорту» (рейтинг – 2013) в порівнянні з 27 місцем з 31 ВНЗ у відповідній групі (рейтинг – 2012).

Якщо розглянути відносні показники позиціонування ВНЗ на рейтингових шкалах індексів за окремими критеріями, можна визначити таке:

за критерієм «Міжнародна активність» академія поступово збільшує показник (2012 р. – 0,029, 2013 р. – 0,0709), але залишається в групі «Проблемна».

за критерієм «Якість контингенту студентів» академія фактично залишилась на одному рівні в групі «Достатньо успішна» (2012 р. – 0,176, 2013р. – 0,1982);

за критерієм «Якість науково-педагогічного потенціалу» академія також фактично залишилась на одному рівні в групі «Достатньо успішна»,

але проглядається тенденція до зниження показника (2012 р. – 0,17, 2013 р. – 0,1514);

за критерієм «Якість наукової та науково-технічної діяльності» академія збільшила показник з 0,17 у 2012 р. до 0,1981 у 2013 р. та перейшла за цим показником з групи «Достатньо успішна» до «Успішна»;

за критерієм «Ресурсне забезпечення» зроблений суттєвий крок та перехід з групи «Достатньо успішна» до «Успішна» (2012 р. – 0,178, 2013 р. – 0,3207).

З аналізу показників за відповідними критеріями перед колективом академії постають завдання щодо збереження досягнутих результатів та напруженої праці у таких, наприклад, напрямках, як участь в міжнародних проектах та програмах, отриманні грантів; участь викладачів, студентів, аспірантів, докторантів у міжнародних заходах (наукові конференції, симпозіуми та семінари, викладання, стажування, наукові дослідження, виробнича практика та навчання за кордоном); публікації в провідних зарубіжних виданнях та цитування; навчання іноземних громадян; досягнення студентів та викладачів у міжнародних виставках, фестивалях, творчих конкурсах та спорті; збільшення штатних викладачів, що мають наукові ступені (доктор наук, кандидат наук) або вчені звання (професор, доцент) і працюють на повну ставку та результативність їх науково-методичної роботи (написання підручників та навчальних посібників) та ін.

Г.Л. Ольхова

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ НГКГ

Згідно з особливостями організації навчального процесу у сучасній вищій школі, тестовий контроль знань студентів має відповідати таким вимогам:

- питання тестів повинні максимально охоплювати усі теми курсу, що вивчаються;
- форма питань має передбачати стислі, конкретні відповіді;
- кожен тест має забезпечувати повний контроль знань студентів з конкретного розділу навчального курсу;
- має бути розроблена прозора система оцінювання тестів, зручна для викладача та зрозуміла для студентів.

На сьогодні на кафедрі НГКГ розроблена така система тестування знань студентів. Вона відповідає вимогам сучасної організації навчального процесу та використовує багаторічний досвід роботи викладачів в цьому напрямку за весь час існування кафедри. На жаль, специфіка наших

дисциплін не дозволяє зробити цей процес оцінювання знань комп'ютеризованим, тому що частина відповідей на питання тестів має бути у графічній формі. Але робота у цьому напрямку ведеться і якщо буде дозволяти комп'ютерне забезпечення кафедри, то з часом впровадження у навчальний процес комп'ютерного тестування стане реальністю.

Розроблена на кафедрі система включає в себе тематичні тести до кожного невеличкого розділу програми, а також модульні тести, які охоплюють питання значної частини матеріалу.

Тематичні тести складені таким чином, щоб оцінити наступні вміння студента:

- читати креслення;
- аналізувати запропоновані варіанти відповідей;
- розуміти матеріал при виборі правильної відповіді.

Для проведення тестування таким чином потрібно 15-20 хвилин аудиторного часу.

Модульні тести відрізняються більшою різноманітністю питань, як за складністю, так і за формою відповіді. Як правило, одне чи два питання вимагають графічної відповіді, інші – стислих, але конкретних відповідей у текстовому вигляді. Для виконання модульних тестів студент має задіяти весь комплекс знань та навичок, набутих за час навчання. На виконання модульних тестів студентам надається 45 хвилин аудиторного часу.

Досвід використання тестової системи оцінювання знань студентів на кафедрі НГКГ показав такі переваги:

- економія аудиторного часу;
- отримання викладачем реальної картини знань кожного студента упродовж усього семестра;
- зрозуміле для студента походження його оцінок (з яких балів вони складаються).

Робота з вдосконалення тестів триває, в процесі їх застосування стає зрозумілим, як зробити їх більш ефективними, зручними і для викладачів, і для студентів. Але в цілому практика застосування тестового контролю знань на кафедрі НГКГ показала, що вона є зручною, сучасною та прогресивною.

СЕКЦІЯ МЕХАНІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Ю.О. Ярошок

CDIO – СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ

Всесвітня ініціатива **CDIO** («Conceive – Design – Implement – Operate», «Задумай – Спроектуй – Реалізуй – Управляй») – це міжнародний проект, спрямований на усунення протиріч між теорією й практикою в інженерній освіті. CDIO був організований ученими, представниками промисловості, інженерами й студентами Массачусетського технологічного інституту наприкінці 90-х років ХХ-го століття. Всесвітня ініціатива CDIO дістала широку підтримку як професійного інженерного співтовариства, так і цілого ряду провідних університетів світу й міжнародних акредитаційних агентств. У наш час до реалізації ідей CDIO у рамках своїх програм приступилося вже понад 100 вищих навчальних закладів з 30 країн світу.

Сьогодні стало очевидним, що ідеологія й стандарти підходу CDIO застосовні до підготовки фахівців будь-якого профілю. Це проектно-орієнтована технологія навчання, яка спрямована на студента й інтегрована із проблемами й досвідом реального виробництва. Баченням проекту є надання студентам освіти в контексті життєвого циклу реальних систем, процесів і продуктів.

І. М. Афанасенко

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Одним з головних напрямків інформатизації у навчальних закладах є розповсюдження різних електронних видів і форм навчання. Найбільш поширеним способом отримання нових знань у світі є система електронного навчання. Як аналоги або варіанти електронного навчання прийнято приймати такі поняття, як дистанційне навчання, відкрите дистанційне навчання, мережеве навчання, віртуальне та інші.

Мультимедійні можливості сучасних програмно-прикладних систем у відображенні інформації значно відрізняються від звичайних. Ці відмінності включають в себе не тільки збільшення кількості засобів представлення, таких як текст, графіка, анімація, відео, звук але й в інших формах організації даних, що продиктовані можливостями програм.

Програмні засоби окрім електронних підручників, дозволяють реалізувати нові можливості щодо створення дидактичного забезпечення – віртуальних лабораторних робіт і тренажерів.

Практична складова є однією із важливих частин професійних програм підготовки студентів технічних спеціальностей. Як правило, вона реалізується за допомогою лабораторних, практичних (семінарських) занять. Наказом МОН України № 40 від 21.01.2004р. передбачається, що лабораторне заняття може проводитись очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях; дистанційно – з використанням відповідних моделювальних програм (емуляторів), тренажерів, віртуальних лабораторій, тощо, тобто – віртуальних практичних засобів навчання; або за змішаною схемою. Такими віртуальними практичними засобами навчання можуть бути: електронний (віртуальний) тренажер, електронний лабораторний практикум, віртуальний лабораторний практикум, автоматизований лабораторний практикум, автоматизований лабораторний практикум з віддаленим доступом.

У доповіді подані результати аналізу вітчизняних та закордонних розробок віртуальних лабораторних робіт, наведений алгоритм розроблення та приклад віртуальної лабораторної роботи зі спеціальності «Вагони та вагонне господарство».

В.В. Бондаренко

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства, а також соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають суттєвих змін у багатьох сферах діяльності держави. В першу чергу це стосується реформування освіти. Для досягнення зазначених результатів необхідно швидкими темпами розвивати дистанційну освіту, запровадження якої в Україні передбачено Національною програмою інформатизації та створення єдиного центру дистанційної освіти в Україні.

Р.І. Візньак

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОВОГО НАБОРУ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ВАГОНИ ТА ВАГОННЕ ГОСПОДАРСТВО»

В умовах реформування залізничного транспорту і галузі вагонного господарства, а також переведення його інфраструктури у приватизаційну

площину особливої уваги серед абітурієнтів набуває мотивація щодо обрання майбутньої спеціальності з метою подальшого працевлаштування. Тому найважливішим є збереження престижності оволодіння класичною професією інженера-механіка цього напрямку підготовки і подальша об'єктивна популяризація всебічного розвитку та становлення студентів відповідно до сучасних вимог отримання вищої технічної освіти.

*О.С. Крашенінін, Ю.М. Дацун,
О.В. Клименко*

ОЦІНКА ЯКОСТІ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Для оцінки знань студентів викладачі застосовують тестові завдання власного розроблення, що часто не відповідають основним вимогам щодо педагогічних вимірювань. Одним із важливих етапів складання тесту є перевірка його якості на основі критеріїв надійності та валідності.

Надійність тесту – характеристика, що відображає точність тестових вимірювань, а також стійкість тестових результатів до дії випадкових факторів. Методи оцінки надійності тестів умовно можна розділити на дві групи: перша група базується на двократному тестуванні (ретестовий метод), проведеному за допомогою одного і того ж тесту або за допомогою двох паралельних форм тесту; друга група передбачає одноразове тестування за допомогою методу розщеплення тесту на дві частини. Отримані дані використовують для обчислення коефіцієнта надійності.

Валідність тесту – це адекватність інтерпретації тестових результатів по відношенню до мети тестування. Тобто валідність визначає, наскільки можливо виміряти за допомогою тесту саме ті знання, які оцінює тест. Для оцінки валідності тесту зазвичай використовують кореляцію між показниками тесту і певним зовнішнім критерієм. Для педагогічних тестів як зовнішній критерій зазвичай береться оцінка експертів, виставлена ними при перевірці знань учнів без використання тестів.

Застосування наведених методик оцінки якості тестових завдань дозволить підвищити ефективність контролю знань студентів.

А.В. Онищенко, Ю.А. Бабіченко

ВПРОВАДЖЕННЯ 3D МОДЕЛЕЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ «ТЕПЛОТЕХНІКА ТА ТЕПЛОВІ ДВИГУНИ»

Як відомо, ми живемо в столітті високих технологій і загальної комп'ютеризації практично всіх сфер життя людини. Однак, на жаль,

інформатизація освіти все ще перебуває на дуже низькому рівні. Комп'ютер дозволяє підвищити якість підготовки, дозволяючи навчити таким речам, яким раніше навчити було неможливо, або спростити подачу навчального матеріалу, тим самим підвищивши ефективність навчання. Перевагами навчання з використанням 3D моделей на відміну від плоских статичних зображень є інтерактивність: можна вибрати будь-яку точку огляду, зробити будь-які перетворення, додаючи мінімум зусиль.

Інтерактивність означає наявність умов для навчального діалогу та взаємодії, одним з учасників якого є комп'ютерна модель.

В процесі підготовки студентів на кафедрі «Теплотехніка та теплові двигуни» викладається низка дисциплін, які потребують детального вивчення конструкції та принципу дії різноманітних енергетичних установок. Так, кафедрою було розроблено 3D модель газотурбінної установки в програмі Solid Works, яка дозволяє візуалізувати для студентів складні вузли та деталі, такі як осьовий компресор, камера згоряння або лопаті турбіни, а також надати навчальну можливість проводити дії над ними (побудова перетинів тощо).

На сьогодні 3D моделі недостатньо впроваджені в освітній процес, тому що при навчанні традиційно користуються паперовими виданнями, а за їх допомогою неможливо досягти певної інтерактивності. Необхідної інтерактивності можливо досягти за наявності саме комп'ютерних 3D моделей, оскільки об'єкти не повинні являти собою звичайні картинки.

Очевидно, що суттєво покращуючи наочність, такі засоби й технології підвищують інтерес до вивчення дисципліни, а одже, сприяють більш ефективному навчанню студентів.

*Л.А. Тимофєєва, Г.Л. Комарова,
І.І. Федченко*

МЕТОД АКТИВНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО»

На кафедрі МТВ повністю розроблено систему методичного забезпечення традиційної підготовки магістрів: написані та видані навчальні посібники, викладають висококваліфіковані спеціалісти, достатня забезпеченість обладнанням. Однак у традиційній системі вивчення матеріалознавства існує ряд недоліків, основним з яких є колективний підхід, закладений багатьма роками роботи вищої школи. Найчастіше зацікавленість до вивчення дисципліни у грамотних та активних студентів гальмуються необхідністю проходження конкретної теми всією групою. Спостереження показали, що після першого модуля студенти «усереднюються».

З метою підвищення конкурентоспроможності виробів та засобів залізничного транспорту випуск спеціалістів, здатних самостійно і творчо вирішувати інженерні задачі, набуває першочергового значення. Виходячи з цього, вміння отримати та грамотно розпорядитися отриманими знаннями з матеріалознавства має не останнє значення.

У зв'язку з цим професором Тимофєєвою Л.А. була запропонована ідея зміни системи викладання матеріалознавства з введенням активних методів навчання, які б у першу чергу стимулювали бажання вивчати предмет та допомагали швидкому його засвоєнню. Засновані активні методи насамперед на створенні вимог активізації роботи найбільш здібних та активних студентів і магістрів і на їх прикладі підтягування інертних з тих або інших причин.

Запропоновано метод активного навчання, який являє собою ділову гру, що складається з таких етапів:

- *інформаційний* - включає до себе декілька занять, на яких перевіряються знання студентів та надається необхідна інформація для подальших занять, встановлюється психологічний контакт між усіма учасниками гри;

- *дослідницький* - включає до себе самостійне розроблення плану дослідження з подальшим втіленням його у практику з отриманням конкретних результатів та наданням їм осмислення. Студенти працюють парами, отримуючи конкретну задачу, тобто кожна пара працює для досягнення певного результату ;

- *узагальнюючий* - складається з написання звіту за правилами МОН України та захисту. Звіт захищають студенти індивідуально, незважаючи на те, що на дослідницькому етапі працювали парами.

Метод активного навчання було апробовано серед магістрів спеціальності ЯСС.

При застосуванні методу активного навчання спостерігається прагнення кожного учасника до досягнення мети неформально, а з внесенням елементів особистої творчості. А також цей метод дозволяє підняти рівень отриманих студентами знань, а головне, надає здатність використання їх у практиці інженерної діяльності.

*В.І. Мороз, О.В. Братченко,
О.А. Логвіненко*

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ОСНОВІ ПОШИРЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Висвітлені науково-методичні проблеми подальшого переведення навчального процесу на якісно новий рівень, основною ознакою якого є

використання сучасних технологій навчання, що реалізують прогресивні напрямки розвитку вищої школи, до яких належать: переведення навчання на методологічну основу; комплексна комп'ютеризація навчального процесу; застосування дистанційних методів навчання; багатоплановий розвиток самостійної роботи студентів з використанням відеотеки, мережі Інтернет та комп'ютерних версій методичного забезпечення.

Проаналізовано особливості застосування сучасних технічних засобів під час проведення лекційних, практичних занять, а також у самостійній роботі студентів при вивченні загальноінженерних дисциплін кафедри.

Зазначено, що одним з перспективних напрямків удосконалення навчального процесу при проведенні занять з дисциплін кафедри є розроблення і використання сучасного методичного забезпечення для мультимедійного обладнання. Це визначає наочність, покращує сприйняття навчального матеріалу, забезпечує реалізацію методологічної спрямованості навчання.

Важливе значення також має використання навчальних відеофільмів, відеоінформації з передових технологій виробництва, прикладів з мережі Інтернет. Наведені приклади використання таких рішень при викладанні дисциплін: теорія механізмів і машин, прикладна механіка, основи конструювання і САПР.

А.В. Павшенко, В.С. Тіщенко

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ІНТЕРНЕТУ ПРИ САМОСТІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЗА ЗАГАЛЬНОІНЖЕНЕРНИМИ ДИСЦИПЛІНАМИ

Швидке оновлення знань, включаючи базові, в галузі технічних наук ставить перед вищою школою задачу підготовки спеціалістів, які спроможні самостійно критично мислити, грамотно працювати з інформацією, адаптуватися до умов, що швидко змінюються. Розглянуто питання використання інформаційних ресурсів Інтернету при вивченні загальноінженерних дисциплін. Виділені можливі напрями роботи студентів в Інтернеті на прикладах існуючих електронних ресурсів для самопідготовки з урахуванням вивчення загальноінженерних дисциплін студентами механічного факультету.

*Н.А. Аксьонова, О.В. Надтока,
О.В. Оробінський*

ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ (ДИСЦИПЛІНА «ТЕОРЕТИЧНА МЕХАНІКА»)

Підвищенню рейтингу вищого навчального закладу у великій мірі сприяє впровадження в навчальний процес сучасних технологій, методів, засобів та підходів до викладання провідних дисциплін. Використання інтерактивних методів як способів засвоєння матеріалу, що здійснюються у формах сумісної діяльності викладача та студента, є корисним. Такі методи дозволяють створювати обмін інформацією, спільно вирішувати проблеми та розв'язувати задачі, моделювати ситуації, надають можливість створення реальної атмосфери ділового співробітництва. Це підвищує мотивацію студентів та сприяє кращій якості знань. Важливо, що оцінювання знань при таких методах навчання є найбільш об'єктивним. Впровадження різних видів інтерактивних методів навчання передбачає за необхідне належну методичну базу, яка буде містити теоретичні матеріали, практичні (розрахунко-графічні та інші) завдання, посилання для поглиблення тем та розділів, а також питання для самоконтролю, тестування (або іспиту) і шкали з оцінювання знань.

Необхідність взаємодії викладача та студента зумовлює створення віртуального навчального середовища як динамічного інформаційного простору для організації навчальної діяльності. Таким чином, для впровадження інтерактивних методів, а особливо дистанційного навчання з дисципліни «Теоретична механіка», вагома роль відводиться створенню навчального середовища, яке відповідає усім вимогам навчального процесу, на базі найбільш сучасних інформаційних технологій.

*О.В. Надтока, Н.А. Аксьонова,
К.В. Астахова*

РОЗРОБЛЕННЯ ВІРТУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Метою розроблення віртуального навчального середовища є створення динамічного інформаційного простору для організації навчальної діяльності студентів.

Одним з відомих прикладів є віртуальне середовище «Веб-Клас-ХП». Однак, як показує практика, є деякі незручності у використанні цього середовища для створення та застосування дистанційних курсів з технічних дисциплін. Це середовище призначене для роботи в браузері Internet Explore. Навіть при переробці його під інші браузери є деякі

моменти, які створюють додаткові незручності. Наприклад, при проведенні тестування вікна питань у більшості браузерів змінюють свої розміри, електронна пошта не передбачає вкладення документів, існує складність з використанням медіа-матеріалів тощо.

Тому для дистанційного навчання з дисциплін «Деталі машин», «Теоретична механіка», «Технічна механіка» та ін. є сенс створення навчального середовища, яке відповідає усім вимогам навчального процесу, на базі більш сучасних інформаційних технологій.

Розглянуто принципи побудови сучасного віртуального середовища, орієнтованого на використання в технологіях дистанційного вивчення технічних дисциплін (теоретична механіка, деталі машин та ін.).

СЕКЦІЯ

ФАКУЛЬТЕТУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

*О.М. Озар, І.В. Берестов,
В.В. Кулешов, Г.В. Шаповал*

ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ СИСТЕМ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ “ЗАЛІЗНИЧНІ СТАНЦІЇ ТА ВУЗЛИ”

Пошук нових форм і прийомів вивчення дисциплін кафедри “Залізничні станції та вузли” необхідний для формування особистості фахівця, здатного працювати в безперервно мінливому транспортному процесі.

Актуальною задачею є розроблення і використання в навчальному процесі електронних навчальних систем, що розробляються із застосуванням гіпертекстових і мультимедійних технологій та можуть використовуватися для денної, заочної та самостійної форм навчання.

До сучасних інформаційних технологій, які використовують у навчальному процесі, відносять електронні бібліотеки, електронні посібники, довідково-пошукові системи та ін.

Основною складовою організації електронних навчальних систем при вивченні дисциплін кафедри “Залізничні станції та вузли” є телекомунікаційне та інформаційно-навчальне середовище, яке має містити засоби навігації в рамках даного середовища, інформаційно-навчальний матеріал (навчальні посібники, конспекти лекцій, посилання на

літературні джерела і віддалені мережні ресурси), засоби контролю знань (відкриті питання, тестування в режимі on-line, тестування в асинхронному режимі), засоби спілкування (електронна пошта, чат, відеопрезентації).

З метою навчання самостійній роботі майбутніх спеціалістів залізничного транспорту на кафедрі “Залізничні станції та вузли” широко використовуються інформаційні ресурси Інтернету щодо ефективних математичних методів оптимізації конструктивно-технологічних параметрів засобів транспорту, їх автоматизованого проектування та аналізу.

В електронних навчальних системах при вивченні дисциплін застосовуються електронні підручники. Перевагами таких підручників є мобільність, доступність зв'язку з розвитком комп'ютерних мереж, адекватність рівню розвитку сучасних наукових знань.

Електронний підручник є однією з нових інформаційних технологій, які використовують у навчальному процесі. Розробка електронних підручників дозволить суттєво удосконалити якість навчання студентів.

Бібліотека електронних методичних матеріалів повинна відповідати таким критеріям, як лаконічність, науковість, модульність, практична спрямованість, професіоналізм, універсальність.

У процесі створення освітнього порталу основною проблемою є проблема добору інформації для включення її в склад дидактичної системи відповідно до програм, планів і специфіки навчального закладу.

Запропоновано поглибити досвід використання інформаційних технологій при вивченні дисциплін кафедри “Залізничні станції та вузли”.

*О.В. Лаврухін, Д.В. Ломотько,
А.О. Ковальов, А.Л. Обухова,
Я.В. Запара*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ВМІНЬ У СТУДЕНТІВ

У сучасному світі технічних досягнень, де будь-яку інформацію можна легко отримати в Інтернеті, вміння спілкуватися стає все більш цінним навиком. Розвинена комунікабельність допомагає успішно вести переговори, виступати перед публікою, розуміти співрозмовника і бути зрозумілим їм. Комунікативні навички дуже важливі для особистісного розвитку взагалі, оскільки визначають успішність взаємодії зі світом, оточуючими людьми, самим собою, а також дозволяють самовиражатися через творчість.

Зуміти впоратися з розгубленістю і взяти ситуацію під контроль допомагає розвиток комунікативних навичок.

Напрацювання навичок зачіпає як вербальний, так і невербальний рівень комунікації і дозволяє:

- легко встановлювати контакт і підтримувати його;
- виробляти потрібне враження на співбесідників;
- навчитися переконливо аргументувати свою позицію;
- успішно відстоювати свої інтереси;
- безболісно долати конфлікти;
- розуміти мотиви власних слів і вчинків та реакції оточуючих;
- ефективно слухати і активно задавати питання;
- виділяти і нейтралізувати маніпуляції;
- створити атмосферу довіри і згуртованості як у робочому колективі, так і в колі рідних та близьких.

Розвитку даних навичок серед студентів можуть сприяти семінарські заняття в групах, участь у конференціях та зустрічі студентів різних навчальних закладів. Різноманіття на території України навчальних закладів транспортної спрямованості досить велике. Відвідуючи їх або приймаючи студентів в академії, студенти УкрДАЗТ зможуть отримати можливість розповісти про особливості навчання в академії залізничного транспорту, дізнатися про навчання в інших закладах, обговорити існуючі спільні проблеми студентства, поставити питання та дати відповіді.

*Т.В. Бутько, Т.Ю. Калашнікова,
О.А. Малахова*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ ЗА РАХУНОК ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Новітні інформаційні технології, використання електронних засобів навчального призначення дозволяють підвищити ефективність викладання дисциплін у ВНЗ, дають можливість створити такі умови, коли всі студенти залучаються до активної, творчої навчальної діяльності, процесу самонавчання, самореалізації, вчать співпрацювати, критично мислити, аналізувати, висловлювати й відстоювати власні думки та ідеї.

Створювати електронний дидактичний матеріал необхідно, виходячи з потреб навчання конкретної теми, так, щоб він гармонійно використовувався на різних етапах уроку, був змістовним та раціональним, а не тільки просто урізноманітнював навчальний процес. Електронні засоби навчання дають змогу на високому рівні розвивати вербально-логічний, наочно-дієвий, просторовий, візуальний тип мислення, завдяки тому, що поєднується слухове й зорове сприйняття складного теоретичного матеріалу.

Викладач може використовувати анімації з їх зупинкою, аналізом, коментарем і зручним пошуком фрагментів під час актуалізації опорних

знань, умінь і навичок, пояснення нового матеріалу, на етапі закріплення вивченого матеріалу.

Залежно від поставлених дидактичних цілей створюються різні типи педагогічного програмного забезпечення (ППЗ):

- інформаційні;
- моделюючі;
- тренінгові;
- діагностуючі;
- контролюючі;
- довідкові.

Першим кроком у створенні педагогічного програмного забезпечення є розроблення педагогічного сценарію – програми для ПК. Педагогічний сценарій – це послідовність логічно закінчених доз (кроків модульних елементів) навчального матеріалу. Він складається з різних кадрів (слайдів):

інформаційні кадри (слайди) – несуть суть інформації;

операційні кадри (слайди) – містять завдання та вказівки, які направляють діяльність учнів на засвоєння знань, сформованих в інформаційних кадрах (слайдах);

кадри (слайди) зворотного зв'язку дозволяють учням самостійно оцінити свою пізнавальну діяльність;

контролюючі кадри (слайди) розкривають суть помилок та надають вказівки щодо їх усунення.

Основна особливість методики використання як окремих мультимедійних засобів, так і їхніх поєднань у певній комплексній системі полягає в тому, щоб забезпечити відповідність між специфічними особливостями викладу навчального матеріалу і основними психолого-педагогічними закономірностями процесу навчання, особливостями та умовами засвоєння учнями знань.

Використання засобів мультимедіа з метою повторення, узагальнення та систематизації знань не тільки допомагає створити конкретне, наочно-образне уявлення про предмет, явище чи подію, які вивчаються, але й доповнити відоме новими даними. Вибір мультимедійних засобів навчання, вирішення питання про те, де, як і коли їх використовувати, належить викладачеві. Оптимальним є варіант, коли у викладача буде багато таких засобів, а сам він буде вільно володіти методикою використання їх на навчальних заняттях.

Мультимедійні презентації проектної діяльності студентів сприяють підвищенню мотивації навчання. Метод проектів має на меті дослідження проблеми й розроблення кінцевого продукту; передбачає отримання практичного результату, а не тільки пошук певної інформації.

Кінцевий продукт діяльності кожної групи – електронна презентація своїх досліджень, яка супроводжується словесним коментарем представників групи. Розроблення, створення, використання електронних

засобів закріплення і контролю знань та вмінь студентів має бути різноманітною.

Таким чином, досвід використання ІКТ у процесі вивчення дисциплін у ВНЗ дозволяє визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу:

- зростання впливу виступу на аудиторію, оскільки значний обсяг інформації сприймається зоровими та слуховими рецепторами одночасно;
- полегшення розуміння і сприйняття поданого матеріалу;
- запам'ятовування навчального матеріалу на значний період;
- збільшення психологічної вірогідності прийняття правильних висновків, суджень, узагальнень.

М.І. Ворожбіян, В.А. Шемшур

ЩОДО ВИКОНАННЯ ТИПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»

Основним для якісного викладання дисципліни є методологія. Основа методології закладена в типових навчальних програмах. З огляду на нову типову навчальну програму нормативної дисципліни «Цивільний захист» можна знайти деякі прогалини.

Як вирішує держава проблеми захисту цивільного населення від надзвичайних ситуацій у даний час? Одним з основних завдань єдиної державної системи цивільного захисту є навчання населення відповідним діям та правильній поведінці у разі виникнення таких ситуацій.

З метою виконання цього завдання для спеціальностей всіх напрямів підготовки у ВНЗ Міністерством освіти і науки України була розроблена та затверджена Типова навчальна програма з нормативної дисципліни «Цивільний захист».

Запропоновані Типовою програмою теми дуже місткі та різноманітні. Виникає питання про спроможність ВНЗ виконати таку програму за 36 годин навчального часу, який виділяється на її оволодіння у повному обсязі, і навчити студентів відповідним діям у разі виникнення надзвичайних ситуацій. У даній ситуації ВНЗ необхідно самостійно вирішувати, що потрібно включати до робочої програми з цієї дисципліни із усього того, що пропонується.

Розглянувши питання про необхідність вивчення деяких розділів цієї програми, про можливість реалізації таких знань, на методологічний раді кафедри були визначені основні протиріччя, які виникають під час безпосередньої підготовки кадрів технічного та інших профілів з даної дисципліни, що дало змогу сформулювати пропозиції щодо удосконалення та конкретизації деяких питань Типової навчальної програми нормативної

дисципліни «Цивільний захист» для більш ефективного опанування курсу та майбутніх можливостей практичного використання отриманих знань.

*Є.С. Альошинський,
Є.І. Балака, Ю.В. Шульдінер*

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

На сьогодні актуальним питанням для багатьох ВНЗ України є підвищення їх рейтингу та престижності.

Найбільш гостро постає проблема працевлаштування студентів після отримання диплома та можливості їх практичної підготовки під час навчання. Ці питання насамперед цікавлять абітурієнтів та їх батьків при обранні навчального закладу для отримання вищої освіти.

Враховуючи складну ситуацію з наданням місць для проходження практики на виробництві у державних структурах та необхідність ВНЗ обов'язково надавати робочі місця дипломованим спеціалістам та магістрам, слід запровадити науково-практичну роботу студентів для суб'єктів господарювання, у тому числі бізнес-структур, що пов'язані із організацією перевезень.

Досвід західних країн показує успішність широкого впровадження подібної діяльності та надає багато переваг обом сторонам, що співпрацюють (ВНЗ та суб'єкту господарювання). В нашій країні багато років застосовують подібну практику інші академії й університети, наприклад юридичні ВНЗ. Студенти-юристи старших курсів надають безкоштовні або за символічну плату юридичні консультації усім бажаючим. Тим самим студенти здобувають досвід роботи та можливість позитивно зарекомендувати себе перед майбутнім роботодавцем. Така можливість також спонукає студентів більш якісно навчатись та мати вищий середній бал, тому що перевага при залученні до подібної роботи надається найкращим студентам.

Для втілення подібної пропозиції слід скласти перелік робіт, що можуть виконувати студенти, маючи базові теоретичні знання та уявлення про діяльність на транспорті. Беручи за приклад подібну діяльність закордонних ВНЗ, нашій академії необхідно надати пропозицію організаціям, що пов'язані з перевезеннями, безкоштовно виконати їх замовлення або посильну роботу студентами нашої академії.

Така діяльність дозволить побудувати більш тісний та якісний зв'язок з виробництвом, що не буде мати формальний характер. Дозволить виявити потребу у кваліфікованих кадрах на власних підприємствах та налагодити зв'язки з новими потенційними роботодавцями для наших

студентів. Завдяки подібним заходам академія зможе підвищити зацікавленість абітурієнтів та рівень навчального закладу в цілому.

Г.П. Бородай, Г.К. Оксюк

МОДЕЛЬ СОЛОУ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

При вивченні теми «Диференціальні рівняння» існує можливість ознайомити студентів академії з новітніми досягненнями в теорії економічного зростання. Такою є модель американського економіста Роберта Солоу, за яку він отримав у 1987 році Нобелівську премію.

Метою цієї роботи є виклад моделі Солоу у формі, зрозумілій для студентів.

Пропозиція товарів або національний дохід описується виробничою функцією $Y = F(K, L)$, де K - використовуваний основний капітал (основні виробничі фонди), L - кількість зайнятих у виробництві. Якщо поділити обидві частини останньої формули на L

$$\frac{Y}{L} = F\left(\frac{K}{L}, 1\right)$$

та позначити $y = \frac{Y}{L}$, $k = \frac{K}{L}$, то отримаємо національний дохід на одного працівника $y = f(k)$, де величина $k = \frac{K}{L}$ називається капіталоозброєністю (фондоозброєністю).

Сукупний попит у моделі Солоу поділяється на споживання та інвестиції $y = c + i$, де c - споживання, а i - інвестиції в розрахунку на одного працівника. Відомо, що споживання $c = (1-s)y$, де параметр s ($0 < s < 1$) - норма збереження (схильність до збереження). Підставимо $c = (1-s)y$ в $y = c + i$

$$y = (1-s)y + i \Rightarrow i = sy. \quad (1)$$

Вираз (1) означає, що інвестиції на одного зайнятого зростають із збільшенням національного доходу.

Запас капіталу (капіталоозброєність) k змінюється з двох причин:

- 1) нові інвестиції викликають збільшення запасу капіталу;
- 2) амортизація або вибуття капіталу викликає зменшення запасів.

Позначимо d - відсоток капіталу, який вибуває щорічно. Тоді змінення капіталоозброєності можна записати так:

$$\Delta k = i - dk, \quad (2)$$

де i – інвестиції за той самий час; dk – кількість капіталу на одного зайнятого, що вибув.

Формулу (2) можна подати у вигляді

$$\Delta k = sf(k) - dk.$$

На рис. 1 подана пряма вибування капіталу $v = dk$ та функція інвестицій $i = sf(k)$. Вони перетинаються у точці рівноваги k^* , у якій інвестиції дорівнюють вибуванню капіталу. Рівень капіталоозброєності k^* відповідає **стійкій рівновазі** (в математичному розумінні), тобто відхилення від нього приводить у підсумку до повернення в початковий стан.

Очевидно, що k^* залежить від норми збереження s таким чином: якщо s зростає від s_1 до s_2 , то k^* збільшується від k_1^* до k_2^* (рис. 2).

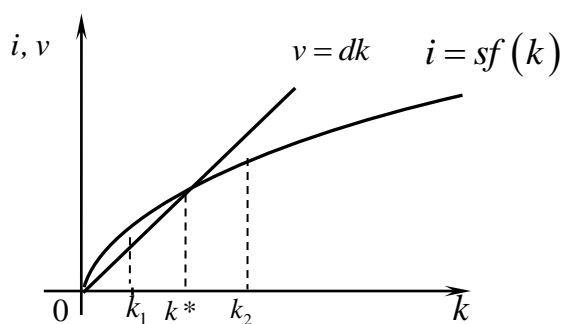

Рис. 1

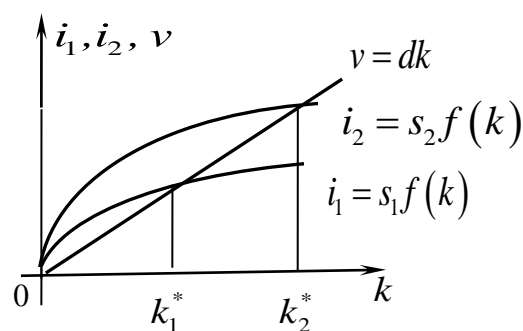

Рис. 2

Модель Солоу стверджує, що зростання норми збереження призводить до збільшення стійкості рівня капіталоозброєності i , як наслідок, до збільшення стійкості рівня доходу. Тобто рівень зростання залежить лише від населення (збільшення норми збереження) та розвитку технології (капіталоозброєності).

Подальший розвиток моделі Солоу призводить до моделі зростання з урахуванням змінної чисельності населення і технічного прогресу. Визначається **золоте правило** вибору оптимального обсягу капіталу для максимізації обсягу споживання.

С.Д. Бронза, Н.С. Юрчак

ВПРОВАДЖЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Питання впровадження наукових досліджень у навчальний процес є найбільш актуальним при створенні планів навчальних дисциплін для студентів-магістрів.

Однією з таких важливих тем можна вважати розгляд залізничних станцій як систем масового обслуговування (СМО) і особливо з додатковою Марковською умовою. Застосування математичного апарату Марковських ланцюгів дозволяє розв'язати, зокрема, такі задачі:

- Узгодження роботи різних транспортних вузлів з метою оптимізації технологічних процесів.
- Знаходження розподілу ймовірностей станів (технічного та комерційного огляду, сортування, розвантаження-навантаження, очікування обслуговування та ін.), в яких можуть перебувати елементи СМО.
- Дослідження динаміки часу перебування елементів СМО та СМО в цілому у різних станах.
- Обчислення параметрів ефективності роботи елементів СМО та СМО в цілому.

У практиці роботи залізничних вузлів, які розглядаються як СМО, виникають також інші великі групи дослідницьких задач. Деякі з них досить добре розроблені теоретично і заслуговують впровадження у навчальний процес. Серед таких задач можна виділити: задачі зберігання та керування запасами; кваліметричні задачі; задачі оптимізації технологічних процесів на транспортному вузлі за допомогою сіток Петрі та ін.

До навчальної дисципліни "Математичні методи в задачах управління транспортними системами" включені як загальнотеоретичні відомості про задачі, що перелічені, так і постановки та результати розв'язання відповідних практичних задач.

О.О. Гончарова

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Мотивація студентів до навчання є однією з основних складових навчально-виховного процесу.

Мотивація до навчання визначається рядом специфічних факторів. Наприклад, системою освіти, рівнем акредитації навчального закладу, методами організації навчального процесу у навчальному закладі. Також мотивація навчання залежить від особистості студента, від особистості викладача, а саме від його ставлення до студента, до свого предмета; на мотивацію впливає специфіка навчальної дисципліни.

Питанням мотивації навчальної діяльності приділяється особлива увага. Це не випадково, оскільки питання про мотиви – це по суті питання про якість навчальної діяльності. Переважання зовнішніх, утилітарних мотивів веде до того, що навчання набуває формального характеру, відсутній творчий підхід, самостійна постановка цілей навчання. Відомо,

що саме негативне або байдуже ставлення до навчання може бути причиною низької успішності або неуспішності учня.

Спрямованість дій будь-якого викладача визначається його прагненням і життєвою необхідністю підвищити рівень мотивації навчання студентів – від негативного і нейтрального до позитивного, відповідального, дієвого. Є в цьому процесі загальні прийоми діяльності, такі як:

- 1) роз'яснення значущості навчання;
- 2) розкриття перспектив подальшого життя;
- 3) уміле застосування заохочення і покарання;
- 4) впровадження в процес навчання різних форм, методів викладання та оцінювання.

Так, введення в багатьох ВНЗ України кредитно-модульної системи оцінювання, окрім ролі в інтеграції освіти в Україні в європейську освіту, виконує роль стимулу до навчання. Бо за правилами кредитно-модульної системи студенту нараховується певна кількість балів за різні види робіт: за відвідування лекцій, виконання індивідуальних завдань, розрахунково-графічних робіт, написання рефератів та наукових робіт тощо. І для того щоб отримати більшу суму балів, і мати, відповідно, кращу оцінку на екзамені (заліку) або отримати оцінку автоматично, студент повинен опрацювати своєчасно навчальний матеріал, виконувати завдання у відведені строки, а не вчитися періодично від сесії до сесії.

Щодо застосування заохочень як мотивації до навчання, то в деяких навчальних закладах вводиться рейтингова система серед студентів, яка полягає в такому: студенту присвоюються бали як сума оцінок, отриманих за навчання, за участь у спортивному, суспільному житті. За результатами рейтингу кращі студенти мають заохочення у вигляді путівок на відпочинок, зменшення плати за навчання тощо. Не слід тільки забувати, що результатом навчання є не оцінка як така, а набуті знання.

Не треба забувати і той факт, що навчальна група належить до розряду малих соціальних груп, і в цілому поведінка в ній залежить від міжособистісних стосунків у групі, від соціальної активності її членів, від рівня особистого статусу в групі окремого студента. Якщо група проходить розвиток до групи – колективу, то в таких групах відмічається більш висока успішність, мотивація до навчання, більше задоволення від студентського життя. В колективах групові форми праці підвищують індивідуальну ефективність кожного студента. Управління розвитком групи включає в себе її комплектування, організацію в ній різних видів спільної діяльності тощо. Цими питаннями повинні займатися психологічні служби ВНЗ разом з викладацьким складом, працівниками деканатів, долучаючи студентів до процесу управління своїм розвитком, покращенням міжособистісних взаємовідносин там, де проходить їхнє студентське життя.

Формування особистості людини відбувається упродовж всього її життя, а саме у вищій школі закладаються основні особисті якості фахівця. До числа найважливіших якостей особистості сучасного фахівця можна віднести ініціативу та відповідальність, спрямованість до новаторських рішень, потреба у постійному оновленні своїх знань. У розвитку особистості майбутнього фахівця важливе значення має формування позитивних мотивів та дійсних цілей, оскільки мотиви та цілі є важливими детермінантами діяльності. Структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина виховання особистості студента.

А.О. Дрогаченко, В.В. Науменко

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ДИСЦИПЛІНИ “МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ” ДЛЯ МАГІСТРІВ

До курсу вищої математики, що викладається на будівельному та механічному факультетах академії, не входять питання, які стосуються проблеми прийняття оптимальних рішень, незважаючи на те, що велика кількість практичних задач, що виникають у промисловості, на транспорті, будівництві, при керуванні економікою, вимагають вибору таких рішень, тобто такого вибору параметрів або такої послідовності дій, яка є кращою, має переваги над іншими можливими. Враховуючи цей недолік, на п'ятому курсі магістрам будівельного та механічного факультетів викладається короткий курс «Методи оптимізації», який знайомить студентів з ідеями та головними методами цієї математичної дисципліни. З метою методичного забезпечення курсу лекторами кафедри вищої математики видані відповідні конспекти лекцій.

Головними особливостями цих конспектів лекцій слід вважати такі: з одного боку, невелика кількість навчальних годин, що відводяться на вивчення методів розв'язку оптимізаційних задач, не дозволяє детально вивчити відповідне коло питань, а з іншого, незважаючи на ознайомлювальний характер курсу, бажаним є засвоєння базових методів на рівні, що дозволяє їх використання у практичній діяльності. Крім того, конспект має бути придатним для самостійного опанування студентами окремих розділів; для кращого розуміння проблем та методів їх розв'язку необхідним є зв'язок з матеріалом, викладеним студентам на молодших курсах. Бажана також достатня кількість прикладів, які б пов'язували математичні ідеї, формули та алгоритми з конкретними проблемами, що виникають у практичній діяльності інженера.

Конспекти містять як класичні методи пошуку екстремуму функцій, що підлягають оптимізації, так і наближені, однією із головних складових

застосування яких є комп'ютерна реалізація. Більшість реальних задач оптимізації потребують саме таких, відмінних від класичних, підходів.

Одним з етапів розв'язання прикладної задачі є коректний «переклад» її мови тієї галузі, де вона виникла, на мову математики, адже далі аналізується саме ця модель. Необхідно при цьому пам'ятати, що реальне явище спрощується, з нього видаляється те, що є несуттєвим для конкретної задачі, що розв'язується. Це, звісно, накладає потім деякі обмеження на сферу використання математичної моделі.

Досвід свідчить, що у значній частині студентів саме на цьому етапі виникають труднощі та помилки. Їм важко самотійно ввести необхідні змінні та позначення, проаналізувати суттєвість впливу тих чи інших чинників, визначити обмеження на проектні параметри у вигляді рівностей або нерівностей, записати в обраних позначеннях критерій оптимальності, тобто формалізувати задачу. Для подолання цих труднощів необхідно навести достатню кількість прикладів такої формалізації. Безумовно, для якісного виконання цієї задачі виконавці також повинні бути достатньо кваліфікованими у своїй галузі (за своїм фахом).

Студенти мають навчитися самотійно інтерпретувати отримані результати, порівнюючи оптимальний розв'язок з іншими (припустимими, але не оптимальними), критично ставитися до отриманих ними результатів.

Розв'язання таких задач є дієвим засобом розвитку самотійності у прийнятті розумних рішень у різноманітних виробничих ситуаціях.

*О.О. Думіна, О.І. Удодова,
Ю.С. Шувалова*

ВПРОВАДЖЕННЯ В ПРОЦЕС ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

Сучасна освіта вимагає зміни підходів до навчання. Насамперед слід домогтися максимальної активізації і візуалізації навчання. Цьому сприяє застосування різних технічних засобів, які дозволяють скоротити час викладання потрібної інформації, та сучасні технології освіти, які полегшують подачу матеріалу.

Традиційні технічні засоби навчання орієнтовані на пасивний, споглядальний характер засвоєння інформації. У сучасній системі навчання основою мають стати мультимедійні засоби нової генерації, що об'єднують у собі всі переваги сучасних комп'ютерних технологій, виводять процес навчання на якісно новий рівень, відповідають тому способу сприйняття інформації, яким відрізняється нове покоління студентів, яке виросло на комп'ютерах і в якого значно вища потреба у візуальній інформації та зоровій стимуляції, і треба максимально

використовувати переваги сучасних інформаційних, комунікаційних і навчальних технологій.

Застосування мультимедіа у сфері освіти сьогодні впроваджується дуже успішно, з'являються нові навчальні методики, нова педагогіка, новий інструментарій. Медіа-освіта, інтегрована в навчальні предмети, збагачує навчальний процес новими формами, методами і прийомами роботи, що дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів.

Працюючи над мультимедіа проектами, студенти набувають досвіду використання сучасних засобів, з одного боку, а з іншого – набувають певних навичок індивідуальної та колективної роботи.

Наочних матеріалів і навчальних ресурсів з будь-якої дисципліни і з будь-якої теми можна знайти безліч. Так, під час читання лекцій доцільно використання проектора, що дозволяє відобразити всі події з екрана комп'ютера. Отже, викладачі можуть читати лекції без малювання крейдою на дошці та помітно прискорити подачу матеріалу. Також викладачі можуть використати попередньо підготовлені у текстовому процесорі Microsoft Word або у Microsoft PowerPoint документи, схеми і малюнки.

Математика має власну специфіку, тому викладачі можуть застосовувати програму MathCad для складних математичних обчислень (включаючи символічні).

Будь-яка дисципліна передбачає проведення контролю. Для цього можна використовувати автоматизоване дослідження за допомогою Microsoft Excel.

Використання можливостей сучасних інформаційних технологій дозволяє автоматизувати процес обробки результатів тематичних, модульних контрольних робіт, індивідуальних домашніх завдань тощо. Можна відстежувати їх динаміку, подавати результати в наочному вигляді.

Інформаційні технології дають величезні переваги як студентам, так і викладачам. Усе, що складається із засобів інформаційно-комунікаційних технологій, можна викладати естетично, швидко, якісно. І найголовніше – це можливість оперативного доступу до інформації, можливість редагування, отримання твердої копії і передачі по локальній мережі або за допомогою Інтернет.

*Ю.В. Куліш, О.А. Осмаєв,
О.В. Рибачук*

ПРО ДОСКОНАЛІСТЬ КОНСПЕКТІВ ЛЕКЦІЙ ДЛЯ СТУДЕНТІВ -МАГІСТРІВ

Вивчення математичних дисциплін студентами-магістрами УкрДАЗТ необхідне для підвищення кваліфікації працівників та ефективності роботи за обраною спеціальністю. Розділи математичних дисциплін для студентів-

магістрів не містяться у поширених курсах з вищої математики для вищих технічних навчальних закладів. Досить часто ці розділи викладені у додаткових главах та спеціальних курсах з вищої математики для ВНЗ, а також у деяких курсах для студентів УкрДАЗТ. Окрім цього, часто всі ці підручники важко доступні для студентів УкрДАЗТ. У цій ситуації важливими стають конспекти лекцій та методичні вказівки із завданнями для студентів-магістрів. У зв'язку з цим постають питання про досконалість конспектів лекцій. Для підвищення досконалості конспектів лекцій бажано виконання таких вимог: 1) викладання різних розділів курсу у єдиних позначеннях, які часто вживаються у поширених курсах; 2) наведення прикладів для кращого оволодіння студентами викладеним матеріалом; 3) наведення деяких розділів, необхідних для кращого розуміння, які можуть бути опущені при першому читанні, але які можуть бути рекомендовані для самостійного вивчення студентами. Ю.В. Куліш і О.В. Рибачук підготували до друку конспект лекцій “Основи теорії оптимального керування. Ч. I.” для студентів-магістрів механічного факультету зі спеціальності “Електричний транспорт”. Викладені в цьому конспекті лекцій методи потрібні для знаходження режимів руху потягів з мінімальними енерговитратами. Теорія оптимального керування основана на варіаційному численні, яке не викладається в курсах вищої математики для студентів УкрДАЗТ. У запропонованому конспекті лекцій викладено розв'язання різних задач методами варіаційного числення. О.А. Осмаєв готує до друку конспект лекцій з дисципліни “Ймовірнісні методи в задачах експлуатації рухомого складу” для студентів-магістрів механічного факультету зі спеціальностей “Локомотиви” та “Вагони”. Цей конспект лекцій містить елементи теорії масового обслуговування.

Н.Г. Панченко, М.Є. Резуненко

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

З метою забезпечення відповідності новим, сучаснішим вимогам, дидактика вищої школи виробляє нові підходи до формування інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу в системі вищої освіти. У цих умовах викладач вищої школи повинен розробити такий навчально-методичний комплекс дисципліни, в якому втілюватимуться основні вимоги, обумовлені загальною стратегією модернізації освіти, зокрема, – рейтингово-модульна система курсу і комп'ютеризація навчального процесу, що передбачає використання як паперових підручників і методичних вказівок, так і їх електронних аналогів.

Для цього викладач повинен володіти необхідними знаннями у сфері методичних і технологічних проблем сучасної дидактики вищої школи, основами науково-методичної і навчально-методичної роботи, таких як: структуризація і достатньо зрозуміле для студентів подання сучасних наукових знань у навчальному матеріалі, методи і прийоми складання завдань, вправ, тестів за різними темами, систематику навчальних задач, методи і прийоми усного і письмового викладення матеріалу. Одним з найважливіших джерел для аналізу практики інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу є власне розробки викладачів навчального, навчально-методичного і допоміжного плану, які використовуються в реальному освітньому процесі вищого навчального закладу.

Це забезпечить можливість студентам самостійно покращити свій рівень освіти, змінюватись особово і професійно в процесі самостійної роботи із спеціально створеним навчально-методичним забезпеченням, що гарантує творче середовище розвитку особистості і професійного становлення майбутнього спеціаліста.

В.І. Храбустовський, Ю.С. Шувалова

ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ НМКД ДИСЦИПЛІН, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬСЯ КАФЕДРОЮ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

У зв'язку з наказом МОНмолодьспорту від 29.03.2012 р. № 384 «Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації» кафедрою вищої математики було перероблено комплекси навчально-методичної документації з дисциплін, які викладаються бакалаврам: вища математика, теорія ймовірностей і математична статистика, теорія ймовірностей та випадкові процеси, математичне програмування, дослідження операцій, дослідження операцій в транспортних системах, дискретна математика, економіко-математичне моделювання; а також з таких дисциплін для магістрів: ймовірнісні методи в задачах рухомого складу, математичні методи в задачах управління транспортними системами, математичні методи розв'язання задач оптимізації, математичні методи теорії систем управління та телекомунікацій, методи розв'язання задач оптимізації, основи теорії оптимального керування.

Враховуючи нові форми документації, були уніфіковані типові програми, робочі програми. Для кожного змістового модуля і тем, що в нього входять, детально опрацьовано розподіл годин лекційних та практичних занять, а також годин індивідуальної і самостійної роботи студентів. Оновлені та уніфіковані екзаменаційні білети. Створена електронна база даних НМКД.

У ході роботи з новими формами робочих програм виявилось, що внесення до таблиці 4 «Структура навчальної дисципліни» годин для заочної форми робить її громіздкою, незручною для користування. Також досить незручною для вписування математичних завдань виявилася нова форма екзаменаційних білетів. Бажано було б дещо змінити (якщо це можливо на рівні УкрДАЗТ) ці таблицю і форму. В доповіді зроблені і інші пропозиції щодо удосконалення НМКД.

СЕКЦІЯ

ІНСТИТУТУ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ

*А.О. Каграманян, Є.Ф. Орел,
Є.Є. Счастний*

ДОДАТКОВЕ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Питанню підготовки молодих фахівців та їх працевлаштування і подальшої адаптації на виробництві Укрзалізницею приділяється багато уваги. Одним з етапів підготовки у 2012 році стало додаткове навчання студентів, з якими залізницями укладені двосторонні договори. Додаткове професійно-практичне навчання безпосередньо проводиться у ВНЗ шляхом об'єднання у групу студентів усіх спеціальностей, у тому числі тих, хто має кваліфікаційний рівень "магістр" і "спеціаліст". Навчально-тематичний план навчання узгоджується з Укрзалізницею і включає такі напрямки: законодавче регулювання діяльності залізничного транспорту; психологія спілкування в трудовому колективі; системи забезпечення безпеки руху на залізничному транспорті; організація оплати праці; структурна реформа залізничного транспорту; фінансово-економічні питання роботи підприємства. Після закінчення навчання студент проходить тестування, у питаннях якого відображені всі тематичні модулі. Кадрові служби залізниць контролюють організацію та саме навчання майбутніх фахівців. Зважаючи на успішну апробацію проекту у 2012 році, керівництво Укрзалізниці прийняло рішення продовжити його і в подальшому; в поточному навчальному році кількість студентів, які навчаються за двосторонніми договорами, зросла вдвічі.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧИХ КУРСІВ ДО ЗНО

Використання тестових технологій здійснюється в три етапи:

- підготовка слухачів до проведення тестування;
- організація тестування;
- аналіз і корекція результатів.

На першому етапі викладач здійснює відбір або самостійно розробляє тестові завдання. Головними вимогами до них є відповідність меті навчання, багатоваріантність, побудова неправильних відповідей на основі типових помилок. Типологія тестів урахує особливості їхніх змісту та структури.

Другий етап включає в себе пояснення процедури, режиму, правил виконання тестових завдань, умов оформлення робіт, демонстрування алгоритмів виконання завдання, виконання тренувальних завдань. Важливим для викладача є дотримання головної вимоги просування слухачів в освоєнні тестових технологій – від простих завдань до складніших.

На третьому етапі здійснюється виявлення типових та індивідуальних помилок, що їх припустилися слухачі. Аналіз результатів проводиться в довільній, найбільш зручній і звичній для слухачів формі.

Викладачеві варто пам'ятати, що на виконання завдань з вибором однієї правильної відповіді треба відводити орієнтовно одну хвилину, а кількох правильних відповідей або встановлення відповіді – півтори хвилини. На цьому етапі викладачеві слід навчати слухачів алгоритмів виконання тестових завдань різних форм, аналізувати результати тестування, виявляти типові помилки й визначати шляхи їх усунення. Доцільно давати слухачам конкретні інструкції, як виправити виявлені помилки.

С.В. Кошевий, А.В. Ленишин

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СЛУХАЧІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАКУЛЬТЕТУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

З метою зменшення часу знаходження провідних фахівців Укрзалізниці на курсах підвищення кваліфікації, економії фінансових коштів Головним управлінням кадрової та соціальної політики УЗ на початку 2013 р. прийнято рішення поруч з традиційними двотижневими

курсами з відривом від виробництва використання на таких курсах поєднаної дистанційно-очної форми навчання.

За такою формою навчання у 2013 р. пройшли навчання кілька експериментальних груп, масове впровадження елементів дистанційного навчання планується розпочати з 2014 р. Так, з 66 запланованих на 2014 р. груп підвищення кваліфікації, що проходять курси підвищення кваліфікації в УкрДАЗТ, 30 груп (сім спеціальностей) проходять їх з елементами дистанційного навчання.

Курси підвищення кваліфікації керівних працівників та фахівців Укрзалізниці із загальним обсягом професійної програми не менше 72 академічних годин реалізуються комбіновано у два етапи:

– I етап (обсяг 32 години, тривалість етапу - два тижні) – індивідуальне (самостійне) опрацювання слухачами рекомендованих тем професійної програми за дистанційною (заочною, без відриву від виробництва) формою навчання;

– II етап – на базі ФПК академії аудиторні заняття в групах з кількістю осіб від 20 до 30 за розкладом одного п'ятиденного навчального тижня обсягом 40 академічних годин з відривом від виробництва.

Окрім аудиторних лекційних та практичних занять, II-й етап курсів підвищення кваліфікації включає також:

– вхідний контроль якості засвоєння частини професійної програми, відведеної на самостійне опрацювання (проводиться на початку тижневих занять у формі тестів на ПЕОМ);

– виїзні практичні заняття на підприємствах Південної залізниці, Харківському метрополітені, науково-виробничих підприємствах – розробниках сучасної залізничної техніки та засобів автоматизації технологічних процесів для окремих галузей залізничного транспорту;

– проведення на ПЕОМ анкетування слухачів щодо оцінювання ними якості отриманих освітніх послуг (зміст анкет визначається Головним управлінням кадрової та соціальної політики Укрзалізниці, де проводиться і аналіз анкет);

– вихідний (підсумковий) контроль рівня знань (комплексний залік) за змістом всієї професійної програми, проводиться у вигляді тестів на ПЕОМ після закінчення тижневих занять.

Для організації дистанційного навчання кожен слухач повинен вміти користуватися ПЕОМ, сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями. У слухачів має бути можливість доступу до мережі Інтернет та веб-сервісів, які забезпечують навчальний процес. Пароль, електронна адреса, інша інформація щодо організації підвищення кваліфікації передається слухачеві службами кадрів залізниць.

На першому етапі запровадження системи найбільш ємною частиною роботи для колективу академії, що залучена до ФПК, є розробка веб-середовища дистанційного навчання та веб-ресурсів навчальних

дисциплін, що в повній мірі розкриватимуть зміст професійних програм для відповідних галузей залізничного транспорту.

Надалі на базі НН ІППК необхідна організація структурного підрозділу, до обов'язків якого повинне входити поточне супроводження системи і підтримка її у працездатному стані, постійний контроль за якісним наповненням веб-ресурсів навчальних дисциплін, оновлення інформаційних та довідкових матеріалів організаційної та методичної роботи ФПК, роботи з оновлення навчальних програм, електронних лекцій, підручників, навчальних посібників, презентацій, навчальних та контролюючих тестів тощо.

Слухачам, що навчались за професійною програмою з елементами дистанційного навчання обсягом не менше 72 академічних годин, засвоїли професійну програму у повному обсязі та пройшли всі передбачені форми контролю знань, умінь і навичок, видається свідоцтво про підвищення кваліфікації державного зразка.

А.О. Каграманян, Д.С. Козодой

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В СИСТЕМІ СПЕЦІАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ СУБ'ЄКТІВ ПЕРЕВЕЗЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ ВАНТАЖІВ

В даний час в Україні відбувається реформування залізничного транспорту, тому загальна теоретична і практична підготовка фахівців стає більш необхідною, ніж раніше. Серед численних категорій персоналу особливе місце займають фахівці, чия діяльність безпосередньо пов'язана з перевезенням небезпечних вантажів. На залізничному транспорті протягом останніх років склалася система спеціального навчання таких працівників. Вона включає як проведення самого навчання в навчальних центрах, так і подальшу сертифікацію на підставі результатів тестування.

Враховуючи специфіку залізничного транспорту, особливий розвиток отримала система дистанційної освіти. Прогрес обчислювальних систем і телекомунікаційних технологій дозволив системі дистанційної освіти вийти на якісно новий рівень. Однак на даний момент компетентним органом впровадження елементів дистанційної освіти в систему спеціального навчання працівників суб'єктів перевезення небезпечних вантажів не передбачається.

Проаналізувавши особливості діючої нині в Україні системи спеціального навчання з питань перевезення небезпечних вантажів, можна зазначити основні позитивні моменти від впровадження елементів дистанційної освіти:

- значне збільшення часу на самостійне опрацювання матеріалу і підготовку до тестування, особливо для категорій працівників, які навчаються за навчальними програмами тривалістю 8 і 16 годин;

- підвищення якості навчання за рахунок надання слухачеві доступу до електронної бази довідкових даних у галузі перевезення небезпечних вантажів, актуальної на момент навчання;

- зниження для замовника вартості навчання одного слухача.

Для повноцінної реалізації ідеї впровадження дистанційної освіти в систему спеціального навчання працівників суб'єктів перевезення небезпечних вантажів необхідно розробити автоматизовану систему управління процесом навчання фахівців підприємств залізничного транспорту, в якому разом з викладачами бере участь інтелектуальне навчальне середовище, здатне адаптуватися до необхідного рівня знань, навичок і здібностей слухача відповідної категорії.

СЕКЦІЯ КРАСНОЛИМАНСЬКОГО ФІЛІАЛУ

В.В. Гладиков, А.М. Зубов

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Успішність учнів залежить в основному від розвитку навчальної мотивації, а не тільки від природних здібностей. Сильні і слабкі студенти відрізняються зовсім не за інтелектуальними показниками, а за тим, в якому ступені у них розвинена професійна мотивація. У самій сфері професійної мотивації найважливішу роль відіграє позитивне ставлення до професії.

Психологічне вивчення мотивації і її формування – це дві сторони одного і того ж процесу виховання мотиваційної сфери цілісності особи студента. Вивчення навчальної мотивації необхідно для виявлення реального рівня і можливих перспектив, а також зони її найближчого впливу на розвиток кожного студента.

Шляхи становлення і особливості мотивації для кожного студента індивідуальні і неповторювані. Дослідження професійної мотивації студентів дозволяє виділити декілька ступенів залучення студента в процес навчання. Кожен з цих ступенів характеризується, по-перше, деяким загальним відношенням до навчання, яке, як правило, досить добре фіксується і виявляється. По-друге, за кожним ступенем залучення студента в навчання лежать різні мотиви, цілі навчання. По-третє, кожному

із ступенів залучення студента в навчання відповідає той або інший стан, уміння вчитися, що допомагає зрозуміти причину тих або інших мотиваційних установок, бар'єрів, відходу студента від труднощів у роботі і т.д.

У процесі розв'язування проблемних задач студенти здобувають у співробітництві з викладачем нові потрібні знання. Таким чином, процес пізнання студентів при даній формі надання інформації наближається до пошукової, дослідницької діяльності. За допомогою проблемних ситуацій забезпечується розвиток теоретичного мислення, пізнавальний інтерес до змісту дисципліни, професійна мотивація.

Структура мотивів студента, сформована під час навчання, стає стрижнем особистості майбутнього фахівця. Отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина у процесі навчання студента як особистості.

Мотивація творчої активності – це система стійких мотивів, що спонукають до дій, спрямованих на розвиток стійкої творчої спрямованості особистості.

Отже, однією із важливих функцій викладача є стимулювання позитивної мотивації кожного студента в процесі організації різноманітних видів діяльності.

С.Г. Головка

ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛОГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Відомо, що діалог, як двобічний інформаційний смисловий зв'язок, є важливою складовою процесу навчання. Виокремлюється внутрішньоособистісний діалог, діалог як мовленнєве спілкування людей та діалог культурних смислів, на якому саме будується технологія «школи діалогу культур» (В. Біблер, І. Берлянд, С. Курганов). «Діалог культур» – це філософсько-педагогічна концепція, основу якої становить творчий синтез ідей М. Бахтіна про «культуру як діалог», про «внутрішню мову» Л. Виготського, а також положень «філософської логіки культури» В. Біблера, творчо осмислених та інтерпретованих ним стосовно педагогічної сфери. Її цільові орієнтації: формування базової культури особистості, основним ядром якої є цінності, способи мислення, творча уява; формування діалогічної свідомості й діалогічного мислення.

У технології, що обговорюється, діалог постає як її сутнісна характеристика, що визначає мету, зміст та засоби. Авторами технології сутність діалогу розглядається у контексті його визнання як невід'ємного компонента внутрішнього життя особистості, як позитивного змісту

свободи особистості, тому що він відображує поліфонічне ставлення до оточення. Зазначимо, що принципово важливим у цій технології є розуміння діалогу не як виявлення суперечностей, а співіснування та взаємодія свідомості, які не можуть бути зведеними до єдиного непорушного цілого.

Методологічною основою технології є положення про те, що мислення особистості, яка формується, повинно вступати в діалогічне спілкування з попередніми формами культури (античної, середньовіччя, нового часу, сучасності), а також із представниками різних поколінь, які взаємодіють у єдиному часовому просторі. Це зумовлено тим, що зрозуміти будь-які поняття, явища можна, лише помістивши їх у простір різних культурних смислів, а також розглянути у контексті сучасних потреб і проблем.

Процес становлення особистості розглядається як діалог історичних епох, як вільне спілкування вихованців і педагогів, молодших і старших за віком. Цей діалог досягає мети лише тоді, коли зіткнення різних точок зору, суперечливість та єдність поглядів, думок постійно спираються на внутрішній діалог самої особистості.

Діалог тут виступає у двох функціях: форма організації навчання та принцип організації змісту науки. В останньому випадку діалог використовується для визначення сутності понять, що засвоюються; діалог культур у площині сучасної культури розгортається навколо основних питань буття, основних точок подиву; діалог у свідомості педагога і вихованця голосів поета (художника) і теоретика виступає як основа реального розвитку гуманітарного мислення.

Загалом практична реалізація цих положень відбувається за таких умов:

- відповідність послідовності класів послідовності сучасного осмислення та освоєння основних культур, що змінювали одна одну в європейській історії;
- проектування на весь цикл навчання особливостей культури та мислення певних епох;
- організація навчання не на основі підручника, а на основі реальних текстів конкретної культури;
- створення автором-педагогом особливих для кожного класу програм, що передбачають наскрізні проблеми, навколо яких розгортається весь навчальний процес.

За результатами реалізації цієї технології автори опублікували інструментальні матеріали з методики викладання таких курсів, як світова художня література, література та історія, які стосуються середньої школи.

Деякі елементи технології, як показує досвід, можна застосовувати і у вищій школі, зокрема при викладанні курсів «Філософія», «Культурологія», «Історія України», «Історія української культури», «Політологія». У контексті запровадження цієї технології результатом

роботи студентів, їх «спілкування» з представниками інших епох, культур, смислів стають авторські тексти-твори, створені у контексті діалогу з цією культурою або у міжкультурному діалозі. Серед творчих завдань є і такі, що виконуються у режимі діалогічного спілкування з представниками різних авторських наукових, філософських, політичних, культурних шкіл. Особливу роль відіграють також лекції-діалоги та семінари-діалоги (коли в діалог зі студентами вступають найбільш відомі представники світового та вітчизняного соціуму та наукового загалу).

В.І. Павлов

СПЕЦИФІКА ВИЯВІВ ІДЕНТИЧНОСТІ В ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Для того щоб точніше визначити ситуацію та чинники, що актуалізували проблеми ідентичності, потрібно, насамперед, з'ясувати специфіку такого явища, як глобалізація. Цей термін набув особливої популярності з середини 90-х років минулого століття і поступово витіснив всі інші терміни, що характеризують глобальні процеси сьогодення. Втім, уявлення про глобалізацію як про деякий загальносвітовий процес інтеграції економічних, фінансових, соціокультурних аспектів життєдіяльності країн світу потребує принаймні уточнення, оскільки маємо не просто суцільну й однозначну глобалізацію, а декілька різних процесів, які переплітаються, взаємодоповнюють один одного, а іноді мають і протилежне спрямування. Досить часто глобалізацію плутають з вестернізацією та своєрідним культурним імперіалізмом або з глобальними проблемами сучасності. Однак те, що сьогодні позначають терміном «глобалізація» має дещо іншу специфіку, і тому було б недоречно ставити знак рівності між загальносвітовими проблемами індустріального періоду розвитку і глобалізацією.

Нового типу глобалізація виникла в умовах переходу людства до інформаційної економіки та в період становлення постіндустріального суспільства. Основні чинники цієї нової хвилі глобалізації полягають у тому, що завдяки інформаційним мережам майже весь світ зв'язується через технології, людей і корисні функції таким чином, що утворюється своєрідна глобальна система. Вона проникає в усі країни, в усі культури, на всі території, в усі комунікаційні потоки та в усі фінансові мережі, безупинно обстежуючи планету у пошуках нових можливостей для отримання прибутку. Але характерно, що глобалізація буде це робити вибірково, поєднуючи значущі для неї сегменти та нехтуючи тими місцями й людьми, які вже вичерпали свої можливості або є нецікавими для неї на даний момент. Зрештою, маємо не суцільну глобалізацію, а різкий поділ країн світу на тих, хто вже долучився до інформаційно-мережевого світу, і тих, хто залишився за його межами і є приреченим на довічне перебування

на периферії. Отже, як зазначає М. Кастельс, основними ознаками глобалізації є утворення нової реальності з новою соціальною структурою, специфічною економікою та особливою віртуальною культурою.

Проблема глобальних трансформацій світового порядку набула особливої актуальності в 90-х роках ХХ ст. у зв'язку з появою тенденцій до зростання та злиття економічних, технологічних, інформаційних процесів між країнами усього світу. Глобальна взаємозалежність суспільств у різноманітних сферах співіснування створювала враження наявності певної тенденції, яка має поширитися на весь світ, і всі країни будуть разом рухатися в одному, загалом у прогресивному, напрямі.

Сам термін „глобалізація” виник і набув поширення в середині 80-х років, і його застосування, в основному, пов'язують з іменем американського соціолога Р. Робертсона, який у 1985 р. дав тлумачення цьому поняттю, а згодом, у 1992 р., видав книгу під такою ж назвою. Теорія глобалізації робить наголос саме на масштабності тих змін, які охопили майже весь світ, а з іншого боку, начебто свідчила про потенціал західної моделі розвитку, яка визначає і уособлює цю тенденцію до глобалізації. Тож не дивно, що ця тенденція справляла враження активної експансії вестернізації. Особливого поширення ідеї глобалізації набули в період 90-х років, коли західний світ досяг значного економічного зростання, азійський світ уповільнив свій розвиток внаслідок кризи, а посткомуністичні країни почали активно впроваджувати ринкову економіку.

Таким чином, слід наголосити, що справжня глобалізація постає в період становлення інформаційної економіки, тобто економіки, яка розвивається на основі інформаційних ресурсів (тому глобалізацію слід відрізнити не тільки від „вестернізації”, а й від „світової економіки”, про яку писав І. Валерстайн). Глобалізація проявляється також в залученні багатьох різноманітних чинників (починаючи з культури, освіти, світоглядних настанов і закінчуючи умовами життя й загальним розвитком особистості), що працюють на ефективність нової системи. Зрештою, маємо процес глобальної трансформації, яка торкається усіх сфер: економіки, політики, культури, існування людей, але яка не тотожна неконтрольованому поширенню західної культури (те, що називають вестернізацією).

Проте процес глобалізації не є безболісним і безконфліктним. Вона зачіпає усі аспекти життєдіяльності людей. Руйнується весь попередній звичний спосіб життя, відбувається злам у так званій „психосфері”, все більше людей відчувають психологічний неспокій. Глобалізація змінює соціокультурні, психологічні, моральні форми існування людей. Втрачається певна стабільність, визначеність індивіда в соціальному середовищі, розриваються сталі зв'язки і приналежність людини до певних різновидів ідентичностей. Відповідно зростає загальна невизначеність життя, що спричиняє розгубленість, оскільки у людей зникає впевненість,

переконаність у надійності навколишнього світу. Виникає своєрідний “світ без опори”, в якому важко визначити пріоритети і однозначні світоглядні орієнтири. Як зазначає Е. Гідденс, помилково вважати, що глобалізація стосується лише великих систем на кшталт світового фінансового порядку. Глобалізація – це не тільки про те, що “десь там”, про щось дистанційоване й надто віддалене від індивіда. Вона також стосується феномена “ось тут”, що впливає на інтимні і персональні сторони нашого життя.

Зрештою, значна кількість дослідників дотримуються думки, що глобалізація є суперечливим процесом, в якому втілюється принцип „тягни – штовхай”. Тобто вона не лише тягне догори, а й штовхає вниз, здійснюючи новий тиск на місцеву автономію. Вона збільшує кількість шансів для розвитку і одночасно сприяє появі загрозливих тенденцій, вона сприяє розвитку космополітичного світогляду і провокує відродження різного роду фундаменталізмів. Процес руйнування традиційних цінностей індустріального світу породжує зворотну тенденцію: відродження патріархальних ідентичностей, які здавалося б давно стали пройденим етапом. Тобто крах попередніх ідентичностей потребує формування нових ідентичностей, співвідносних глобалізаційним викликам. Глобалізоване інформаційне суспільство потребує нової ідентичності, і ця ідентичність формується в надрах мережевого суспільства.

Отже, цей процес постійної трансформації стосується передусім форм людської ідентичності, які відіграють неабияку роль у життєдіяльності людини, формують систему цінностей і, зрештою, надають сенс існуванню індивіду. Водночас розпад єдиної ідентичності, або такої, навколо якої можна побудувати раціональну соціальну систему, стає прикметою нашого часу. Саме тому пошуки нових форм ідентичності набувають у наш час особливого значення, особливо у зв'язку з тим, що глобалізація створює ситуацію невизначеності, розмиває попередні форми єдності, пропонує такий рівень свободи індивіда, який межує іноді з аномією. Тобто нововведення, інновації, викликані бурхливим розвитком інформаційних технологій, дають не лише нові шанси і можливості, але також підвищують ступінь ризиків, наслідки яких можуть позначитися на долі людства в цілому. До того ж глобалізація містить у собі не лише економічні, технологічні чи фінансові складові, але й трансформує культуру, спосіб життя людей, систему цінностей і настанов, що визначають становище людини в світі. Зокрема, глобалізація руйнує і трансформує традиційні форми ідентичності, і в людей зникає відчуття причетності до певного оточення, сталих та визначених цінностей і орієнтирів.

Таким чином, загальна тенденція, що позначає рух глобалізації, полягає якраз у тому, що руйнуються попередні ідентичності, які надавали індивіду значення і визнання. На рівні індивіда цей процес проявляється як „криза ідентичності”, що стала однією з провідних тем дослідження сучасних філософів і соціологів. При цьому втрачаються не лише

ідентичності, характерні для традиційного аграрного суспільства, а й ідентичності, сформовані на базі автономності чи суверенності суб'єкта, тобто сформовані в період розквіту індустріального суспільства.

Отже, в добу глобалізації ідентичність виступає не у вигляді причетності до сталих структур і спільнот, а як постійне самовідтворення. Однак це завдання виняткової складності, тому пошук ідентичності в добу глобалізації ще потребує свого теоретичного осмислення і вироблення практичних засобів для її формування.

А.Я. Сенченко

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ЦІННІСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ

Декілька слів щодо ціннісної концепції людини.

Перша теза: сутність активно–перетворюючого ставлення людини до світу виводиться з її родової потреби в самореалізації. З одного боку, ця потреба в поступальному розгортанні своїх сутнісних сил, їх соціальному прояві, з іншого боку – у збереженні своєї цілісності як природної істоти. Якщо з точки зору філософії сутність є внутрішня визначеність явища, то суспільна сутність людини є її внутрішньою, а не зовнішньою характеристикою. Відтак, соціальне життя стверджує і розвиває соціалізовані ще в антропогенезі специфічні людські родові якості. З цього випливає, що вирішення проблеми детермінації поведінки і діяльності людини виходить за рамки розуміння тільки її потреб і змушує розібратися у механізмах її самодетермінації.

Друга теза: людина має сутнісні сили до діяльності, цю потребу задовольняє в самореалізації. Йдеться про здатність людини до мислення, спілкування і перетворення реальності. Позитивний розвиток сутнісних сил утворює систему універсальних здібностей людини до цілісного, образного мислення, до колективного спілкування на основі співпереживання. Негативний розвиток сутнісних сил призводить до деформації універсальних здібностей, їх розпаду, знищення.

Третя теза: визнання потреби в самореалізації як внутрішнього спонукача активності вимагає розуміння доцільності цієї активності, що має якісний і кількісний вектор розвитку.

Діалектику людського життя становить «його скінченність і разом з тим нескінченність» (С.Л. Рубінштейн). Суб'єкт не є щось закінчене в собі, навпаки, він виступає як щось нерівне самому собі, як постійний «вихід за свої межі» (В.А. Лекторський). Вибираючи мету свого розвитку для здійснення самореалізації, людина тим самим детермінує своє справжнє. В іншому випадку, при безцільності життєдіяльності, людина потрапляє в стихію проявів у зовнішньому світі чужих цілей і бажань, сторонніх

детермінацій. Удосконалення системи здібностей людини виключає прагнення до егоїстичних миттєвих цілей, не сприяє розгортанню сутнісних сил людини.

Людина індивідуальна в силу психічних і фізіологічних особливостей. Людині споконвічно притаманні якості, спрямовані на поліпшення й стимулювання свого власного життя. Суспільство та спілкування необхідні людині лише для реалізації соціальних потреб, тобто потреби первинні, спілкування, як наслідок, вторинне. Єднання «людина-суспільство» можливе лише в тому випадку, якщо цілі людини збігаються з цілями суспільства.

Гуманне, людинолюбне суспільство – це суспільство, в якому людина стоїть в центрі суспільного розвитку, суспільство, в якому людина є самоціллю радикальних перетворень.

Незвичайні завдання і труднощі нашої переломної історичної епохи з особливою гостротою ставлять питання про людину, її природу і цінності, її місце і роль в суспільстві, її свободу, творчу активність, відповідальність. Саме життя висуває завдання філософічного осмислення сутності людини та її діяльності в сучасних соціальних системах, необхідність дослідження як закономірностей безпосередньо соціальних систем у цілому, так і специфічних форм самодіяльності людини, її суб'єктивно-творчих і духовно-вольових проявів.

Тези, що викладені, на наш погляд, дозволяють визначити ціннісну концепцію людини, задаючи критерії оцінки якісного розвитку особистості.

Р.О. Яровий

ДО ПРОБЛЕМИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

У даний час формується загальнонаукове уявлення про технології як процес перетворення природного у штучне. У даному контексті технологія сприймається «як наука про організовані процеси в живій і неживій природі» (А.М. Уголев). Можна стверджувати, що складається нове бачення природи – технологічне, яке є надзвичайно конструктивним для вчених і практиків.

Технологічне трактування природи, як здається, дає можливість використовувати невичерпний, накопичений за багато мільйонів років досвід, пройдений природою на еволюційному шляху розвитку. Осягнути «логіку» природи (насамперед – логіку біосфери) – найважливіше завдання людства. Незважаючи на це, сучасна цивілізація практично повністю ігнорує накопичений природою досвід. Технологічний рух людства все далі відходить від технології природи, що, безсумнівно, не може не призвести до екологічної катастрофи.

У цьому випадку необхідний кардинальний поворот науки і практики до природних технологій і створення на цій основі соціальних (у першу чергу виробничих) технологій. Технологічне бачення необхідно поширювати не тільки на природу, але і на суспільство, розглядаючи природу і суспільство з єдиних технологічних позицій. Штучне ж проектується людиною і пов'язане з цілеспрямованою зміною природного і соціального середовища. І, що важливо, зміни повинні здійснюватися, як у злагоді з природою, так і в згоді із сутнісними потребами людини. Для цього необхідно знати: по-перше, «проективні» («конструкторські») можливості природи в цілому і кожного її компонента окремо; по-друге, проективні та конструкторські можливості людського суспільства. Отже, технологічне знання в цілому являє собою знання технологій природи і суспільства.

Ми бачимо, що актуальним завданням сучасної науки і практики стає необхідність утворення в гармонійну згоду людську (соціальну) технологію з технологією природи. Принципове значення в цьому плані має концепція «еволюції (гармонізації) людини і біосфери» (М.М. Моїсєєв). Одним з перших напрямків коеволюції слід вважати «свідомість в майбутньому гібридної системи АЕС + біосоляр».

Поряд із загальнонауковим уявленням про технології необхідно формувати більш «об'ємне», філософське уявлення. Філософське уявлення формується, виходячи з «чотирирівимірності» філософського знання. Ми визначимо основні складові філософського уявлення про технології:

1. Онтологічна. Уявлення про сутність і природу технології, критерії його об'єктивного існування, види і форми технологій, найбільш загальні і необхідні їх властивості, закономірності функціонування і розвитку.

2. Гносеологічна. Уявлення про технологічне знання в цілому, що включає знання про природні та соціальні технології, пошуки їх інваріантних характеристик, принципів відмінностей його знань від знань фундаментальних, види і форми технологічного знання, умови і способи переходу технологічних знань у фундаментальні (і навпаки).

3. Аксиологічна. Уявлення про цінності (і антицінності) тих чи інших технологій, виявлення критеріїв справжніх цінностей, способи функціонування та рівні впорядкованості тих чи інших технологій і, відповідно, типи впорядкованості технологічного знання відповідно до тих чи інших цінностей.

4. Праксеологічна. Подання про основні чинники цілеутворення технологій, вибір та умови тих чи інших ціннісних технологічних орієнтацій.

ТЕЗИ ОБ'ЄДНАНІ ПО СЕКЦІЯХ

СЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ	3
СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ	47
СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ АВТОМАТИКИ, ТЕЛЕМЕХАНІКИ ТА ЗВ'ЯЗКУ	119
СЕКЦІЯ БУДІВЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	133
СЕКЦІЯ МЕХАНІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	144
СЕКЦІЯ ФАКУЛЬТЕТУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	151
СЕКЦІЯ ІНСТИТУТУ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КАДРІВ	166
СЕКЦІЯ КРАСНОЛИМАНСЬКОГО ФІЛІАЛУ	170

ПІДВИЩЕННЯ РЕЙТИНГУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА

ТЕЗИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КАФЕДР АКАДЕМІЇ

(4-5 грудня 2013 року)

Відповідальний за випуск Руденко Г.І.

Редактор Решетилова В.В.

Підписано до друку р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 10,0. Тираж 110. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.